

STRATEGIA DE DEZVOLTARE SOCIO-ECONOMICĂ A RAIONULUI UNGHENI 2022 – 2030

Ungheni, 2022

CUPRINS:

ACRONIME.....	4
0. INTRODUCERE	5
0.1 Cadrul strategic și de politici	5
0.2 Scopul strategiei și viziunea de dezvoltare	5
0.3 Echipa de planificare	6
0.4 Metodologia de elaborare a strategiei.....	7
1. PROFILUL REGIUNII. ANALIZA FACTORILOR DE DEZVOLTARE (SWOT)	9
1.1 Așezarea geografică și factorii naturali. Patrimoniul natural.....	9
1.2 Cooperarea teritorială.....	10
1.3 Populație și procese demografice	12
1.4 Infrastructura și utilitățile publice.....	14
1.4.1 Infrastructura și serviciul de management al deșeurilor	14
1.4.2 Alimentare cu apă și canalizare.....	16
1.4.3 Surse de energie regenerabilă	20
1.4.4 Infrastructura de transport și căi de comunicație.....	21
1.5 Dezvoltarea economică	22
1.5.1 Structura economică a raionului	22
1.5.2 Forța de muncă	24
1.5.3 Agricultură.....	24
1.5.4 Industria	26
1.5.5 Sectorul serviciilor	27
1.5.6 Turism.....	27
1.5.7 Infrastructura de sprijinire a afacerilor	29
1.6 Infrastructura și serviciile publice (sociale).....	31
1.6.1 Educația.....	31
1.6.2 Ocrotirea sănătății.....	32
1.6.3 Serviciile sociale	33
1.6.4 Sport și recreere	34
1.6.5 Cultura.....	34
1.7 Guvernanța locală și regională	35
1.7.1 Organizarea administrativ teritorială a raionului.....	35
1.7.2 Structuri de colaborare și participative la nivel de raion	35

1.8	Analiza SWOT	37
2.	VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE.....	42
3.	DIRECȚIILE DE DEZVOLTARE ȘI ACȚIUNILE PRIORITARE	43
4.	PLANUL DE ACȚIUNI pentru perioada 2022 - 2025	50
5	IMPACTUL ESTIMAT	68
6	RISCURILE DE IMPLEMENTARE.....	74
7	CADRUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI. AUTORITĂȚILE RESPONSABILE.....	76
	ANEXA PROTOFOLIUL DE PROIECTE PRIORITARE.....	79

Lista Tabelelor și Figurilor

Tabel 1:	Componența grupului pentru planificare strategică	6
Tabel 2:	Prestatorii de servicii de salubritate în raionul Ungheni.....	14
Tabel 3:	Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de canalizare.....	18
Tabel 4:	Prognoza privind necesarul de energie electrică pentru raionul Ungheni.....	21
Tabel 5:	Indicatorii de monitorizare.....	77
Figura 1:	Harta raionului Ungheni	9
Figura 2:	Harta regiunilor de dezvoltare din Republica Moldova	10
Figura 3:	Populația stabilă și cea prezentă a raionului Ungheni, în perioada 2005-2021.....	12
Figura 4:	Piramida vârstelor populației r.Ungheni, 2019	13
Figura 5:	Rețeaua drumuri publice din r. Ungheni.....	21
Figura 6:	Numărul de servicii sociale dezvoltate de DGASPF Ungheni	33

ACRONIME

AAC	Alimentare cu Apă și Canalizare
ANPS	Ariile Naturale Protejate de Stat
APL	Autoritățile Publice Locale
BNS	Biroul Național de Statistică
CR	Consiliul Raional
DMS	Deșeuri Menajere Solide
FMF	Federația Moldovenească de Fotbal
FNDRL	Fondul Național de Dezvoltare Regională și Locală
GAL	Grupul de Acțiune Locală
HG	Hotărâre de Guvern
IFI	Instituții Financiare Internaționale
M4EG	Inițiativa Uniunii Europene "Primarii pentru Creștere Economică"
MDS	Managementul Deșeurilor Solide
ODD	Obiective de Dezvoltare Durabilă
POR Centru	Programul Operațional Regional
PRAT	Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni
RD Centru	Regiunea de Dezvoltare Centru
SDSE	Strategia de Dezvoltare Socio-Economică
S(P)PAU	Stație (principală) de pompare a apelor uzate
SEAU	Stație de epurare a apelor uzate
UE	Uniunea Europeană
ZMD	Zonă de Management a Deșeurilor

0. INTRODUCERE

0.1 Cadrul strategic și de politici

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Ungheni este un document complex elaborat în cadrul unui parteneriat raional, având la bază documentele strategice și de programare:

- **locală:** Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a mun. Ungheni 2019-2025, Strategia de Dezvoltare Locală Grupul de Acțiune Locală "Răzeșii Pyretusului", "Subregiunea Cula" .
- **raională:** Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului Ungheni; Foaia de parcurs de dinamizare a dezvoltării economice locale în regiunea cheie Ungheni; Programe de Dezvoltare a Serviciilor Publice Comune.
- **raională sectorială:** Strategia de Dezvoltare a Sectorului de Tineret 2022-2026, Strategia de Dezvoltare a Serviciilor Sociale 2022-2026, Strategia de management a riscului dezastrelor 2018-2022.
- **regională:** Programul Operațional Regional Centru 2022-2024, Programe Regionale Sectoriale.
- **națională:** Strategia națională de dezvoltare "Moldova 2030", Strategie de Dezvoltare Regională 2022-2027, Programul Național al orașelor poli de creștere 2021-2027, Strategii sectoriale de dezvoltare; noua Agendă de Asociere RM-UE 2021-2027
- **internațională:** Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030.

Strategia este elaborată în conformitate cu Planul Regional de Amenajare a Teritoriului Raionului care este documentul coordonator în dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor teritoriului ce include localitățile urbane și rurale în corespundere cu statutul și rolul socio-economic în sistemul de localități.

Obiectivele de dezvoltare ale strategiei sunt aliniate cu obiectivele și țintele setate în Strategia națională de dezvoltare a țării "Moldova 2030" (în continuare SND 2030), și care reprezintă documentul strategic de referință pentru toate strategiile sectoriale. SND 2030 prevede realizarea unui set de intervenții sistemice pentru creșterea indicatorilor medii de calitate a vieții (măsurați în 10 dimensiuni) a tuturor cetățenilor Republicii Moldova, indiferent de mediul de reședință.

Strategia este contribuția raionului Ungheni la realizarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, adoptată de către țările membre ale Organizației Națiunilor Unite în septembrie 2015, respectiv transpunând în cadrul raional țintele și indicatorii Agendei 2030.

0.2 Scopul strategiei și viziunea de dezvoltare

Strategia este un document de planificare strategică pe termen mediu care stabilește viziunea și principalele direcții de dezvoltare a raionului pentru perioada 2022 – 2030. De asemenea, indică asupra principalelor aspirații și perspective de dezvoltare care corespund unor valori și principii de bună guvernare pe termen mediu și lung.

Conform viziunii de dezvoltare, raionul Ungheni va deveni până în anul 2030 un teritoriu care se dezvoltă în mod echilibrat și dinamic, valorifică eficient resursele existente și oportunitățile de dezvoltare, asigurând locuitorilor acces la servicii publice de calitate, confort și bunăstare.

Dezvoltarea se va concentra pe 4 domenii prioritare:

- ✓ Creșterea coeziunii teritoriale și funcționalității zonelor urbane și rurale;
- ✓ Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii;
- ✓ Promovarea coeziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor;
- ✓ Consolidarea guvernancei locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale.

0.3 Echipa de planificare

Prezentul document a fost elaborat în mod participativ, în conformitate cu legislația națională și ținând cont de specificul raionului.

Strategia de Dezvoltare Socio-Economică a raionului Ungheni pentru perioada 2022-2030 reprezintă un document de politică publică care va ghida acțiunile Administrației Publice Locale în următorii 8 ani, în vederea asigurării unui proces continuu și coerent de dezvoltare a raionului.

Pentru elaborarea strategiei a fost creat un grup de lucru, componența căruia a fost aprobată prin Decizia Consiliului Raional Ungheni nr.2/16 din 03 martie 2022, după cum urmează:

Tabel 1: Componența grupului pentru planificare strategică

#	Numele, prenumele	Locul de muncă	Funcția
1.	Mitriuc Ghenadi	Consiliul Raional Ungheni	Președinte
2.	Lupu Vasile	Consiliul Raional Ungheni	vicepreședinte
3.	Lazăr Tatiana	Consiliul Raional Ungheni	vicepreședintă
4.	Struc Tatiana	Direcția Finanțe, CR Ungheni	șefă
5.	Scutaru Viorel	Direcția Agricultură și Alimentație, CR Ungheni	șef
6.	Ursatiev Ludmila	Secția Economie și Reforme, CR Ungheni	șefă
7.	Manole Rodica	Secția Administrație Publică, CR Ungheni	șefă
8.	Cucu Dumitru	Arhitect-șef, CR Ungheni	arhitect-șef
9.	Petre Violeta	Centru de Resurse și Atragerea Investițiilor, CR Ungheni	șefă
10.	Pîslaru Vadim	Secția Culturală și Turism, CR Ungheni	șef
11.	Pancu Iulia	Direcția Educație, CR Ungheni	șefă
12.	Rădeanu Tudor	Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei, CR Ungheni	șef
13.	Rogovschi Diana	Secția Construcții, Gospodărie Comunală și Drumuri, CR Ungheni	șefă
14.	Popovici Vladimir	IMSP Spitalul raional Ungheni	director
15.	Belbas Oleg	IMSP Centrul de Sănătate Ungheni	director
16.	Chitroagă Dumitru	CR Ungheni	consilier raional
17.	Poia Ion	CR Ungheni	consilier raional
18.	Ambros Alexandru	Primăria mun. Ungheni	primar
19.	Sorotinschi Nicolae	Asociația Primarilor	președinte
20.	Budeanu Dorin	Camera de Comerț și Industrie a RM, filiala Ungheni	director
21.	Iepuraș Natalia	ZEL "Ungheni-Business"	administratoare
22.	Buga Vera	GAL "Subregiunea Cula"	reprezentantă
23.	Casian Vasile	GAL "Răzeșii Pyretusului"	președinte
24.	Munteanu Olga	Clusterul turistic regional Ținutul de Vest (ex-ANTREC Ungheni)	manager
25.	Ciobanu Svetlana	Centrul Regional de Dezvoltare Durabilă	directoare
26.	Stratulat Constantin	Asociația de Educație Civică "Viitorul Începe Azi"	președinte
27.	Vrabie Iurie	Asociația Producătorilor Agricoli "UnCalNis"	președinte
28.	Buzovoi Nicanor	Asociația Producătorilor de Cereale	președinte
29.	Zamă Marina	JCI Ungheni	președintă
30.	Gorun Adela	Secția Economie și Reforme, CR Ungheni	Sp. Principal,

Activitatea Grupului de Lucru, a atelierelor de planificare și scrierea textului Strategiei a fost asistată și coordonată de Secția Economie și Reforme din cadrul Consiliului Raional Ungheni și consultanții Diana Nastas și Lilian Danilov, cu susținerea financiară a Uniunii Europene în cadrul Programului EU4Moldova: regiuni cheie, implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

0.4 Metodologia de elaborare a strategiei

Strategia a fost elaborată cu scopul de a impulsiona procesul de dezvoltare socio-economică a raionului, de a stabili niște repere clare pentru conjugarea efortului comun al membrilor comunității direcționat spre îmbunătățirea calității vieții cetățenilor. Documentul evidențiază principalii factori și tendințe de dezvoltare socio-economice, prevede direcțiile de dezvoltare și acțiunile prioritare de intervenție.

Metodologia de lucru a respectat logica elaborării unei strategii:

- 1) **Diagnosticul teritoriului**, bazat pe datele și programele raionale existente și realizat cu implicarea părților interesate (administrația publică, mediul de afaceri, societatea civilă) și a responsabililor pe domenii. Această analiză a servit drept material de lucru în cadrul grupurilor de lucru.
- 2) **Analiza SWOT** – instrument de analiză a potențialului de dezvoltare a raionului, evidențiază punctele tari și slabe, oportunitățile și amenințările rezultate din diagnosticul teritoriului pe baza unui proces participativ al părților interesate (grupuri de lucru sectoriale, consultări publice).
- 3) Strategia conține **viziunea, obiectivele generale și obiectivele specifice** de dezvoltare ale raionului. Acestea sunt măsurabile în termeni de timp, relevanță și rezultate concrete. În baza acestora au fost identificate direcțiile de dezvoltare și acțiunile prioritare.
- 4) **Planul de acțiuni 2022 – 2025** conține acțiuni concrete ce urmează a fi întreprinse pe termen scurt și mediu pentru atingerea obiectivelor specifice de dezvoltare, stabilite în Strategie.

În același context, metodologia utilizată a asigurat caracterul participativ și transparent al acestui document prin organizarea de două ateliere de planificare strategică și trei ateliere sectoriale, precum și consultări și audieri publice în faza de elaborare, pentru exprimarea nevoilor și aspirațiilor tuturor categoriilor sociale și domeniilor de activitate. Au fost respectate principiile egalității și echității de gen, incluziunii și reprezentativității tuturor grupurilor din cadrul comunității.

Principiile de dezvoltare strategică care au ghidat conceperea viziunii de dezvoltare a raionului Ungheni:

- ✓ **Coeziunea teritorială** – Viziunea susține dezvoltarea teritorială echilibrată, încurajând dezvoltarea integrată mediilor urban și rural și a cadrului natural, sprijinind conectivitatea teritorială a persoanelor, comunităților și firmelor și gestionând și oferind acces la peisajului natural și cultural al raionului. Consiliul Raional va asigura accesibilitatea și mobilitatea locuitorilor și activităților în condiții de siguranță și cu respectarea cadrului natural și valorilor locale.
- ✓ **Incluziunea** – Viziunea este proiectată pentru comunitățile de mâine, planificând azi modul de organizare a resurselor și realizând investiții în respectul nevoilor cetățenilor, prin recunoașterea diversității de valori ale comunităților și indivizilor, indiferent de vârstă și gen. Consiliul Raional urmărește ca valorile și diversitatea să fie respectate la nivel individual, organizațional și comunitar.
- ✓ **Participarea** – Viziunea recunoaște puterea implicării și contribuției comunităților, instituțiilor și autorităților publice, ONG-urilor și persoanelor interesate în dezvoltarea viitoare a raionului. Consiliul Raional va crea oportunități pentru cetățeni de a participa activ la dezbaterile problemelor și rezolvarea aspectelor ce privesc interesul individual și comunitar.
- ✓ **Calitatea** – Viziunea pledează pentru recunoașterea și încurajarea culturii calității și a excelenței prin folosirea și îmbunătățirea permanentă a modului de a planifica teritoriul și de a implementa investițiile. Consiliul Raional, ca lider în promovarea formelor de responsabilitate, va formula și implementa politici ce privesc păstrarea calității mediului înconjurător, realizarea de parteneriate pentru inițiative ce fundamentează calitatea serviciilor publice și calitatea vieții.
- ✓ **Coordonarea** – Planurile de amenajare a teritoriului raionului și documentațiile de urbanism ale consiliilor locale din raion constituie baza unei societăți cu o economie competitivă și un patrimoniu

durabil. Aceste documentații se vor coordona cu documentațiile de amenajare a teritoriului elaborate la nivel național și regional și vor integra politici și investiții regionale și naționale. Consiliul Raional, prin utilizarea de instrumente informatice geospațiale, va genera o nouă cultură a coordonării documentelor specifice planului de amenajare a teritoriului raionului și planurilor urbanistice ale localităților.

- ✓ **Cooperarea** – Dezvoltarea teritorială echilibrată solicită inițiative ale administrației publice pentru:
 - Realizarea de noi forme de parteneriat între mun. Ungheni și localitățile din raion, precum și pentru furnizarea de servicii publice;
 - Realizarea de planuri comune de atragere de investiții cu grad ridicat de ocupare a forței de muncă;
 - Folosirea de mijloace comune de promovare economiei locale, a valorilor naturale și culturale;
 - Promovarea de servicii bazate pe utilizarea eficientă a resurselor. Consiliul Raional va iniția și promova parteneriate ce conduc la atragerea de investiții, la realizarea de servicii publice de calitate și de promovare a activităților și valorilor raionului Ungheni.

1. PROFILUL REGIUNII. ANALIZA FACTORILOR DE DEZVOLTARE (SWOT)

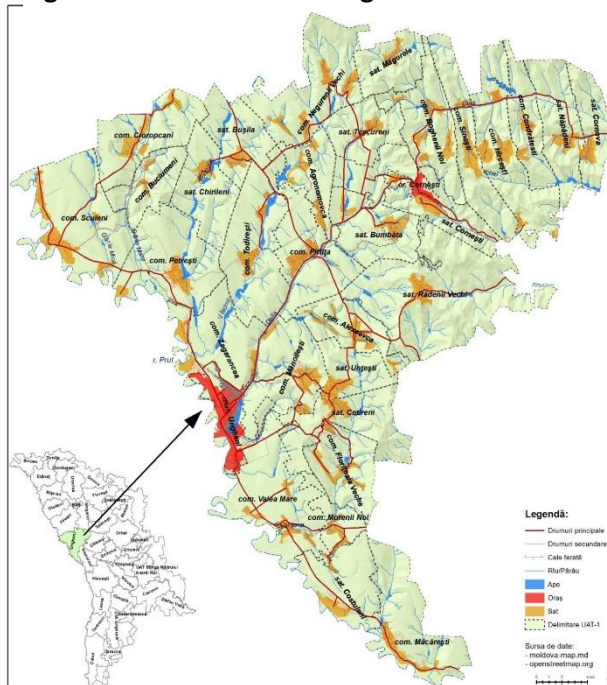
1.1 Așezarea geografică și factorii naturali. Patrimoniul natural

Raionul Ungheni este amplasat geografic în partea central-vestică a Republicii Moldova, învecinându-se cu raioanele Nisporeni, Călărași, Telenești, Sângerei și Fălești. În partea de vest se mărginește cu râul Prut care constituie granița dintre România și Republica Moldova, iar din anul 2007 aceasta este și hotarul cu Uniunea Europeană (UE).

Relieful raionului Ungheni este reprezentat prin interfluvii, sisteme de terase fluviale și albii majore, rețea ramificată de ravene, vâlcele și hârtoape, versanți cu pante și expoziții diverse, cu focare de alunecări de teren. Înălțimea față de nivelul mării oscilează între 30 și 410 m, cu minimele în partea de vest pe râul Prut, iar maximele în partea de est, în zona de păduri.

Clima în raionul Ungheni este moderat-continentală, cu iarnă blândă și scurtă, și vară caldă și lungă, cu o cantitate scăzută de precipitații. Iernile au o temperatură de cca -5oC, iar vara se înregistrează temperaturi de +26oC în iunie și +30oC în iulie-august. Lunile mai și septembrie au temperaturi medii asemănătoare, de cca 18oC ziua și 10oC noaptea. Nivelul sunt de cca 545 mm, temperatura medie fiind de +10 oC. Precipitațiile cad în principal în perioada caldă a anului sub formă de averse. Doar cca 10% din cantitatea precipitațiilor se prezintă, de obicei, sub formă de zăpadă.

Figura 1: Harta raionului Ungheni

Rețeaua hidrografică din raionul Ungheni cuprinde râurile și pâraiele din bazine hidrografice Prut și Nistru. Localizate în partea de nord-est al raionului Ungheni, la altitudinile cele mai mari din cadrul raionului, râurile bazinului hidrografic Nistru (reprezentate, în principal, de râurile Ichel și Cula, inclusiv afluenții acestora) curg spre est. În limitele raionului, rețeaua râurilor și pâraielor bazinului Nistru (sub-bazinele Bâc, Ichel și Răut) au o lungime de cca 250 km. Rețeaua râurilor și pâraielor din cadrul bazinului hidrografic Prut, este reprezentată (de la nord la sud) de râurile Gârla Mică, Gârla Mare, Șoltoiaia, Vladnic, Delia, Vârșava, Brătuleanca, și afluenții acestora, care se revărsă în râul Prut la hotarul de vest al raionului Ungheni. Lungimea acestei rețele hidrografice, în limitele raionului Ungheni, alcătuiește cca 780 km. Cu o lungime de cca 30 km, râul Delia este un râu important în mijlocul raionului. Aceasta își are izvorul în s. Teșcureni și curge din nord-est spre sud-vest, revărsându-se în râul Prut, pe segmentul din mun. Ungheni. Râul Delia are un debitul mediu al apei de 0,22 m³/s, măsurat la postul hidrologic Pârlița.

Sursa: PRAT, PNUD 2022

Terenurile acoperite cu **vegetație forestieră** și ierboasă din limitele administrative ale raionului, atunci acest indice crește cu aproape 60%, ajungând la 3.690 mp spațiu verde per locuitor. Din fondul Ariilor Naturale Protejate de Stat (ANPS), în limitele administrative ale r. Ungheni se regăsesc: o rezervație științifică (Plaiul Fagului) cu o suprafață de 5.641 ha; o rezervație peisajeră (Valea Mare) cu o suprafață de 373 ha; 5 arii cu management multifuncțional (sectoare reprezentative cu vegetație de luncă) cu o suprafață totală de 155 ha; 8 monumente ale naturii (2 monumente geologicepaleontologice, 6 monumente de arbori seculari) cu o suprafață totală de 13 ha.

Riscuri naturale și antropice. Riscurile naturale sunt caracterizate de următoarele fenomene de bază: cutremuri de pământ, inundații, alunecări de teren, ninsori puternice, polei puternic, vânt puternic, vârtje, grindină mare, ploi torențiale, secetă, înghețul. Riscuri antropice se pot referi la următoarele pericole esențiale: accidente de transport, avarii (la unități de producție) cu degajare (sau pericol de degajare) a substanțelor chimice periculoase sau substanțelor radioactive, incendii, explozii sau pericol de explozie, prăbușirea bruscă a edificiilor (construcțiilor), eșecul utilităților publice. Pentru combaterea riscurilor naturale și antropice, în r. Ungheni a fost elaborată o strategie în acest sens, care acoperă anii 2018-2022 (i.e., Strategia de management al riscurilor de dezastre în raionul Ungheni pentru anii 2018-2022).

Principalele zone de risc natural, în limitele administrative ale raionului Ungheni, se caracterizează prin zonele cu risc de alunecări de teren și zonele cu risc de inundații în urma viiturilor.

1.2 Cooperarea teritorială

Raionul Ungheni care este **unul dintre cele 32 de unități administrativ-teritoriale de nivelul doi** din Republica Moldova, amplasat pe **suprafață de 1,083 km²**, amplasat în partea de vest a Republicii Moldova. Raionul Ungheni se învecinează cu raioanele Fălești și Sângerei la Nord, Telenești la nord-est, Călărași la est, Nisporeni la sud-est și Uniunea Europeană (județul Iași din România) la vest.

După numărul populației stabile, raionul Ungheni cu 116,7 mii locuitori se situează pe locul 4, din total raioane, fiind devansat de raionul Cahul (124,1 mii), Orhei (124,0 mii) și Hâncești (118,6 mii persoane). În funcție de indicatorii principali de dezvoltare soci-economică, raionul Ungheni se poziționează ca un raion mediu în comparație cu celelalte raioane ale țării.

Majoritatea indicatorilor de dezvoltare a raionului Ungheni (raportați per locuitor) sunt sub media națională (cu excepția volumului producției industriale și investițiilor din bugetele APL), dar superioare sau comparabile cu indicatorii medii pe Regiunea de Dezvoltare Centru.

Figura 2: Harta regiunilor de dezvoltare din Republica Moldova

Raionul Ungheni este amplasat în **Regiunea de Dezvoltare (RD) Centru** a Republicii Moldova, fiind unul din cele 13 raioane componente. Performanța RD Centru se datorează în mod special proximității de mun. Chișinău, ceea ce a influențat un dinamism investițional superior. Pe parcursul ultimilor 9 ani, în regiune a crescut numărul agenților economici (+2 pp), ceea ce a dus la creșterea ponderii RDC la nivelul nr. de salariați din țară de la 16,94% la 17,91%. Totodată, ponderea RD Centru la nivel de cifră de afaceri a crescut de la 9% în 2010 la 12,44% în 2019. Regiunea a experimentat o creștere industrială spectaculoasă (datorată în special investițiilor străine în ZEL Ungheni), ceea ce a condus la majorarea ponderii RD Centru în totalul volumului producției industriale livrate pe țară de la 14,28% în 2010 la 18,8% în 2019. Pe parcursul ultimilor ani s-a observat faptul că mai multe orașe din țară, printre care și municipiul Ungheni, au șanse mari de a deveni motoare de creștere economică la nivel național și regional și pot contribui la îmbunătățirea politicilor de dezvoltare și a investițiilor publice. La nivel de regiune, municipiul Ungheni este printre orașele cu cea mai mare creștere a populației beneficiare de servicii de gestionare a deșeurilor. Totodată, necesită a fi menționată emergența a 4 coridoare de dezvoltare din mun. Chișinău prin RD Centru, care,

deși încă foarte slabe, au potențialul de a deveni în viitor principalele canale de difuziune a dezvoltării în condițiile transformării mun. Chișinău în pol național de creștere: (i) Chișinău – Stăuceni – Măgdăcești – Peresecina - Orhei, (ii) Chișinău – Strășeni - Călărași - Ungheni, (iii) Chișinău – Sângera - Chetrosu – Anenii Noi, (iv) Chișinău – Ialoveni – Bardar – Hâncești. Respectiv, beneficiile RD Centru de la proximitatea față de Chișinău se vor accentua și mai mult în termen mediu și lung.

În cadrul raionului, municipiul Ungheni ocupă un loc important, fiind centrul administrativ al raionului Ungheni, fiind al patrulea oraș după mărime din țară și unul din cele 6 orașe – **poli de creștere**, în conformitate cu Programul național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere¹, alături de municipiile Soroca, Edineț, Orhei, Comrat și Cahul. Programul are ca scop creșterea calității vieții și crearea de noi locuri de muncă prin reabilitarea infrastructurii urbane, sprijinirea mobilității bunurilor și persoanelor, revitalizarea urbană, îmbunătățirea serviciilor urbane, precum și prin dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor.

În corespundere cu acest program, mun. Ungheni urmează să se dezvolte în calitate de centru economic a micro-regiunii de centru-est a Republicii Moldova, polarizând dezvoltarea a 4 raioane administrative: Ungheni, Nisporeni, Călărași și Fălești. Populația zonei metropolitane Ungheni (municipiul și zona rurală proximală) constituie peste 40% din întreaga populație a raionului (peste 40 mii locuitori). Conform estimărilor Programului național de dezvoltare a orașelor – poli de creștere, mun. Ungheni are nevoie de investiții capitale în valoare de cel puțin 1,13 miliarde MDL (cca €50 mln), doar pentru a depăși restanțele de dezvoltare a infrastructurii, pentru a corespunde cerințelor minime înaintate de legislația în vigoare din Republica în ceea ce privește corespunderea unui oraș statutului de municipiu.

Raionul Ungheni este situat de-a lungul frontierei cu Uniunea Europeană (România), fiind **membru al Euroregiunii Siret-Prut-Nistru**. Euroregiunea Siret–Prut–Nistru este o regiune europeană de colaborare transfrontalieră, înființată în 2005. În componența ei intră:

- ✓ Județele Iași, Bistrița-Năsăud, Prahova și Neamț din România
- ✓ Unitatea teritorială administrativă Găgăuzia din Republica Moldova
- ✓ 26 raioanele din cele 32 din Republica Moldova: Orhei, Hâncești, Ungheni, Ialoveni, Soroca, Sângerei, Strășeni, Fălești, Căușeni, Florești, Drochia, Anenii Noi, Călărași, Criuleni, Telenești, Ștefan Vodă, Râșcani, Nisporeni, Cimișlia, Glodeni, Leova, Rezina, Taraclia, Șoldănești, Dubăsari, Basarabeasca.

Locuitorii raionului Ungheni beneficiază de posibilitățile de deplasare în România în baza permisiunilor micului trafic de frontieră, pe care le oferă Acordul între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul României privind micul trafic de frontieră din 13.09.2009. Prin raionul Ungheni se asigură conexiunea Republicii Moldova cu Uniunea Europeană (România):

- ✓ Ruta auto magistrală Chișinău - Sculeni - Iași
- ✓ Linia de cale ferată Chișinău - Ungheni - Iași

Nodul de cale ferată Ungheni are o importanță deosebită în structura Căii Ferate din Moldova. Se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm.

Poziționarea strategică a raionului Ungheni în cadrul cooperării transfrontaliere este legată de faptul că pe teritoriul raionului trece conducta de interconectare a sistemului de transport gaze naturale din România cu sistemul de gaze naturale din Republica Moldova pe direcția Iași-Ungheni. Proiectul de interconectare

¹ Aprobare prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 916/2020 din 16 decembrie 2020

energetică, a fost realizat în conformitate cu Acordul de grant UE-Republica Moldova, în valoare de 26 mln. euro, din care 7 mln. euro grant UE.

În prezent, sunt în proces de conceptualizare și realizare mai multe inițiative de integrare a localităților raionului Ungheni în sistemele centralizate de aprovizionare cu apă și canalizare din România. În particular, este cazul de menționat parteneriatul cu operatorul apă-canal din mun. Iași "APAVITAL" privind construcția a patru traversări (două subtraversări și două supra traversări) între localitățile Măcărești (România) – Măcărești (raionul Ungheni), Sculeni (România) - Sculeni (raionul Ungheni), Tabăra (România) - Vișoara (raionul Glodeni) și traversarea pe viitorul pod Ungheni (România) – mun. Ungheni (Republica Moldova).

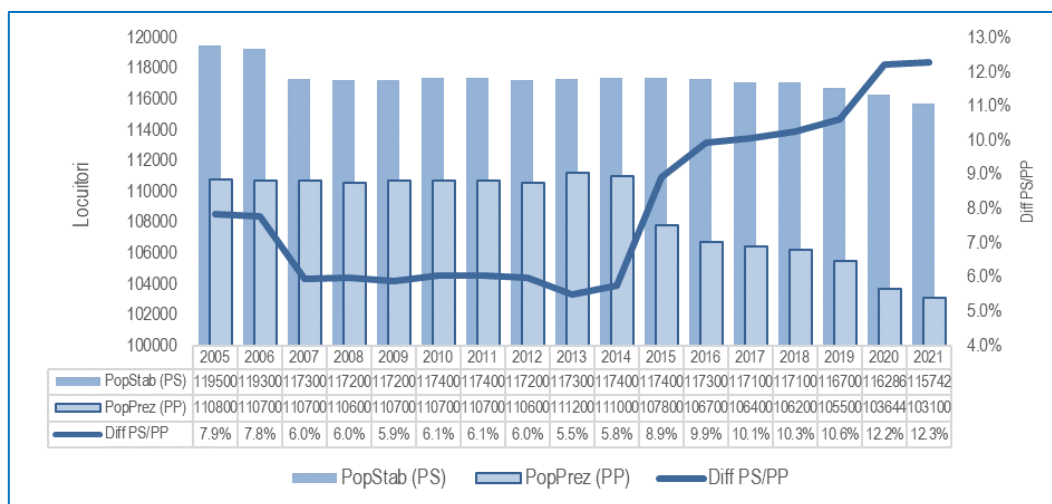
1.3 Populație și procese demografice²

La 1 ianuarie 2021 populația stabilă a raionul Ungheni a înregistrat un efectiv de cca 115,743 mii locuitori în timp ce efectivul populației prezente a fost de cca 103,104 mii locuitori ceea ce a reprezentat cca 3,28% din efectivul total al populației stabile din Republica Moldova, și respectiv 3,12% din populația prezentă din republică.

În general, în perioada 2005-2021 cota medie a populației stabile a raionului Ungheni a fost de cca 3,30% iar cea a populației prezente a reprezentat cca 3,21%. În acest context, clasamentul raioanelor Republicii Moldova după numărul populației plasează raionul Ungheni pe poziția 5 din cele 33 de UAT-uri, fiind devansat de raioanele Hânceștii, Orhei, Cahul și UTA. Găgăuzia.

Începând cu anul 2014 poate fi observată o **dinamică negativă a populației**, care se manifestă până în prezent, acesta fiind determinată preponderent de sporul migrator negativ (-2,5 mii persoane în perioada 2014-2020), în timp ce sporul natural în perioada 2014-2020 a fost de +978 persoane. În general, populația stabilă a raionului Ungheni în perioada 2005-2019 a înregistrat o reducere de cca - 2,3% (media aritmetică pentru cele 33 de raioane fiind de -4,7%) cu o reducere medie anuală de cca - 117,5 locuitori, ceea ce a poziționat raionul pe poziția 8 dintre cele 33 de UAT-uri, în timp ce pe poziția 1 s-a plasat raionul Ialoveni cu o creștere a populației de cca 6,7%, iar pe ultima situându-se raionul Dondușeni cu o reducere a populației de cca -11,3%.

Figura 3: Populația stabilă și cea prezentă a raionului Ungheni, în perioada 2005-2021

Sursa: PRAT, PNUD 2022

² Pentru mai multe detalii privind procesele demografice consultați Planul regional de amenajare a teritoriului raionului Ungheni

Singurul aspect perturbator se referă la diferența din ce în ce mai pronunțată dintre efectivul populației stabile și a celei prezente, care în perioada 2014-2021 s-a majorat de la 5,8% la 12,3%.

Conform datelor din anul 2019 aproape 2/3 (cca 65%) din populația raionului Ungheni era localizată în mediul rural în timp ce populația urbană a reprezentat cca 35% din populația raionului. Raionul Ungheni se plasează pe poziția 8 (inclusiv municipiile Chișinău și Bălți) sau 6 în ratingul raioanelor după ponderea populației urbane, în timp ce ponderea medie a populației urbane din republică a fost de cca 43%. Populația rurală din raion este distribuită în 32 de UAT-uri dimensiunea cărora a variat în anul 2020 de la 824 (satul Măgurele) la 5518 locuitori (comuna Pârlița), dimensiune care devansează numeric 14 cele mai mici orașe din republică. În aceste condiții raionul este caracterizat de o dimensiune medie a unui UAT de cca 2206 locuitori, încât în raion predomină puternic localitățile cu o populație prezentă mai mică, iar mai mult de 2/3 (67,7%) din localități dispun de un efectiv al populației prezente mai mic decât media pe raion.

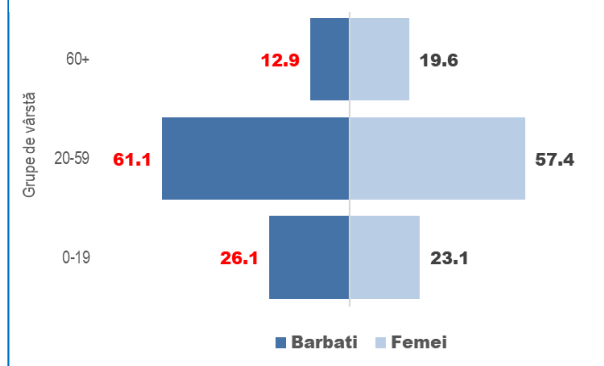
Structura populației. În ultimul an asigurat cu date (2019) în raionul Ungheni numărul de femei a fost cu cca 4635 (+8,3%) mai mare decât cel al bărbaților, diferență care s-a accentuat pe parcursul întregii perioade 2007-2019. Astfel, în anul 2019 ponderile celor două sexe au fost de 48% pentru bărbați și 52% pentru femei (locul 10 în clasamentul structurii după sexe pentru cele 35 UAT-uri) valori foarte apropiate de situația generală pe republică 48,1% - bărbați și 50,9% - femei, în timp ce ponderile minimale a bărbaților au fost de 45,9% și 46,6% (mun. Bălți și respectiv mun. Chișinău) iar ponderea maximală a bărbaților fiind de 49,9% (raioanele Cantemir și Leova).

Evoluția efectivelor populației raionului Ungheni după sexe, în cele două medii de reședință sunt diametral opuse. Astfel, dacă în perioada 2019-2022 în mediul urban atât bărbații cât și femeile au înregistrat dinamici pozitive (+0,7% bărbați; +1,5% femei), atunci în cel rural efectivul ambelor sexe s-a redus, cu un accent mai mare în cazul sexului feminin (-0,7% bărbați; -1,9% femei), ceea ce se răsfrânge asupra situației generale din raion, situația fiind influențată preponderent de mișcarea migratory internă (din cadrul raionului).

În raionul Ungheni cel mai mare dezechilibru dintre sexe poate fi sesizat la nivelul populației vârstnice (ca și pretutindeni în RM), unde predomină femeile cu o cotă de cca 62,3% din populație în timp ce bărbații reprezintă 37,7%. Într-o astfel de situație se solicită o extindere a oportunităților de muncă pentru bărbați, dar și o atenție sporită față de nevoile femeilor vârstnice.

Distribuția după vârste a populației raionului Ungheni din anul 2019 sugerează o structură a populației în care predomină cu o cotă de 59,1% (-1,4 pp față de situația din RM) populația adultă, în condiții de 61,1% pentru bărbați și 57,4% pentru femei, urmată de contingentul populației tinere care deține cca 24,5% (+3,4 pp față de situația din RM) din populația totală (26,1% femei și 23,1% bărbați).

Figura 4: Piramida vârstelor populației r.Ungheni, 2019

Sursa: PRAT, PNUD 2022

Îmbătrânirea demografică a populației din raionul Ungheni este inferioară îmbătrânirii demografice a populației din Republica Moldova, aceasta fiind curent mai pronunțată în mediu rural, dar cu tendințe sigure de accelerare a îmbătrânirii demografice a populației de la orașe.

Vârsta medie a populației din raionul Ungheni este una este inferioară situații generale pe republică (36,9 față de 38,7 ani), iar favorabil pentru raion este faptul că diferența dintre vârsta medie a populației din raion și cea medie a populației din Republica Moldova a crescut continuu, ceea ce denotă o populație din raion relativ tânără în raport cu situația generală din republică.

Concluzii I Principalele tendințe și structuri demografice, specific populației raionului, sunt destul de favorabile (comparativ cu situația generală din republică), ceea ce poate încuraja dacă nu o creștere a efectivului populației atunci o menținere a acesteia în limita nivelelor din prezent.

1.4 Infrastructura și utilitățile publice

1.4.1 Infrastructura și serviciul de management al deșeurilor³

Context. Raionul Ungheni are 77% din populație în zona rurală. Gradul de acoperire a gospodăriilor casnice cu servicii de evacuare a deșeurilor constituie în mediile urbane aproximativ 75 %, iar în cele rurale 13 %. În majoritatea localităților rurale **nu** există un serviciu de evacuare a deșeurilor, iar în cele în care există, nu toate gospodăriile casnice și persoanele juridice beneficiază de acesta. În majoritatea localităților, infrastructura pentru colectarea și transportul deșeurilor este precară, cu număr insuficient de recipiente de colectare, infrastructură rutieră slab dezvoltată și cu urmări negative asupra mediului ambiant.

Prestatori de servicii. În raionul Ungheni servicii de colectare a deșeurilor menajere solide se prestează de către 5 întreprinderi care deservește 12 localități. Acestea dispun de 6 autospeciale (SRL "AVE Ungheni") pentru transportarea deșeurilor, un camion cu remorcă și 5 tractoare utilizate de operatorii și APL-urile din mediul rural. Totodată, în 3 comune (Florița, Veche, Rădenii Vechi și Sinești) evacuarea deșeurilor este organizată de către primăriile locale, utilizând tractoare cu remorcă.

Tabel 2: Prestatorii de servicii de salubritate în raionul Ungheni

#	Operatorul de salubritate	APL deservite	Activitățile efectuate
1	SRL AVE Ungheni	Ungheni, Zagarancea, Sculeni, Valea Mare, Petrești	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare, colectarea separată a deșeurilor reciclabile, operarea gropii de gunoi
2	Î.M. Servicii Comunale Ungheni	Ungheni	Colectarea deșeurilor stradale
3	Î.M. Regia Apă-Canal Cornești	Cornești, Romanovca	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare
4	Î.M. "Servicii Comunale Todirești"	Todirești	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare. Colectarea PET-urilor și sticlei.
5	SRL "Baltcons"	Pîrlița	Colectarea și transportul deșeurilor menajere și similare

Sursa: Studiul de Oportunitate, PNUD 2021

În mun. Ungheni (operator SRL "AVE Ungheni") modalitatea colectării deșeurilor în zona blocurilor cu apartamente este din puncte fixe, de unde deșeurile sunt evacuate zilnic. Deșeurile la casele individuale din mun. Ungheni și localitățile rurale deservite de operator sunt colectate conform traseului/rutei prestabilite și doar în baza contractelor încheiate, frecvența fiind de 1-2 ori pe lună.

³ Pentru mai multe detalii despre serviciul de management al deșeurilor menajere solide în raionul Ungheni, a se vedea: (i) Studiul de Oportunitate privind extinderea serviciului de Management al Deșeurilor Solide în Regiunea cheie Ungheni, elaborat în 2021 și (ii) Programul de dezvoltare a serviciului public de management al deșeurilor solide în Regiunea cheie Ungheni, elaborat în 2022. Ambele documente au fost elaborate în cadrul Programului UE4Moldova: regiuni cheie, cu susținerea financiară a Uniunii Europene și implementat de PNUD.

Î.M. "Regia Apă-Canal Cornești" prestează servicii de colectare a deșeurilor săptămânal pentru 1198 de gospodării, inclusiv 339 de gospodării din blocuri locative. Întreprinderea, are un tractor MTZ 82 cu toate echipamentele de salubritate (remorcă, mătură pentru curățirea străzilor, căuș, lamă pentru deszăpezirea drumurilor).

În comuna Todirești serviciile sunt prestate de către o întreprindere municipală. Frecvența de evacuare a deșeurilor este de 1-2 ori pe lună pentru 90% de gospodării. Aceasta are în dotare 2 tractoare MTZ cu remorcă de capacitate de 6m³.

În s. Rădenii Vechi și Sinești, pentru evacuarea deșeurilor sunt utilizate un tractor T-40, și respectiv un tractor MTZ-80, ambele fiind vechi. Încărcarea deșeurilor este efectuată manual, din recipiente improvizate și saci.

În comuna Pîrlița, serviciul de evacuare a deșeurilor este realizat din 2017 de SRL „Baltcons”, care utilizează un camion Mercedes cu remorcă nebasculantă. Deșeurile sunt colectate în saci, iar beneficiarii înșiși aruncă sacii în remorcă. Deșeurile sunt evacuate de două ori pe săptămână.

Volumul de colectare separată a deșeurilor reciclabile este relativ mic. Colectarea separată a acestora este efectuată doar de către SRL AVE Ungheni în mun. Ungheni, începând cu anul 2008. Plasticul și hârtia sunt sortate manual pe o platformă la sediul operatorului, iar mai apoi sunt vândute spre reciclare.

Infrastructura de depozitare. În raionul Ungheni au fost identificate 37 gropi de gunoi, dintre care doar 3 autorizate: s. Cetireni, s. Buciumeni și s. Măgurele. Odată cu deschiderea depozitului regional de deșeurii din s. Florițoaia Veche, 35 gropi de gunoi urmează a fi lichidate/relocate, cu excepția celor din satele Buciumeni și Măgurele.

ZMD 5 – sistem regional de management integrat al deșeurilor. Raionul Ungheni este parte a zonei de management a deșeurilor 5 (ZMD 5) (împreună cu Călărași și Nisporeni) și parte a proiectului-pilot privind finanțarea investițiilor prioritare pentru a îmbunătăți serviciile de gestionare a deșeurilor solide și a crea sisteme de management integrat al deșeurilor solide în regiune.

La sfârșitul anului 2019, Banca Europeană de Investiții (BEI) a acordat un împrumut de 100 de milioane de euro către Republica Moldova pentru finanțarea îmbunătățirilor aduse serviciilor de gestionare a deșeurilor solide. Toate investițiile ce vor fi realizate în ZMD 5 (aproximativ 25 mln EUR) vor fi oferite de Stat autorităților publice locale în calitate de grant, APL-le beneficiare fiind scutite de necesitatea de plată a dobânzii pentru creditul accesat de Guvern. Conform planului preliminar, lucrul asupra implementării sistemului integrat de gestionare a DMS în ZMD 5 urmează să demareze în vara lui 2022. Depozitul regional, inclusiv toată infrastructura conexă, ar trebui să fie construită și operaționalizată până în anul 2025. Odată cu funcționarea acestui sistem regional, toate gropile de gunoi din localități vor fi închise și lichidate.

Depozitul regional, stația de sortare și stația de compostare, precum și echipamentele și mașinăriile aferente gestiunii acestora vor reveni operatorului regional creat, acesta fiind responsabil inclusiv de colectarea și transportarea deșeurilor.

Pentru a iniția procesul de creare a unui serviciu public comun, 34 de APL-uri din raionul Ungheni au semnat în decembrie 2021 Acordul de Asociere, care prevede crearea unei asocieri independente, fără personalitate juridică, a unităților administrativ-teritoriale din Regiunea cheie Ungheni în vederea dezvoltării serviciului public de management al deșeurilor solide prin cooperare intercomunală.

Drept urmare, la 31 martie 2022 a avut loc **Adunarea de Constituire a Consiliului Intercomunal Comun**, care constituie o platformă pentru discuții între reprezentanții localităților din regiunea Ungheni, cointerestate în dezvoltarea comună a serviciului public de management al deșeurilor solide. Urmează ca serviciul să fie prestat de un singur operator pentru tot raionul și gradul de acoperire să fie de 100 % atât pentru persoanele fizice cât și juridice din raion.

Din punct de vedere instituțional, APL-urile reședință de raion din ZMD-5 (mun. Ungheni, or. Nisporeni și or. Călărași) au înregistrat un operator regional (Societate pe Acțiuni - SA), unde fiecare din APL-uri deține o cotă parte în funcție de populația prezentă în cele 3 raioane. Operatorul regional va fi responsabil de gestionarea sistemului de colectare a deșeurilor și infrastructura regională de depozitare și tratare a DMS din ZMD-5. S.A. va începe colectarea deșeurilor conform noului sistem regional de gestionare a DMS odată cu darea în exploatare a infrastructurii regionale de gestionare a DMS.

Concluzii. Serviciul actual de management al deșeurilor la nivel de raion este slab dezvoltat, 80% din gospodăriile casnice din zona rurală nefiind acoperite, dotarea tehnică a prestatorilor de servicii este în mare parte învechită, iar 34 din cele 37 de gropi de gunoi nu sunt autorizate.

Pentru a îmbunătăți serviciul dat, a fost demarat procesul de creare a unui **serviciu public comun**, în baza asocierii localităților. Noul model de cooperare va contribui la crearea unui sistem durabil de gestionare a deșeurilor menajere, planificarea dezvoltării serviciului, realizării investițiilor pentru asigurarea accesului populației întregii regiuni (100 % grad de acoperire cu serviciu) la un serviciu organizat în conformitate cu exigențele legislației de mediu.

Totodată, datorită proiectului pilot în ZMD 5, vor fi făcute investiții în infrastructura regională (depozit deșeuri, stație sortare reciclabile, stație compostare deșeuri verzi) planificată pe terenul din s. Florițoaia Veche, și investiții în infrastructura de colectare a deșeurilor (autogunoiere, puncte de colectare, pubele), care pentru r. Ungheni este de cca 2 milioane euro.

1.4.2 Alimentare cu apă și canalizare⁴

1.4.2.1 Infrastructura de alimentare cu apă.

Principalele **surse de alimentare cu apă** în raionul Ungheni sunt:

- ✓ Sursa de suprafață – râul Prut pentru mun. Ungheni și unele localități rurale din centru raionului (Zagarancea, Semeni, Mănoilești, Vulpești, Cetireni, Florițoaia Nouă, Florițoaia Veche, Grozasca, Untești, Novaia Nicolaevca, Alexeevca, Serghieni, Lidovca și Rezina).
- ✓ Sursă subterană - fântâni arteziene pentru majoritatea localităților rurale și a or. Cornești. Unele fântâni arteziene sunt în proprietatea APL, altele sunt gestionate și exploatate de către agenții economici.
- ✓ Sursă subterană - fântâni cu izvor pentru alimentarea cu apă în zonele unde lipsesc sisteme publice centralizate de alimentare cu apă. Calitatea apei din fântânile cu izvor este afectată de dezvoltarea insuficientă a sistemului public de canalizare prin infiltrațiile apelor uzate din fosele septice.

Actualmente, sisteme centralizate de aprovizionare cu apă funcționează în 43 din 74 localități din raionul Ungheni. Circa 65% din populația prezentă a raionului Ungheni au acces la sisteme centralizate de alimentare cu apă, dintre care 92% în zona urbană și 49% - în zona rurală.

Acoperirea cu servicii de alimentare cu apă în municipiul Ungheni constituie cca 99% (31,4 mii persoane sau 13,6 mii gospodării casnice), ceea ce este peste media pe orașe din Regiunea de Dezvoltare Centru (92%). Totodată, acoperirea cu servicii în a doua localitate urbană din raion – orașul Cornești – este la un nivel

⁴ Pentru mai multe detalii despre serviciul de alimentare cu apă și canalizare în raionul Ungheni, a se vedea: (i) Studiul de Oportunitate privind fundamentarea necesității și oportunității de înființare, organizare și administrare a serviciului public de alimentare cu apă și canalizare în unitățile administrativ-teritoriale din Regiunea cheie Ungheni prin cooperare intercomunală, elaborat în 2021 și (ii) Programul de dezvoltare a serviciului public comun de aprovizionare cu apă și canalizare în Regiunea cheie Ungheni, elaborat în 2022. Ambele documente au fost elaborate în cadrul Programului UE4Moldova: regiuni cheie, cu susținerea financiară a Uniunii Europene și implementat de PNUD.

foarte jos, doar 5% din populație. Concomitent, în localitatea Romanovca din componența or. Cornești nu există sistem centralizat de alimentare cu apă.

Sistemul public centralizat de alimentare cu apă potabilă din **municipiul Ungheni** este comun și pentru localitățile rurale Zagarancea și Semen. Acesta asigură cu apă localitățile din râul Prut și este compus din:

- ✓ Stație de captare a apei brute
- ✓ Stație de tratare a apei
- ✓ Stație de pompare a apei brute
- ✓ Stație de pompare a apei potabile
- ✓ 2 rezervoare de apă potabilă cu volum de 600 m3 (STA)
- ✓ 2 rezervoare de apă potabilă cu volum de 3 mii m3 (nefuncționale)

Sistemul public centralizat de alimentare cu apă în **or. Cornești**, gestionat de compania privată S.A. "Agroservicii" din mun. Ungheni, este în cea mai mare parte uzat și nefuncțional și asigură doar 5% din populația orașului. Sistemul de alimentare cu apă este compus dintr-o captare de apă freatică. Apa captată este acumulată într-un rezervor de 40 m3 de apă, de unde este distribuită prin rețea de distribuție de 1,3 km.

Necesarul de reabilitare și extindere a rețelelor de alimentare cu apă în or. Cornești este de 14 km în or. Cornești și de 4,3 km în localitatea Romanovca.

La moment, în or. Cornești se implementează un proiect investițional ambițios ce prevede:

- ✓ Construcția stației de tratare a apei,
- ✓ Construcția stației de epurare a apelor uzate;
- ✓ Construcția rețelelor de distribuție a apei în or. Cornești - 10 km și pentru localitatea Romanovca – 4 km;
- ✓ Construcția rețelelor de canalizare în or. Cornești - 8 km
- ✓ Construcția se prevede sistemul descentralizat de canalizare în localitatea Romanovca.

Localități rurale | Din numărul total de 72 localități rurale, în 41 există sisteme publice de alimentare cu apă relativ noi. Necesitatea de extindere a rețelelor de apă în localitățile rurale cu sisteme centralizate de apă se estimează la 125,3 km. În 31 de localități, în care locuiesc cca 16 963 locuitori, nu există sisteme centralizate de aprovizionare cu apă.

Apeductul regional de alimentare cu apă din râul Prut I În partea centrală a raionului, Consiliul Raional Ungheni dezvoltă o aducțiune regională menită să acopere cu serviciu de alimentare cu apă 28 localități, cu o populație de cca 34 mii locuitori. Infrastructura acestui sistem regional este deja parțial construită.

În calitate de sursă de alimentare cu apă pentru apeductul regional este utilizată stația de captare a apei pentru irigare din râul Prut din localitatea Zagarancea, care se află în gestiunea Agenției "Apele – Moldovei".

1.4.2.2 Canalizare

În raionul Ungheni există doar 6 sisteme centralizate de canalizare, dintre care 2 în localități urbane (mun. Ungheni și or. Costești) și 4 în localitățile rurale (s. Chirileni, s. Todirești, Grășeni și s. Petrești). Sisteme publice centralizate de canalizare necesită investiții majore pentru dezvoltare, extindere și modernizare. Din acest motiv, în localitățile rurale preponderent sunt utilizate sisteme descentralizate de canalizare bazate în special pe fose septice, cu infiltrare în sol.

La moment, comuna Sculeni dezvoltă serviciul de sanitație din localitate care prevede: (i) instalarea unei stații de epurare moderne cu pat de uscare; (ii) restabilirea rețelei de țevi de canalizare din satul Sculeni, la care se vor conecta 118 gospodării, 1 agent economic și toate instituțiile publice; și, (iii) evacuarea apelor uzate din gospodării, inclusiv din localitățile: Gherman, Blindești, Floreni.

3 stații de pompare locale a apelor uzate (SPAU) și o stație principală de pompare a apelor uzate (SPPAU) sunt în mun. Ungheni:

- ✓ SPAU-1 din str. Ungureanu, cu pompe vechi CM 100/65-250;
- ✓ SPAU- 2 din str. Caragiale, cu pompe WILO EMU FA05.32RFE;
- ✓ SPAU-3 din str. Burebista, cu pompe WILO EMU FA05.32E112, care pompează apele uzate la SPPAU.
- ✓ SPPAU a fost construită în anul 1974. În anul 2005 au fost montate 2 pompe de marcă WILO EMU FA 10.94E-318-180.

Starea tehnică a stațiilor de pompare este satisfăcătoare, cu excepția bazinului de recepție de la SPPAU, care necesită a fi curățat de nămolul acumulat. Atât pompele CM de la SPAU-1, cât și pompele WILO de la SPPAU au un termen îndelungat de exploatare și necesită înlocuire.

În raionul Ungheni există doar 5 **stații de epurare a apelor uzate (SEAU)**:

- ✓ SEAU pentru mun. Ungheni, amplasată lângă localitatea Valea Mare (capacitate de 15 mii m³ /zi), construită în anul 1975, preia apele uzate doar de la consumatorii din mun. Ungheni (instituții publice, agenți economici și 9 047 gospodării casnice);
- ✓ SEAU din localitatea Petrești (capacitate de 22 m³/zi), construită în anul 2006, preia apele uzate doar de la grădiniță, școala din localitate, un agent economic și 13 gospodării din localitate;
- ✓ SEAU din s. Chirileni (capacitate 98 m³/zi), construită în anul 2015 – epurează apele uzate doar din s. Chirileni. SEAU preia apele uzate de la instituții publice, agenți economici și 106 gospodării;
- ✓ SEAU din localitatea Todirești (capacitate 25 m³/zi), construită în anul 2015. Stația de epurare preia apele uzate de la instituții publice, agenți economici și 25 gospodării casnice din localitate;
- ✓ SEAU din localitatea Semenii (com. Zagarancea) cu 0,5 km de rețea de canalizare, construită doar pentru Gimnaziu și Grădiniță.

Stațiile de epurare din localitățile rurale sunt relativ noi, dar în mare parte destinate instituțiilor publice și agenților economici și unui număr foarte mic de consumatori casnici - circa 144 gospodării. Majoritatea gospodăriilor utilizează fose septice cu infiltrarea apei în sol, ce prezintă o sursă de poluare.

Acoperirea cu servicii publice de canalizare este mult mai joasă din cauza dezvoltării slabe a sistemelor publice de canalizare și fragmentarea localităților (ponderea mare a localităților mici). Doar 23% din populația raionului au acces la sisteme centralizate de canalizare, inclusiv 64% în zona urbană și 0,6% - în zona rurală. După acest indicator, raionul se clasează sub media națională de 32%, dar peste media pe Regiunea de Dezvoltare Centru (17%).

În mun. Ungheni, acoperirea cu servicii publice de canalizare constituie cca 66% (21,4 mii persoane sau 9 mii gospodării), ceea ce este peste media pe orașe din Regiunea de Dezvoltare Centru (55%), pe când în orașul Cornești cca 37% (903 persoane sau 420 gospodării).

Tabel 3: Nivelul comparativ de acoperire cu servicii publice de canalizare

Indicator	Raionul Ungheni	Regiunea de Dezvoltare Centru	Republica Moldova
Ponderea localităților cu servicii centralizate de canalizare	8 %	-	-
Ponderea populației care are acces la sisteme centralizate de canalizare, inclusiv:	23 %	17 %	32 %
Zona urbană	64 %	55 %	
Zona rurală	0,6 %	2 %	

Sursa: PRAT, PNUD 2022

1.4.2.3 Operatori funcționali ai serviciului AAC

În raionul Ungheni există 24 operatori de prestare a serviciilor de alimentare cu apă și/sau de canalizare, organizați sub mai multe forme organizator-juridice. În majoritatea localităților sunt formate întreprinderi Municipale (Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni, Î.M. "Apă - Ungheni") și Asociații Obștești (Buciumeni, Cioropcani, Sculeni).

În or. Cornești activează în paralel 2 operatori de servicii:

- ✓ Î.M. "Apă-Canal" or. Cornești, care exploatează sistemul centralizat de canalizare;
- ✓ S.A. "Agroservicii" din Ungheni, care exploatează sistemul centralizat de apă din or. Cornești.

De asemenea, în s. Pîrlița activează un operator privat – SRL "Crisalim", care prestează servicii de alimentare cu apă în localitate. În localitățile Negurenii Noi, Morenii Noi serviciile de alimentare cu apă sunt prestate de către companii private.

De facto, în raionul Ungheni există doi operatori regionali care asigură serviciul de alimentare cu apă și de canalizare pe teritoriul mai multor unități administrativ-teritoriale:

- ✓ Î.M. "Apă-Canal Ungheni", a cărui fondator este Consiliul municipal Ungheni, furnizează serviciul de alimentare cu apă în municipiul Ungheni, satele Zagarancea și Semeni din comuna Zagarancea;
- ✓ Î.M. "Apă Ungheni", fondată de Consiliul raional Ungheni, operează în localitățile Mănoilești, Cetireni, Florițoaia Veche, Alexeevca.

Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni a fost fondată de către Consiliul municipal Ungheni și dispune de licență de activitate în conformitate cu prevederile Legii #303 din 13.12.2013, valabilă până în 30.07.2040. Aceasta demonstrează că această companie dispune de minimul necesar de personal calificat și dotări tehnice.

Î.M. "Apă-Canal" din Ungheni prestează servicii în mun. Ungheni și localitățile Zagarancea și Semeni. Pe termen mediu, este prevăzută conectarea localității Petrești. Per ansamblu, operatorul din mun. Ungheni deja acoperă cu servicii peste 34% din populația raionului. Procesul de regionalizare poate continua cu alte localități, indiferent de interconectarea sistemelor fizice a infrastructurii dintre aceste unități administrativ teritoriale.

Î.M. "Apă-Ungheni" a fost fondată în anul 2011 de către Consiliul Raional Ungheni, și nu dispune de licență de activitate. Servicii prestează din anul 2017, și anume alimentare cu apă brută din râul Prut în 10 localități rurale din raion: Mănoilești, Florițoaia Veche, Florițoaia Nouă, Alexeevca, Unțești, Cetireni, Vulpești, Rezina, Novaia Nicolaevca și Grozasca (clusterul Mănoilești). Per ansamblu, operatorul acoperă cu servicii circa 9% din populația raionului.

Î.M. "Apă-Ungheni" procură apă de la Agenția "Apele-Moldovei", deservește o rețea de conducte magistrale de transport a apei brute pentru transportul apei brute și exploatează 8 stații de pompare de apă brută.

În localitățile rurale, operatorul mai deservește încă 97,2 km de rețele de distribuție a apei. Aceste rețele sunt confecționate din polietilenă și sunt relativ noi (construite în anii 2013 – 2016). Nu toate rețelele construite sunt transmise în gestiunea operatorului.

În localitatea Vulpești operatorul gestionează o STA cu capacitatea de 100 m³/h.

În perspectivă operatorul urmează să presteze servicii și în clusterelor Cornești și Bușila, unde la moment se construiesc rețele noi de apă, care se planifică a fi conectate la conducta magistrală ce va asigura locuitorii cu apă din r. Prut.

APAVITAL M S.A. din Republica Moldova înființată în 2014, are ca obiect de activitate captarea, epurarea și distribuția apei pe teritoriul Republicii Moldova. Acest operator încă nu prestează servicii de alimentare cu apă și de canalizare. Prin intermediul acestuia se planifică realizarea mai multor proiecte transfrontaliere cu România, în special cu operatorul regional din mun. Iași - ApaVital Iași.

Concluzii I Așezarea geografică și eforturile depuse de APL la diferite niveluri a contribuit la o dezvoltare complexă și durabilă a infrastructurii de alimentare cu apă și de canalizare în raionul Ungheni. Se pot evidenția mai multe puncte tari în domeniu:

- ✓ Râul Prut – este o importantă sursă de apă de suprafață pentru sistemele centralizate de alimentare cu apă. După o tratare convențională relativ ne-costisitoare, aceasta corespunde cerințelor pentru apa potabilă. De asemenea, STA din mun. Ungheni posedă rezerve enorme de capacitate pentru acoperirea unui număr mare de consumatori din raionul Ungheni;
- ✓ Mun. Ungheni cu o populație de 31% din tot raionul prezintă o aglomerație umană regională, ce favorizează dezvoltarea unui operator regional în baza operatorului urban;
- ✓ Existența aducțiunii regionale: Zagarancea – Cornești și Ungheni – Zagarancea - Semeni cu un potențial major de dezvoltare în continuare;
- ✓ Realizarea proiectelor investiționale pentru reabilitarea și extinderea sistemului centralizat de apă și canalizare în mun. Ungheni, or. Cornești și alte localități rurale;
- ✓ Cooperarea în domeniul dezvoltării sistemelor de apă și canalizare cu mun. Iași a creat premise favorabile pentru un transfer eficient de expertiză, cunoștințe și tehnologie, precum și de inter-conectare a sistemelor fizice. Este creată compania locală APA-VITAL M S.A. și există planuri pentru inter-conectarea sistemelor de alimentare cu apă din județul Iași și localitățile raionului Ungheni.

Cu toate eforturile depuse de către APL-uri și operatorii serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, există un șir de probleme ce necesită soluționare în timp. Problemele și disfuncționalitățile sistemului public de alimentare cu apă și de canalizare pot fi grupate în 6 grupuri de provocări majore:

- ✓ Nivel redus de dezvoltare a sistemelor centralizate de aprovizionare cu apă;
- ✓ Calitatea apei livrate consumatorilor în cazul alimentării din surse subterane și din apeductul regional Zagarancea – Cornești nu corespunde cerințelor pentru apa potabilă;
- ✓ Dezvoltarea insuficientă a sistemelor publice de canalizare. Cca 77% din populația raionului nu au acces la servicii centralizate de canalizare;
- ✓ Calitatea apei uzate deversate nu corespunde actelor normative în vigoare;
- ✓ Gestionarea activelor necesită o atenție mai mare;
- ✓ Eficiența prestării serviciilor poate fi îmbunătățită.

1.4.3 Surse de energie regenerabilă

În prezent, raionul Ungheni este electrificat în proporție de 100%. Atât sistemul de transport cât și cel de distribuție a energiei electrice acoperă necesitățile întregului raion și a tuturor localităților existente în raionul Ungheni. Cea mai mare parte din consumul total de energie electrică îi revine sectorului casnic de circa 56%, iar pentru sectorul non-casnic de 44%.

Consumul total de energie electrică la nivelul raionului este de 78 040,098 MWh/an, iar cantitatea de electricitate produsă de surse regenerabile este de doar 1 222,615 MWh/an. Pentru perioada prognozată nu vor fi necesare ajustări tehnice substanțiale, datorită faptului că în prezent la stațiile electrice 110/35/10 kV există rezervă de capacitate de cel puțin 20%.

Totodată, se atestă o rămânere în urmă a raionului în ceea ce privește dezvoltarea surselor alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă. Actualmente, în raionul Ungheni funcționează o turbină eoliană, însă aceasta acoperă doar 1,5% din totalul necesar de energie electrică a raionului Ungheni.

Totodată dacă raionul Ungheni până în anul 2030 va tinde să asigure ponderea de 20% pentru energie electrică din surse regenerabile, menționat în obiectivele din "Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030" este necesar ca pe teritoriul raionului să se instaleze circa 20 MW de surse regenerabile (panouri fotovoltaice, turbine eoliene) pentru producere de energie electrică. Deci în cazul dat, pentru a atinge obiectivul respectiv se preconizează ca anual să se instaleze câte 2,0 MW de surse regenerabile.

Tabel 4: Prognoza privind necesarul de energie electrică pentru raionul Ungheni

Indicatori	Unitatea de măsură	Anul de bază 2020	Prognoză	
			2025	2030
Energie electrică				
Putere instalată de surse regenerabile	MW	1,5	7,4	8,2
Energia produsă din surse regenerabile	MW/an	1 222,6	8 499,9	9 500,1
Capacitatea totală a surselor centralizate	MW/an	310 980,0	310 980,0	310 980,0
Necesarul de energie electrică	MW/an	76 049,5	84 998,9	95 001,3

Sursa: PRAT, PNUD 2022

1.4.4 Infrastructura de transport si căi de comunicatie

Transportul de mărfuri și pasageri în raionul Ungheni se efectuează pe drumuri, căi ferate și căi navigabile. Rețeaua drumurilor publice în raionul Ungheni este dezvoltată suficient și alcătuiește în total 2,015 km, inclusiv:

- ✓ Drumuri naționale – 212,88 km
- ✓ Drumuri de interes raional – 169,82 km
- ✓ Drumuri comunale și străzi – 1632 km

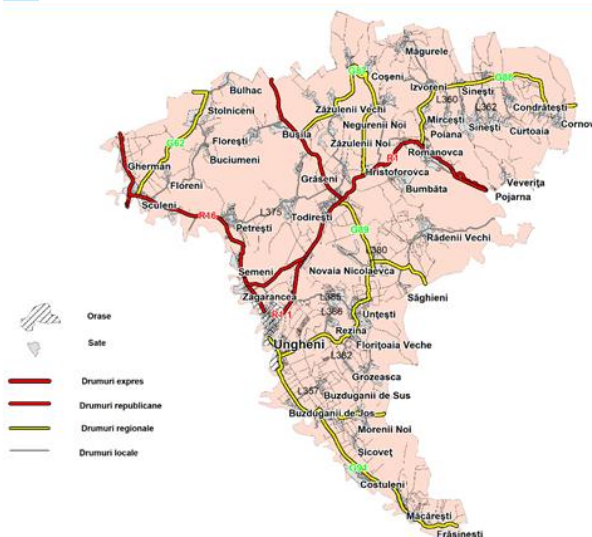
Densitatea rețelei drumurilor naționale și locale de interes raional este de peste 350 km/1000 km², ce depășește densitatea medie pe republică cu 13% (310 km/1000 km²). Dacă să luăm în considerare și drumurile comunale și străzile atunci obținem 1851 km/1000km² media pe republică fiind 1733 km/1000km².

Calea ferată în limitele raionului Ungheni este deservită de Nodul Feroviar Ungheni, care asigură legătura pe trei direcții:

- ✓ Chişinău – Ungheni
- ✓ Ungheni – Bălţi
- ✓ Ungheni - Iaşi.

Lungimea căii ferate deservite de Nodul Feroviar Ungheni constituie 81 km. În componența Nodului Ungheni intră stația Ungheni de clasa superioară și șase stații liniare. Nodul de cale ferată Ungheni are o importanță deosebită în structura Căii Ferate din Moldova. Se află la hotarul cu Uniunea Europeană și este unica stație din țară ce dispune de punct de transbordare a vagoanelor de pe linie cu ecartamentul de 1520 mm pe ecartamentul european de 1435 mm.

Figura 5: Rețeaua drumuri publice din r. Ungheni

Sursa: PRAT, PNUD 2022

Rețeaua de transport terestru în raionul Ungheni este accesibilă pentru toate localitățile. Toate localitățile din raion dispun de drumuri de acces cu îmbrăcăminte consolidată. Drumurile naționale traversează 36 de localități din raion pe o lungime totală de 73,94 km. Aceste drumuri în general coincid cu străzile centrale din localități și asigură accesul direct la rețeaua de bază a țării.

Restul localităților au acces la rețeaua de drumuri naționale prin intermediul drumurilor de interes raional. Drumurile de interes raional în limitele localităților, de asemenea, coincid cu străzile centrale din localități. Acest fapt este benefic pentru Autoritățile Publice Locale de nivel I, deoarece administrarea străzilor centrale în localități revine în mare parte Administrațiilor Publice Centrale și Locale de nivel II. Finanțarea lucrărilor de întreținere și reparație în aceste cazuri se efectuează din Fondul Rutier al Republicii Moldova.

Raionul Ungheni are conexiuni sigure la rețeaua națională de transport terestru prin intermediul drumurilor naționale și căii ferate. Drumurile naționale R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România și M5 Criva – Chișinău – Tiraspol – frontiera cu Ucraina, precum și sectorul de cale ferată Chișinău - Ungheni asigură legătura cu capitala republicii mun. Chișinău, și în continuare cu Centrul și Sudul țării. Pe drumul național R16 Bălți – Fălești – Ungheni și sectorul de cale ferată Ungheni – Bălți asigură legătura cu mun. Bălți și în continuare cu partea de Nord a țării. Accesul la transportul aerian se efectuează pe drumurile publice la distanță medie de 60 și 100 km către aeroporturile din mun. Bălți și mun. Chișinău.

Raionul Ungheni are conexiuni directe cu rețeaua de transport european prin punctul rutier de trecere Sculeni. Serviciul Vamal din Republica Moldova a elaborat proiectul de dezvoltare a acestui punct de trecere, ce va contribui la consolidarea capacității Serviciului Vamal și respectiv la majorarea traficului de mărfuri și pasageri. Al doilea punct rutier de trecere Ungheni – Ungheni este planificat după construcția podului peste râul Prut în regiunea s. Zagarancea. Acest pod este parte componentă a proiectului Autostrăzii A8 Târgul Mureș – Iași – Ungheni. Autostrada va avea lungimea de circa 310 km. În continuarea acestei autostrăzi Republica Moldova a elaborat concepția autostrăzii A1 Ungheni – Chișinău – Odessa. Elaborarea studiului de fezabilitate pentru construcția A1 este prevăzută în Proiectul de Creditare cu Banca Europeană de Investiții (BEI) în sumă de 150 mln euro.

Transportul de călători în municipiul Ungheni este compus din maxi-taxi care asigură transportul călătorilor inter-sector pe toată raza orașului. Pentru comoditatea locuitorilor municipiului / raionul Ungheni cât și a oaspeților, sunt organizate 6 rute de transport public. Serviciile sunt prestate de 3 operatori privați, cu un parc auto de 22 de unități. Municipiul are nevoie să își înnoiască flota urbană cu aproximativ 25 de unități de maxi-taxi pentru a acoperi întreaga teritoriu cu serviciu de transport public.

De asemenea, pe teritoriul municipiului activează și serviciul de taxi.

Serviciile de transport public a pasagerilor în mediul rural sunt asigurate în mare parte de rutele naționale-urban asigurate de Filiala UNGHENI a SRL "Gările Auto Moderne". Rutele transportului terestru de pasageri în localitățile raionului este asigurată de SRL Gările Auto Moderne, filiala Ungheni, prin intermediul a 13 operatori de transport care asigură 209 rute turretur din mun. Ungheni și localitățile raionului.

1.5 Dezvoltarea economică

1.5.1 Structura economică a raionului

Conform Biroului Național de Statistică, numărul întreprinderilor din economia raionului Ungheni a crescut cu circa 10%, de la 1.003 în 2015 la 1.103 la 2020. Numărul întreprinderilor mari a scăzut cu 3 unități, iar IMM-urile au crescut cu 103 unități în perioada de referință.

În structura IMM-urilor, cea mai mare creștere o înregistrează întreprinderile micro numărul cărora a crescut cu 94 unități, urmate de cele mici cu 5 unități și cele mijlocii cu 4 unități.

În 2020, din numărul total de 1103 de întreprinderi din raionul Ungheni, cea mai mare pondere era deținută de micro-întreprinderi - 86,6%, urmate de întreprinderile mici cu 10,6%, întreprinderile mijlocii - 2,3% și întreprinderile mari 0,5%.

În anul 2020, numărul IMM-urilor din raion a constituit 1.097 întreprinderi și reprezintă circa 99,5% din numărul total de întreprinderi raportate. Numărul mediu al salariaților în IMM-urilor în perioada de referință a constituit 6.730, deținând 66,2% din total numărul mediu de salariați al întreprinderilor din raion. Veniturile din vânzări ale IMM-urilor în această perioadă au însumat aprx 51% din veniturile din vânzări în total pe raion.

Făcând referire la densitatea agenților economici, putem constata o polarizare la nivelul municipiului Ungheni, unde este o concentrare de aproape 70% din numărul total al întreprinderilor și 84% a cifrei de afaceri totale raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, 81% din totalul de angajați din raion.

Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de sub-urbanizare, creează disparități între localitățile din mediul rural, în ideea în care comunele din imediata apropiere a municipiului (ex. comunele Petrești, Mănoilești, Zagarancea, Valea Mare, Todirești, Pârlița) au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de oraș.

Din punct de vedere a formei organizatorico-juridice 91,7% din întreprinderi sunt întreprinderi cu drept de persoană juridică (cea mai mare pondere o constituie societățile cu răspundere limitată 90,9%), iar 8,3% - întreprinderi cu drept de persoană fizică (59% fiind întreprinderi individuale).

Specializare economică I Analizând structura întreprinderilor mari și IMM din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei putem constata următoarele specializări ale economiei raionului Ungheni:

- ☒ Comerțul intern și servicii – în care activează cele mai multe întreprinderi cca 40%, asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 29% din cifra de afaceri a raionului;
- ☒ Industria prelucrătoare – reprezentată de 117 întreprinderi industriale, asigură 38% din totalul locurilor de muncă din sectorul privat și deține 49% din cifra de afaceri a raionului. Principalii reprezentanți ai acestui sector sunt două fabrici mari din industria automotive care activează în Zona Economică Liberă: `LEAR Corporation` și `Cabling Integration System`, precum și SA Covoare Ungheni care asigură circa 25% din locurile de muncă din sectorul privat;
- ☒ Agricultură - în care activează circa 13% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 12% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului;
- ☒ Construcțiile - în care activează circa 5% din totalul întreprinderilor, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 9% din cifra de afaceri a raionului.

Din punct de vedere a amplasării întreprinderilor în mediul urban și cel rural, putem constata:

- ✓ 72% din totalul de întreprinderi sunt amplasate în localitățile urbane, din care 96,5% în mun. Ungheni;
- ✓ 83% din totalul de locuri de muncă sunt de asemenea în localitățile urbane, din care 98% în mun. Ungheni;
- ✓ 84% din cifra de afaceri a raionului, de asemenea este generată de întreprinderile care activează în mediul urban, din care 95% în mun. Ungheni.

Analizând valoarea indicelui de deprivare economică (al Indicelui de Deprivare a Ariilor Mici) pentru raionul Ungheni în anul 2020, următoarele aspecte trebuie menționate:

- ✓ Cele mai dezvoltate economic sunt UAT-urile din proximitatea zonei de frontieră (mun. Ungheni, Sculeni, Zagarancea, Valea Mare, Cetireni) dar și cele din partea centrală a raionului – Pîrlița, Todirești, Rădenii Vechi. În aceste UAT-uri se concertează cele mai multe întreprinderi, care oferă cele mai multe locuri de muncă și cea mai mare cifră de afaceri;
- ✓ Cele mai deprivare economic sunt comunele din partea estică a raionului (Sinești, Hîrcești, Condrătești), din partea de sud (Costuleni, Măcărești), precum și unele localități izolate (Buciumeni, Bumbata, Unțești);
- ✓ Gradul de deprivare a localităților și respectiv nivelul lor de deprivare economică este influențat de o serie de factori, cum ar fi poziționarea lor față de centrul raional, față de zona de frontieră, față de traseele naționale, și proximitatea față de principalele tipuri de utilități pentru activitatea economică (conectarea la servicii publice, drumuri de acces ș.a).

1.5.2 Forța de muncă

Similar și altor raioane ale Republicii Moldova, în condițiile unor tendințe puternice de emigrare externă, în raionul Ungheni continuă să existe o rezervă semnificativă de forță de muncă disponibilă.

Conform celor mai pesimiste calcule, în prezent în raionul Ungheni există cel puțin 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, care nu sunt antrenate în activități economice formale, dar care au motivația de a munci și sunt într-o formă fizică și morală adecvată. Inclusiv, cca 19,4 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, adică pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică.

În anul 2020, salariul mediu a constituit 6.415,7 mii MDL/lună sau cca 80% față de media națională. Mai mult, în sectorul privat costul forței de muncă constituie cca 6 mii MDL/lună – pentru pozițiile permanente, în sectorul public cca 6,9 mii MDL/lună și cca 200-250 MDL/zi pentru pozițiile sezoniere și ocazionale.

1.5.3 Agricultură

Din totalul de 147 de întreprinderi ce activează în sectorul agriculturii, cca 71% activează în mediul rural. Acestea generează 946 locuri de muncă sau 76% din totalul ce revine sectorului agriculturii la nivel de raion, și însumează 89% din cifra de afaceri din sector la nivel de raion.

Analizând [structura întreprinderilor agricole](#) din punct de vedere a Clasificatorului Activităților din Economia Moldovei putem constata următoarele specializări ale agriculturii raionului Ungheni:

- ✓ **Cultivarea plantelor din culturi anuale** (cereale, plante leguminoase, legume, etc) - în care activează cele mai multe întreprinderi agricole cca 56%, care asigură cca 56% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 76% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Creșterea animalelor** (bovine de lapte, porcine, ovine și caprine, păsări) - în care activează cca 14% din totalul întreprinderilor agricole, care asigură cca 13% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 11% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ **Cultivarea plantelor din culturi multianuale** (struguri, fructe, căpșuni, plante aromatice etc) în care activează 17% din totalul întreprinderilor agricole, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul agricol și înglobează circa 4% din cifra de afaceri a raionului.

Conform Foii de Parcurș pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea Ungheni, în cadrul economiei rurale a raionului s-au evidențiat următoarele specializări:

- ✓ Predominant: cultivarea culturilor cerealiere cu valoare adăugată joasă;

- ✓ Sporadic și la scară mică: cultivarea culturilor multianuale cu valoare adăugată mai mare (vii, livezi și pomușoare).

Pentru **păstrarea produselor agricole vegetale** pe teritoriul raionului Ungheni activează următoarele obiective de depozitare:

- ✓ 7 frigidere pentru fructe/legume cu o capacitate totală de 1.360 tone amplasate:
 - 1 în mun. Ungheni cu o capacitate de 40 tone;
 - 2 în s. Cornești cu capacități de 130 și respectiv 200 tone;
 - 1 în c. Măcărești cu o capacitate de 180 tone;
 - 2 în s. Mănoilești cu capacități de 800 și 300 tone;
 - 1 în s. Sculeni cu o capacitate de 1.140 tone.
- ✓ 1 depozit pentru cereale cu capacitatea de 20.000 tone amplasat în mun. Ungheni.

Cea mai mare parte din producția agricolă vegetală, în special culturile cerealiere sunt vândute fără a fi procesate.

Fondul funciar I Raionul Ungheni se remarcă prin existența terenurilor arabile fertile, ponderea acestora fiind de 45,5% din suprafața raionului sau 49.298 ha, urmate de pășuni cu 14,9% sau 16.163 ha, și cca 6% sau 6.449 ha – plantații multianuale.

Din punct de vedere al tipului de proprietate, în anul 2021 aproximativ 52,6% dintre terenuri sunt deținute de proprietari privați, 27,9% din terenuri sunt proprietate publică a UAT iar 19,5% sunt proprietate publică a statului. Cele mai ridicate valori din punct de vedere al proprietății private sunt asupra terenurilor cu destinație arabilă și plantațiilor multianuale, peste 97% dintre aceste fiind în proprietate privată.

Sector agricol vegetal este reprezentat de 110 de întreprinderi sau circa 75% din numărul întreprinderilor agricole, care asigură 812 locuri de muncă (65% din numărul locurilor de muncă în agricultură), și generează 81% din cifra de afaceri a sectorului agriculturii.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul agricol vegetal, se constată:

- ✓ 73 întreprinderi de cultivare a cerealelor, plantelor leguminoase și a plantelor producătoare de semințe oleaginoase;
- ✓ 8 întreprinderi de cultivare a legumelor și a pepenilor, a rădăcinoaselor și tuberculilor
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a altor plante din culturi nepermanente
- ✓ 4 întreprinderi de cultivare a strugurilor;
- ✓ 9 întreprinderi de cultivare a fructelor sămânțoase și sămburoase;
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a arbuștilor fructiferi, căpșunilor, nuciferilor și a altor pomi fructiferi;
- ✓ 2 întreprinderi de cultivare a condimentelor, plantelor aromatice, medicinale și a plantelor de uz farmaceutic;
- ✓ 10 întreprinderi cu activități auxiliare pentru producția vegetală.

Cultivarea baciferelor în raionul Ungheni este o ramură în dezvoltare ascendentă, cu valoare adăugată mare la unitate de suprafață și de mare perspectivă. Condițiile climatice, solul, prezența apei de irigație și pepinierele de soiuri bune contribuie la obținerea roadei înalte. Distanța mică la piața din UE și drumul bun spre principalele orașe a țării facilitează comercializarea lor în formă proaspătă și procesată.

Cultivarea pomușoarelor (în special a căpșunelor) reprezintă la moment una dintre principalele alternative (pe termen scurs și mediu) de încurajare a diversificării activităților agricole, cu accent pe creșterea productivității și valorii adăugate în zona rurală. Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni.

Sectorul zootehnic este reprezentat de 22 de întreprinderi, care asigură 174 locuri de muncă (14% din numărul locurilor de muncă în agricultură), și generează 13% din cifra de afaceri a sectorului agriculturii. Dintre acestea în anul 2019, 15 au fost active și au înregistrat cifra de afaceri 59,9 mil. MDL.

Analizând specializarea întreprinderilor din sectorul zootehnic, se constată:

- ✓ 3 întreprinderi de creșterea bovinelor pentru lapte (câte 1 în s. Bușila, c. Valea Mare și c. Petrești);
- ✓ 1 întreprinderi de creștere a ovinelor și caprinelor (în s. Măcărești)
- ✓ 1 întreprindere de creștere a porcinelor (în c. Petrești);
- ✓ 5 întreprinderi de creștere a păsărilor (1 în s. Pîrlița, 3 în mun. Ungheni, 1 în s. Bumbata);
- ✓ 3 întreprinderi din apicultură (2 în s. Todirești și 1 în mun. Ungheni);
- ✓ 2 întreprinderi cu ferme mixte -păsări, ovine, etc (1 în c. Negurenii Vechi, 1 c. Mănoilești).

Pe lângă IMM-urile din sectorul zootehnic din raion, conform datelor prezentate de primăriile raionului, în raion mai activează sub formă de Gospodării Țărănești și întreprinderi Individuale care nu prezintă rapoarte financiare.

Conform datelor prezentate de Direcției Teritoriale Pentru Siguranța Alimentelor Ungheni, la situația de 01.01.2021 au fost înregistrate, în baza de date, un efectiv de animale, după cum urmează:

- Bovine – 5.400;
- Porcine – 30.776;
- Ovine – 30.481;
- Caprine – 7.000;
- Cabaline – 2.000
- Păsări -656.431;
- Iepuri – 14.650.

Infrastructura și serviciile de suport pentru agricultură sunt reprezentate de șase asociații. Pentru promovarea intereselor producătorilor agricoli, pe teritoriul raionului sunt înregistrate și activează 13 structuri asociative ale producătorilor agricoli.

Resursele forestiere ale raionului Ungheni constituie 22.137 ha sau circa 20% din totalul suprafeței raionului. Circa 78% din plantațiile forestiere sunt în proprietatea publică a statului, circa 21% sunt în proprietatea publică a UAT și 1% în proprietate privată.

În raion activează 5 întreprinderi din **silvicultură** cu un total de 248 de salariați. Cifra de afaceri a întreprinderilor din sector este de 26,8 mil. MDL.

În domeniul **pisciculturii** sunt înregistrate 10 întreprinderi din care 3 sunt active economic, cu un total de 14 de salariați. Cifra de afaceri a întreprinderilor din sector este de 173 mii MDL.

1.5.4 Industria

Putem constata următoarele specializări industriale ale raionului Ungheni:

- ☑ Industria alimentară – în care activează 25% din întreprinderile industriale, care asigură cca 9% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
 - ✓ 7 întreprinderi din domeniul procesării cărnii și mezeluri;
 - ✓ 2 întreprinderi din domeniul procesării fructelor și legumelor
 - ✓ 2 oloinițe;
 - ✓ 8 mori sau întreprinderi de fabricare a produselor de morărit; 10 întreprinderi de fabricare a produselor de brutărie și a produselor făinoase

- ☑ Industria textilă - în care activează 6% din întreprinderile industriale, care asigură cca 66% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 85% din cifra de afaceri a raionului. Cel mai mare producător fiind `LEAR Corporation` care activează pe teritoriul ZEL;
 - ✓ 3 întreprinderi specializate în pregătirea fibrelor și filarea fibrelor textile;
 - ✓ 4 întreprinderi ce fabrică alte articole textile
- ☑ Industria producerii mobilei - în care activează 9% din întreprinderile industriale, care asigură cca 3% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului
 - ✓ 11 producători de mobilă

Producerea mobilei se prezintă ca unul din puținele sectoare industriale, care a cunoscut o dinamică pozitivă de dezvoltare pe parcursul ultimilor 30 de ani. Piața mobilei este ascendentă, existând perspective de penetrare a pieței Uniunii Europene. Ramura are un mare potențial de producere prin diversificarea ofertelor, design-ului, accesului la creditare și altele.

Această ramură a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni.

O altă ramură industrială prioritizată în foia de parcurs este **fabricarea covoarelor**. Mun. Ungheni reprezintă unul din principalele centre de producere a covoarelor de pe continentul european. Această ramură tradițională a economiei raionului trebuie în continuare susținută și încurajată, pentru consolidarea și extinderea lanțului valoric, inclusiv prin încurajarea de noi afaceri conexe.

În acest context, există toate premisele și motivațiile actorilor pentru deschiderea unei noi fabrici de covoare în mun. Ungheni în următorii 2-3 ani, urmând deja în următoarele 3-6 luni întreprinse mai multe activități pregătitoare.

1.5.5 Sectorul serviciilor

În sectorul comerțului intern și al serviciilor activează cele mai multe întreprinderi cca 40% din total, care asigură cca 17% din totalul locurilor de muncă generate de sectorul privat și înglobează circa 29% din cifra de afaceri a raionului.

Conform datelor prezentate de primărie pe teritoriul raionului activează 514 întreprinderi din sectorul comerțului și serviciilor. Unele din acestea sunt înregistrate ca IMM, pe când altele activează în bază de patentă de întreprinzător sau întreprinderi individuale ce nu prezintă rapoarte financiare:

- ✓ 146 Magazine alimentare
- ✓ 123 Magazine produse industriale
- ✓ 156 Magazine mixte
- ✓ 55 Farmacii/ puncte farmaceutice
- ✓ 34 Unități de deservire a populației.

1.5.6 Turism

Turismul devine o ramură importantă a economiei locale, chiar dacă în prezent potențialul ei nu este profund conștientizat de localnici. Potențialul turistic este divers ca istorie, etnografie, industrie, meșteșuguri și altele. Raionul dispune de curiozități unice în lume (schimbarea roților de tren, țesutul covoarelor moderne, ceramica neagră, crame, bucate locale, locuri sălbatice de odihnă și altele). Turiștii din România (UE) și din țară au acces bun pe drumuri asfaltate, infrastructura existentă favorabilă, legătura bună telefonică și internet de viteză mare.

Pe teritoriul raionului activează 6 unități de cazare:

- ✓ 5 hoteluri cu o capacitate de 124 locuri, din care 4 sunt amplasate în mun. Ungheni cu o capacitate de 114 locuri, iar 1 hotel amplasat în c. Boghenii Noi cu o capacitate de 26 locuri;
- ✓ 1 agro-pensiune cu o capacitate de 8 locuri amplasat în c. Mănoilești.

Conform datelor prezentate de către primăriile raionului, infrastructura unităților de alimentație publică:

- ✓ 13 restaurante;
- ✓ 31 cafenele/cantine;
- ✓ 17 baruri.

Raionul Ungheni are două direcții majore de dezvoltare a turismului – zona naturală Rădeni (Plaiul Fagului) – Bahmut – Mircești – Movila Măgurii și mun. Ungheni – hoteluri, industrie, muzee și arhitectură. Cererea de servicii turistice receptoare în Ungheni este joasă, iar per ansamblu oferta mai degrabă depășește cererea, decât invers.

Infrastructura aferentă este slab dezvoltată – drumurile sunt în general proaste, iar faptul că porțiunea de drum național între Bahmut (conexiune cu Rădenii Vechi) și Cornești (conexiune cu Crama Mircești) nu este încă reparată diminuează stimulul de dezvoltarea a unui traseu turistic între localitățile cu potențial sporit.

În regiune există mai multe locuri de cazare decât necesarul curent.

Regiunea are un potențial considerabil pentru dezvoltarea turismului bazându-se pe obiectivele deja existente, dar și pe dezvoltarea unor noi servicii. Printre obiectivele existente pot fi enumerate:

- ✓ Obiectivele economice – Fabricile de covoare și ață, fabrica de ceramică, fabrica de vin;
- ✓ Obiective naturale – Rezervația naturală Plaiul Fagului, Movila Măgurii, Alea castanilor;
- ✓ Obiective arhitecturale – sculpturile confecționate la taberele anuale de sculptură, Podul Eiffel, Catedrala Al. Nevski (unica biserică rotundă din Moldova), Biserica Sf. Ierarh Nicolae, Casa Albă (fost obiectiv de cazare a șefilor de nivel statal și de URSS în anii 1980), monumentul kneazului Poteomkin, troița martirilor neamului românesc, stația feroviară internațională;
- ✓ Stația de transpunere a roților de tren;
- ✓ Școala de hipism;
- ✓ Muzee – Muzele de Istorie și Etnografie Ungheni și Sculeni, Muzeul comunei Pîrlița, Muzeul tehnicii agricole din Pîrlița;
- ✓ Vinării – Crama Mircești și localul La Crama din Mănoilești. Fabrica de vin Ungheni.

Există potențial de dezvoltare a unui traseu turistic, care să fie și trail pentru curse de alergare anuale, prin păduri ce leagă Bahmut Club de Crama Mircești și Movila Măgurii. Acest traseu ar da un impuls considerabil dezvoltării turismului în zona Negureni – Cornești – Bahmut – Rădeni.

Principalele provocări și oportunități majore care trebuie abordate în mod prioritar în sectorul turismului sunt:

- ✓ Nu există materiale de promovare a turismului în Ungheni iar centrul de informare turistică este slab dotat și necunoscut de către potențialii vizitatori.
- ✓ Nu sunt dezvoltate rute turistice în raionul Ungheni, care să poată fi maketate de către operatorii naționali și internaționali.
- ✓ Operatorii din domeniul turismului nu sunt asociați și nu cooperează între ei pentru impulsionearea creșterii turismului receptor.

Ramura Turismului a fost prioritizată și inclusă în Foaia de parcurs pentru dinamizarea dezvoltării economice locale în regiunea – cheie Ungheni. La consolidarea acțiunilor în această direcție, Consiliul Raional Ungheni, cu suportul partenerilor de dezvoltare, au întreprins un șir de măsuri, inclusiv dezvoltarea zonei turistice având pol Rezervația Naturală Plaiul Fagului. Datorită susținerii Uniunii Europene, Consiliul Raional Ungheni a implementat proiectul “Joint Cultural Heritage – Source for Development of

Entrepreneurship in the Black Sea Basin” (TREASURE), în cadrul căruia a fost creat Centrul de Informare Turistică care urmează a fi dezvoltat și promovat și creată rețeaua de ghizi locali.

Actualmente, în faza de implemmentare este proiectul ”Acțiuni sustenabile pentru creșterea economică prin intermediul turismului”, finanțat de Uniunea Europeană, și având un buget de peste 700 000 EUR.

Un mecanism modern de colaborare dintre actori sunt clusterurile turistice. În raion activează 2 cluster – Clusterul Turistic Regional Ținutul de Vest, fondat în 2019 cu susținerea programului Polska Pomoc și actualizat în 2022 prin programul UE4Moldova: Regiuni-cheie, și Clusterul Turistic Regional Ungheni 2030, fondat în 2022 în cadrul proiectului ”Acțiuni sustenabile pentru creșterea economică prin intermediul turismului”. Prin urmare, Regiunea Ungheni va fi dezvoltată și promovată ca destinație turistică. Centrele de Informare Turistică și clusterurile își propun să îmbunătățească semnificativ calitatea serviciilor oferite potențialilor turiști în regiune, să promoveze regiunea și să asigure creșterea economică a acesteia prin intermediul turismului.

1.5.7 Infrastructura de sprijinire a afacerilor

În r. Ungheni este reprezentată de 12 unități – asociații obștești, firme private, Camera de comerț și industrie și ZEL Ungheni-Business.

Zona Economică Liberă „Ungheni-Business” a fost creată prin legea Nr. 1295-XV din 25.07.2002 pe o perioadă de 42 ani. Este parte a teritoriului vamal al Republicii Moldova, separat din punct de vedere economic, strict delimitată pe tot perimetrul ei.

Zona Economică Liberă administrează 12 subzone cu o suprafață totală de 145,2 ha din două regiuni ale Republicii Moldova (Centru și Nord): municipiul Ungheni (4 subzone – 49,57 hectare), comuna Zagarancea, raionul Ungheni (2 subzone – 14,60 ha); respectiv municipiul Soroca (2 subzone – 20,62 ha), municipiul Hîncești (1,99 ha), orașul Nisporeni (2 subzone – 26,11 ha) și comuna Tuzara, raionul Călărași (32,27 ha).

În prezent pe teritoriul ZEL „Ungheni – Business” activează circa 40 de întreprinderi, din diverse domenii cum ar fi: electric și electronic, confecții, automotive, textile, prestări servicii, comerț extern. Investițiile provin atât din țară, cât și de peste hotare, cum ar fi din Olanda, Cipru, Italia, Franța, Liban, Belgia, Canada etc.

Circa 30% din locurile de muncă din raion sunt asigurate de aceste companii și circa jumătate (50%) din cifra de afaceri din raion este generată de aceste companii.

În 2019 a fost elaborat Studiul de Fezabilitate pentru crearea unei noi sub-zone în extravilanul satului Pîrlița din raionul Ungheni, pe o suprafață de 5,88 ha. Potrivit studiului de fezabilitate prezentat, noua subzonă va fi creată în baza unei întreprinderi deja existente, în care vor fi prelucrate produse petroliere. Este vorba despre o uzină de prelucrare (fracționare) a hidrocarburilor (rafinăria) din această localitate. Rafinăria a fost construită în perioada anilor 2006- 2008, pe teritoriul fostei baze petroliere a Ministerului Apărării, cu implicarea specialiștilor din România, Rusia și Azerbaidjan.

De asemenea, structuri importante se consideră Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova, filiala Ungheni, Casa Antreprenoriatului Ungheni (primul incubator de afaceri creat în 2003 în Republica Moldova, cu susținerea Uniunii Europene), Centrul de Suport al Businessului Ungheni și un șir de asociații obștești cu care Consiliul Raional Ungheni colaborează cu succes în scopul susținerii creării afacerilor noi, dezvoltării celor existente, promovării afacerilor de succes, impulsivării aplicării modelelor inovative și impulsivării exportului, inclusiv pe piața Uniunii Europene. Din anul 2022, de comun acord cu actorii locali și Consiliul raional Ungheni, Camera de Comerț și Industrie a RM, filiala Ungheni devine responsabilă de implementarea Agendei Locale de Business – o inițiativă amplă, realizată cu susținerea Programului UE4Moldova-Regiuni-cheie.

Concluzii

Urmare a analizei efectuate, se constată următoarele concluzii:

- ✓ La nivelul localităților urbane (în special mun. Ungheni) este o concentrare de aproape 70% din numărul total al întreprinderilor și 84% a cifrei de afaceri totale raportate la nivelul întregului raion, incluzând, de asemenea, 81% din totalul de angajați din raion.
- ✓ Efectul de polarizare, împreună cu fenomenul de suburbanizare, creează disparități între localitățile din mediul rural, în ideea în care comunele din imediata apropiere a municipiului au un număr de firme activ economic mai mare decât localitățile aflate la distanțe mai mari față de oraș.
- ✓ Printre localitățile cu activitate agricolă mai intensă sunt cele din nord estul raionului, și anume Năpădeni, Negurenii Vechi, Alexeevca, Sinești, Agronomovca, Rădenii Vechi, Măgurele, Boghenii Noi, cu o specializare predominantă în cultivarea culturilor cerealiere cu valoare adăugată joasă;
- ✓ Bazinul minim existent (estimativ) de rezervă de forță de muncă care locuiește de-facto în raionul Ungheni, are o disciplină de muncă adecvată și este motivată să se angajeze la un loc de muncă stabil, este de circa 35 mii persoane;
- ✓ În raion există un sistem de conexiuni regulate de transport de călători, ceea ce asigură un context favorabil pentru promovarea și susținerea mobilității forței de muncă;
- ✓ 67,3% din suprafața totală a raionului este ocupat de terenuri agricole și respectiv 32,7% de terenuri neagricole;
- ✓ Majoritatea producției cerealiere este comercializată în formă brută, neprelucrată, având o valoare adăugată redusă;
- ✓ Infrastructura post-recoltare este reprezentată de 7 frigidere și 1 depozit pentru cereale;
- ✓ Existența în raion a unei rețele dezvoltate a structurilor asociative în sectorul agriculturii;
- ✓ Cultivarea căpșunelor în raionul Ungheni este o ramură în dezvoltare ascendentă, cu valoare adăugată mare la unitate de suprafața și de mare perspectivă;
- ✓ În industria alimentară activează 25% din întreprinderile industriale, care asigură cca 9% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ Industria textilă este reprezentată 6% din întreprinderile industriale, care asigură cca 66% din totalul locurilor de muncă în sectorul și generează circa 85% din cifra de afaceri a raionului. Cel mai mare producător fiind `LEAR Corporation` care activează pe teritoriul ZEL;
- ✓ Industria producerii mobilei reprezintă o altă ramură industrială importantă și în dinamică pozitivă în ultimii 30 de ani, în care activează 9% din întreprinderile industriale și generează circa 2% din cifra de afaceri a raionului;
- ✓ Ramura fabricării covoarelor reprezintă ramura tradițională a economiei raionului și trebuie în continuare susținută și încurajată;
- ✓ Dezvoltarea și promovarea turismului se prezintă la moment ca cea mai de perspectivă direcție de accelerare a procesului de creare a noilor locuri de muncă și creșterii veniturilor locuitorilor din zona rurală a raionului;
- ✓ La nivel de raion, nu există un business centru cu birouri pentru sectorul TIC și externalizare business procese (minim 1,500 m2)
- ✓ Infrastructura de sprijinire a afacerilor în r. Ungheni este diversificată și reprezentată de 12 instituții;
- ✓ Existența unei Zone Economice Libere „Ungheni – Business” care este una dintre cele mai dezvoltate din Republica Moldova, cu peste 35 de rezidenți.

În același timp trebuie menționate, principalele **avantaje competitive** ale raionului Ungheni:

- ✓ În raionul Ungheni există cel puțin 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, care au motivația de a munci. Inclusiv, cca 19,4 mii din ei au o vârstă cuprinsă între 15 și 44 de ani, adică pot fi relativ ușor instruiți într-un careva domeniu de specializare tehnică;

- ✓ Amplasarea la granița imediată a Uniunii Europene, cu accesibilitate sporită la infrastructura de transport (auto și feroviar) de conexiune pan-europeană;
- ✓ Existența unei Zone Economice Libere, care dispune de rezerve de terenuri vacante pentru atragerea de noi investiții;
- ✓ Existența de importante tradiții și competențe industriale;
- ✓ Accesul la surse de apă pentru irigare (râul Prut) și existența unei infrastructuri de irigare de bază, ca premise pentru promovarea unei agriculturi intensive cu valoare adăugată mare.

Precum s-a menționat mai sus, clusterelor sunt o formă inovativă de interacțiune dintre actori. În domeniul industrial, cu susținerea programului UE4Moldova: Regiuni-cheie, pe lângă turism, au fost create cluster în domeniul mobilității, covoarelor și baciferelor.

1.6 Infrastructura și serviciile publice (sociale)

1.6.1 Educația

În anul 2022 sistemul de învățământ al raionului Ungheni este reprezentat de o rețea de instituții educaționale formată din:

1. 56 instituții de educație timpurie;
2. 45 instituții de învățământ secundar general:
 - ✓ 2 școli primare;
 - ✓ 1 școală primară -grădiniță; .
 - ✓ 34 de gimnazii;
 - ✓ 8 licee.
3. 5 instituții extrașcolare:
 - ✓ 1 centru de creație pentru copii;
 - ✓ 3 școli de sport;
 - ✓ 1 stație a tinerilor turiști.
4. 3 instituții de învățământ profesional tehnic:
 - ✓ Școala Profesională Ungheni;
 - ✓ Colegiul Agro-Industrial Ungheni;
 - ✓ Colegiul de Medicină Ungheni;

Dacă e să ne referim la numărul de copii și elevi încorporați în instituțiile de învățământ (ce excepția instituțiilor extrașcolare și de învățământ profesional tehnic), în perioada anilor 2016-2020 se constată o descreștere a numărului de beneficiari cu circa 6% de la 17.310 persoane în anul de învățământ 2016-2017 la 16.297 persoane în anul de învățământ 2020-2021.

Numărul instituțiilor de educație timpurie, școli primare din raionul Ungheni, în perioada anilor 2016-2020, înregistrează o creștere de la 55 instituții în 2016 la 59 instituții în 2020, capacitatea acestora crescând de la 5755 la 6148 locuri. Suprafața IET în aceeași perioadă a crescut de la 21,6 la 22,9 mii m². Cu toate că capacitatea instituțiilor a crescut, numărul copiilor înscriși în instituțiile de educație timpurie în anul 2020 a fost de 4.690 copii, înregistrând o diminuare cu 11% comparativ cu anul 2016. Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 16 p.p. de la 92% în 2016 la 76% în 2020. În anul 2020, din numărul total de copii, 1,7% reprezintă copii cu cerințe educaționale special antrenați în instituțiile preșcolare, acest indicator fiind în descreștere față de anul 2016, când constituia 3,4%. Numărul copiilor cu dezabilități înregistrează pondere cuprinse între 0,1 și 0,2% în perioada analizată. Pe parcursul anilor 2016-2020 se observă o evoluție constantă a eficienței serviciului educațional în instituțiile preșcolare din raion, în 2020 înregistrându-se un număr 11,8 de copii la un cadru didactic, valoare situată atât peste

media pe republică de 11 copii/cadru didactic cât și celei medii pe Regiunea Centru de 11 copii/cadru didactic.

În perioada analizată (2016-2020) în raionul Ungheni **învățământul primar și secundar general** era asigurat de 46 de instituții de învățământ:

- ✓ 8 licee teoretice;
- ✓ 3 școli primare;
- ✓ 35 de gimnazii.

Numărul instituțiilor de învățământ primar și secundar general din raionul Ungheni, în perioada anilor 2016-2020, înregistrează o descreștere de la 50 instituții în 2016 la 46 instituții în 2020, capacitatea acestora descreșcând de la 24.422 la 24.052 locuri. Suprafața instituțiilor în aceeași perioadă a scăzut de la 160,1 la 156,3 mii m². Numărul elevilor înscriși în instituțiile de învățământ primar și secundar general, în anul de studii 2020/2021 a fost de 11.607 elevi, înregistrând o diminuare de 3,6% comparativ cu anul 2016. Gradul de încărcare a instituțiilor de învățământ înregistrează la fel o diminuare de 1 p.p. de la 49% în anul de studii 2016/2017 la 48% în 2020/2021. Numărul elevilor antrenați în instituțiile școlare nu depășește capacitatea nominală a acestora. Astfel, în raion nici o localitate nu resimte un deficit de locuri. În anul de studii 2020/2021, din numărul total de elevi, 2,4% reprezintă elevi cu cerințe educaționale speciale și dizabilități antrenați în instituțiile de învățământ, acest indicator fiind în descreștere față de anul 2016/2017, când constituia 3,4%. Acest indicator denotă nivelul de încadrare a acestei categorii de elevi în procesul educațional. Pe parcursul anilor 2016-2020 se observă o mică creștere a eficienței serviciului educațional în instituțiile școlare din raion, în 2020 înregistrându-se un număr 13 de elevi la un cadru didactic, valoare situată peste media pe republică de 12 elevi/cadru didactic dar la nivelul mediei pe Regiunea Centru de 13 elevi/cadru didactic.

În raionul Ungheni serviciile de **învățământ extrașcolar** sunt prestate de 5 instituții, amplasate în mun. Ungheni:

- ✓ 1 centru de creație pentru copii
- ✓ 3 Școli de sport
- ✓ 1 stație a tinerilor turiști.

În celelalte localități din raion activitățile extrașcolare sunt organizate în instituțiile de învățământ primar și secundar general.

În raion **învățământul profesional-tehnic** este asigurat de 3 instituții:

- ✓ Școala Profesională Ungheni
- ✓ Colegiul Agro-Industrial Ungheni
- ✓ Colegiul de Medicină Ungheni.

1.6.2 Ocrotirea sănătății

Infrastructura de ocrotire a sănătății în raionul Ungheni este reprezentată de :

- ✓ 1 Spital raional (IMSP Spitalul raional Ungheni);
- ✓ 2 filiale ale IMSP Spitalul Raional Ungheni (Terapia Cornești și Terapia Sculeni);
- ✓ 1 Serviciul de asistență medicală urgentă Ungheni, subordonat Spitalului Raional;
- ✓ 14 Centre de sănătate (13 IMSP publice și 1 SRL privat);
- ✓ 27 oficii ale medicilor de familie (subordonate centrelor de sănătate);
- ✓ 27 oficii de sănătate (subordonate centrelor de sănătate);
- ✓ 9 cabinete stomatologice (din care 1 public);
- ✓ 55 farmacii/ puncte farmaceutice.

Rata incidenței generale prin boli reprezintă frecvența cazurilor noi a tuturor bolilor, înregistrate pentru prima dată de către o instituție medico-sanitară, în rândul populației, la 10 mii locuitori, într-un spațiu și timp dat. Pe parcursul perioadei anilor 2019-2020, rata indecenței generale în raionul Ungheni a crescut de la 3999,3 la 4212,1 cazuri la 10 mii de locuitori. Afecțiunile aparatului respirator în structura incidenței în total pe raion, atât la adulți cât și la copii, înregistrează cea mai înaltă cotă în ambii ani analizați constituind peste 56% dintre cazurile diagnosticate. Morbiditatea înaltă prin maladii ale aparatului respirator este un rezultat al epidemiilor de gripă sezonieră și COVID19 declanșate pe parcursul perioadei de analiză, și în special pe parcursul anului 2020. Cu o pondere de peste 2% sunt bolile aparatului digestiv, bolile aparatului circulator și bolile endocrine.

În mediul rural, unele persoane nu au acces în mod regulat la serviciile medicale din cauza lipsei personalului medical permanent și a costurilor ridicate pentru medicamente și transport. Adresabilitatea serviciilor sanitare se referă la alegerea pe care o face pacientul de a merge sau nu la medic; motivele sunt variate (venituri, nivel de educație), fiind influențate de accesibilitate (mijloace de transport existente, existența dispensarelor sau a cabinetelor medicale, programul medicilor în localitate etc.). Cea mai importantă infrastructură de sănătate este amplasată în mun. Ungheni. În majoritatea comunelor sunt furnizate doar servicii medicale de bază (medicină de familie).

1.6.3 Serviciile sociale

Serviciile sociale reprezintă unul din multitudinea și diversitatea serviciilor publice, care sunt activități ale autorităților administrației publice și ale altor parteneri sociali în vederea satisfacerii unui interes general, al comunității. Serviciile sociale se acordă în combinație cu prestațiile sociale, răspund necesităților persoanei sau familiei în vederea depășirii unor situații de dificultate, de prevenire a marginalizării și excluziunii sociale.

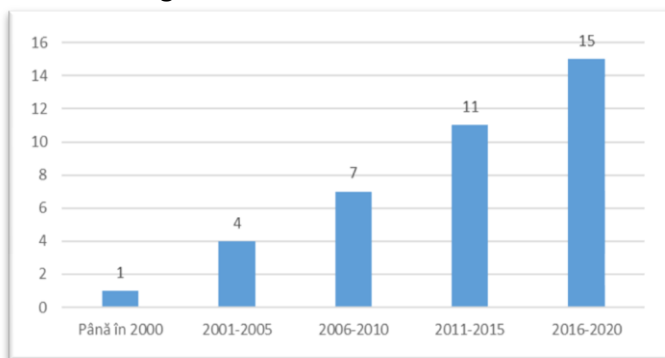
Direcția Generală Asistență Socială și Protecție a Familiei Ungheni⁵ reprezintă entitatea responsabilă de gestionarea serviciilor sociale la nivel de raion și cooperează cu instituții și organizații interesate să sprijine persoanele și grupurile vulnerabile. Circa 15 servicii centrate pe beneficiarii de servicii și prestații sociale sunt gestionate de:

- ✓ Secția protecție a familiei și copilului
- ✓ Secția prestații sociale, protecție a persoanelor în etate și cu dizabilități.

Serviciul asistență socială comunitară se confruntă cu o mare fluctuație de personal unde vârsta medie a celor 38 de asistenți sociali comunitari este de 44,6 ani, iar media experienței de muncă de 6,2 ani.

În acest domeniu sunt active și organizațiile societății civile, care realizează diverse activități și servicii sociale, cum ar fi AO Asociația de Educație Civică „Viitorul Începe Azi”, AO „Alternative Sociale”, AO „Adăpost și Alinare”, AO „Sprijin și Speranță”, AO „Poarta Deschisă”, AO „Cutezanță”, etc.

Figura 6: Numărul de servicii sociale dezvoltate de DGASPF Ungheni

Sursa: Strategia de Dezvoltare a Serviciilor Sociale, CR Ungheni 2022

⁵ Pentru mai multe detalii consultați Strategia de dezvoltare a serviciilor sociale în raionul Ungheni, 2022 – 2026.

1.6.4 Sport și recreere

Dotările de sport în localitățile rurale se limitează la sălile de sport din cadrul instituțiilor de învățământ, stadioanelor din incinta acestora și stadioanelor publice. Fiecare localitate deține cel puțin un stadion sportiv, însă acestea sunt neamenajate. Unele comune dețin terenuri de minifotbal cu acoperire artificială. În același timp, majoritatea localităților dispun de spații verzi care pot fi transformate în spații de odihnă și recreere pentru locuitori.

1.6.5 Cultura

Preocuparea majoră în activitatea instituțiilor de cultură, a fost și este punerea în valoare a potențialului cultural ca o componentă a dezvoltării durabile a raionului și afirmarea culturii locale pe plan național și internațional.

Numărul instituțiilor de cultură din raion este de 125, dintre care:

- ✓ 62 case, cămine și centre culturale;
- ✓ 56 biblioteci publice;
- ✓ 4 instituții de învățământ artistic extrașcolar;
- ✓ 3 muzee.

În cele 62 de case, cămine și centre culturale își desfășoară activitatea 149 formațiuni artistice de amatori - centre/cercuri de creație, formații artistice, studiouri (53 colective de maturi, 96 pentru copii), dintre care 31 cu titlu *model*. Rețeaua bibliotecilor publice teritoriale din raionul Ungheni, parte a sistemului național de biblioteci, numără 56 de instituții. Fondatorii acestora sunt autoritățile publice locale de nivel I și II: pentru 48 biblioteci – consiliile comunale/sătești (31), 2 (BP Romanovca și BP or. Cornești) – Consiliul orășnesc Cornești, 6 (Biblioteca Publică Raională și 5 filiale) – Consiliul Raional Ungheni.

Biblioteca Publică Raională „Dimitrie Cantemir”, fondată în noiembrie 1946, are statut de centru biblioteconomic pentru bibliotecile din rețea. Biblioteca funcționează sub autoritatea Consiliului Raional Ungheni, în cadrul Secției Cultură și Turism, care îi asigură baza materială și resursele financiare pentru buna funcționare.

Rețeaua Instituțiilor de Învățământ Artistic Extrașcolar din raionul Ungheni cuprinde 4 instituții:

- ✓ Școala de muzică Ungheni;
- ✓ Școala de arte plastice Ungheni;
- ✓ Școala de arte Sculeni (filiala în s. Petrești);
- ✓ Școala de arte or. Cornești (filiala în s. Pîrlița).

Rețeaua muzeelor din raionul Ungheni cuprinde trei instituții de profil:

- ✓ Muzeul de Istorie și Etnografie din Ungheni;
- ✓ Muzeul satului Pîrlița;
- ✓ Muzeul de Istorie și Etnografie din Sculeni.

Două din aceste muzee, Muzeul satului Pîrlița și Muzeul de Istorie și Etnografie din Sculeni, se află în subordinea Secției Raionale Cultură și Turism. Muzeul de Istorie și Etnografie din Ungheni este gestionat de către Primăria mun. Ungheni.

Meșteșugăritul reprezintă o formă de manifestare a artei populare, o activitate de creare a obiectelor cu valoare artistică utilitară, care contribuie la păstrarea și dezvoltarea tradițiilor artei populare și la satisfacerea necesităților spirituale și materiale ale populației. În vederea susținerii activității meșterilor populari din raionul Ungheni, stimulării instruirii și promovării tinerelor talente în domeniul meșteșugurilor

artistice populare, Secția Cultură și Turism organizează expoziții, seminare, schimb de experiență între meșterii populari. În prezent, 54 de meșteri populari își desfășoară activitatea în următoarele domenii: 14 în arta dantelei, 10 în prelucrarea lemnului, 1 în țesut artistic, 14 în broderie, 2 în feronerie artistică, 4 în împletitul în fibre vegetale, 1 – olărit, 2 – panouri decorative, 3 – confecționare măști, 3 – bucătărie tradițională.

De asemenea, patru Centre de meșteșug artistic activează pe teritoriul raionului:

- ✓ Centrul de meșteșug artistic *Fantezie*, Palatul Culturii Ungheni;
- ✓ Centrul de meșteșug artistic *Plaiul Fagului*, Rădenii Vechi;
- ✓ Centrul de meșteșug *Ca la noi...*, Petrești;
- ✓ Centrul de meșteșug *Silvanus*, Mănoilești.

Sunt patru membri ai Uniunii Meșterilor Populari, iar alții doi au statutul de candidat. Cele mai dificile obstacole în practicarea meșteșugurilor populare sunt legate de lipsa materiei prime și a pieței de desfacere. Deseori valoarea artistică a lucrărilor nu corespunde tradiționalului.

1.7 Guvernanța locală și regională

1.7.1 Organizarea administrativ teritorială a raionului

Structura administrativă a raionului Ungheni (conform Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova cu modificările și completările ulterioare, și a Legii nr. 248/2016 pentru modificarea și completarea Legii nr. 764/2001 privind organizarea administrative-teritorială a Republicii Moldova), la nivelul anului 2021 cuprinde:

- ✓ O rețea din **74 localități organizate în 33 de unități administrativ teritoriale**;
- ✓ O ierarhizare funcțională a localităților urbane și rurale, după cum urmează: 1 municipiu, 1 oraș, 31 de comune, ce cuprind 71 de sate.

În funcție de rang:

- ✓ Localități urbane de rangul II: municipiul Ungheni – municipiu reședință de raion;
- ✓ Localități urbane de rangul III: 1 oraș – orașul Cornești;
- ✓ Localități rurale - comune: 31 sate reședințe de comună;
- ✓ Localități rurale - sate: 71 de sate, din care 70 din componența comunelor și 1 din componența orașului Cornești.

Această rețea de localități este caracterizată de polarizarea puternică a municipiului Ungheni, ce este localizat în partea de vest a raionului.

1.7.2 Structuri de colaborare și participative la nivel de raion

1.7.2.1 Cooperarea intercomunitară

Cooperarea intercomunitară în scopul prestării în comun a unui serviciu public presupune colaborare multilaterală a APL-urilor care decid soluționarea în comun a sarcinii de organizare a serviciului. În cadrul unui sondaj efectuat în toamna anului 2020, 89 % din APL-uri din raionul Ungheni și-au exprimat intenția pentru o astfel de cooperare, iar pentru a face acest lucru posibil, în decembrie 2021, cele 34 de APL-uri din raion au semnat Acordul de Asociere. Acesta prevede crearea unei asocieri independente, fără personalitate juridică, a unităților administrativ-teritoriale din Regiunea cheie Ungheni, în vederea dezvoltării a două servicii publice prin cooperare intercomunală: (i) de management al deșeurilor solide și (ii) de alimentare cu apă și canalizare. Conform concluziilor Studiului de Oportunitate elaborat în 2020,

aceasta este cea mai potrivită formă de cooperare între APL-uri în vederea prestării unui serviciu de calitate și menținerea unui tarif în limita suportabilității din venitul disponibil pe persoană.

De asemenea, Acordul de Asociere a fost instituit în scopul înființării, organizării, exploatării, monitorizării și gestionării în comun a celor două servicii pe raza de competență a unităților administrativ-teritoriale din regiunea cheie Ungheni, precum și realizarea în comun a unor proiecte de investiții publice, destinate înființării sau modernizării infrastructurii tehnico-edilitare.

Instrumentul principal de cooperare pentru dezvoltarea serviciilor publice este **Consiliul Intercomunal**, creat în baza Acordului de Asociere. În lipsa unor prevederi legale care ar permite instituționalizarea acestei forme de cooperare, Consiliul Intercomunal activează în temeiul Regulamentului de organizare și funcționare a Consiliului Intercomunal al serviciului public prestat în Regiunea cheie Ungheni, aprobat de către autoritățile administrației publice semnatare ale Acordului de Asociere. Consiliul intercomunal prezintă, în esență, o platformă pentru discuții între reprezentanții localităților din regiunea Ungheni, cointerestate în dezvoltarea comună a serviciului public. Raionul Ungheni este la începutul experienței de cooperare intercomunitară în prestarea acestor două servicii publice, fiind totodată unicul raion din țară care pilotează acest proces și implică toate cele 34 de APL-uri. Acest fapt va duce la regionalizarea treptată a serviciului, prestarea acestuia de un singur operator raional, în baza unei politici tarifare unice, agreeate de fiecare Primărie semnatară a Acordului de Asociere.

1.7.2.2 Cooperarea teritorială

Cooperarea teritorială a comunităților reprezintă o oportunitate importantă de stimulare a potențialului de dezvoltare, în special de valorificare a resurselor locale și de promovare a inovațiilor sociale.

În subregiunea Cula 34 de sate, organizate în 13 unități teritorial-administrative (or. Cornești, s. Cornești, Rădenii Vechi, Bumbăta, Alexeevca, Teșcureni, Măgurele, Boghenii Noi, Sinești, Hîrcești, Curtoiaia, Condrătești, Năpădeni, Cornova, Romanovca), au creat GAL Subregiunea Cula. Subregiunea reprezintă un teritoriu vast într-o zonă pitorească străbătută de importante drumuri naționale și internaționale. Localitățile sunt slab populate și destul de răzlețite, ceea ce sporește costurile efective la construcția și menținerea infrastructurii de drumuri și servicii sociale livrate pe plan local, iar cooperarea teritorială le oferă noi oportunități de dezvoltare.

În anul 2021, 7 comunități din raioanele Ungheni (comuna Sculeni, comuna Buciumeni, comuna Cioropcani) și Fălești, în conformitate cu Legea nr. 50/2021 cu privire la grupurile de acțiune locală, au creat GAL "Răzeșii Pyretusului". Inițiativa de a crea grupul de acțiune locală a fost determinată nevoia facilitării creării și consolidării rețelelor de dezvoltare per sectoare și al teritoriului integru. În anul 2022 au aprobat Strategia de Dezvoltare Locală pentru perioada 2022 – 2028 care își propune să contribuie la dezvoltarea durabilă a economiei locale, fortificarea instituțiilor publice și valorificarea potențialului local, protecția și valorificarea patrimoniului GAL (mediu, turism, eficiență energetică, etc.)

Primăria Negurenii Vechi este membru al GAL „Movila Măgura”.

1.7.2.3 Structurile de tineret

Structurile de tineret au un grad redus de activitate. La etapa actuală, activează Consiliul Raional al Tinerilor din Ungheni (structură consultativă de tineret cu până la 33 membri) care coordonează 27 Consilii Locale de Tineret, dintre care doar 14 funcționabile. Aceasta se datorează în mare parte faptului că Autoritățile Publice Locale nu întotdeauna sunt cooperante cu grupurile de tineret, și drept urmare tinerii au încredere redusă în puterea lor de a influența mersul lucrurilor. Printre cauze alături de oportunitățile reduse de implicare, putem menționa inclusiv lipsa oportunității de participare în procesul bugetar, cât și lipsa spațiilor unde tinerii se pot întruni în ședințe și să se consulte pe marginea subiectelor date.

1.8 Analiza SWOT

Cadrul natural	Avantaje	Dezavantaje
	✓ Existența unui cadru natural variat; ✓ Existența unui patrimoniu natural valoros (zone naturale protejate) și a unui habitat variat; ✓ Existența de resurse de teren arabil/pășuni ape curgătoare și oglinzi de apă, rezerve forestiere; ✓ Valori de patrimoniu cultural și natural cu rol identitar și de interes din punct de vedere turistic cultural și științific.	✓ Localități/terenuri agricole afectate de inundații; ✓ Zone afectate de surpări de teren; ✓ Poluarea terenurilor și a apelor de suprafață datorită depozitării deșeurilor casnice/materialelor de construcție și datorită activităților economice; ✓ Capacitatea scăzută de reciclare a deșeurilor casnice; ✓ Insuficiența investițiilor în reabilitarea și valorificarea patrimoniului tangibil; ✓ Disparități între gradul de echipare cu instituții culturale între UAT-urile județului; ✓ Accesibilitate dificilă a unor obiective de patrimoniu datorită infrastructurii de transport și a formelor de semnalizare.
	Oportunități	Riscuri
	✓ Implementarea proiectelor ce vizează protejarea și conservarea patrimoniului natural și construit; ✓ Realizarea de studii de cercetare asupra habitatelor existente și implementarea rezultatelor.	✓ Accentuarea efectelor schimbări climatice datorită lipsei de măsuri prioritare în abordarea unei economii cu emisii de carbon reduse; ✓ Creșterea riscurilor naturale generate de schimbările climatice, inundații, secetă, temperaturi ridicate; ✓ Creșterea poluării apelor ca urmare a ratei insuficiente de branșare la rețelele de canalizare și a deversărilor necontrolate; ✓ Creșterea poluării solului, apelor prin neimplementarea sistemului de gestionare a deșeurilor.
Cooperare teritorială	Avantaje	Dezavantaje
	✓ Existența zonei urbane funcționale Ungheni dezvoltată istoric în vecinătatea Coridorului Prutului și de-a lungul rețelei de transport terestre: R1 Chișinău – Ungheni – frontiera cu România, M5 Criva – Chișinău – Tiraspol – frontiera cu Ucraina, R16 Bălți – Fălești – Ungheni; R17 Fălești – Pîrlița; sectorul de cale ferată Ungheni-Chișinău și sectorul de cale ferată Ungheni – Bălți. ✓ Experiențe de cooperare teritorială (Grup de Acțiune Locală) și intercomunitară; ✓ Proiecte de dezvoltare transfrontaliere.	✓ Policentricitate redusă, municipiul Ungheni prezentând cel mai puternic grad de polarizare; ✓ Grad de urbanizare redus (65% populație rurală). Rețeaua celor 33 de unități administrativ teritoriale, este predominant rurală, 1 municipiu, 1 oraș și 31 de comune (71 de sate); ✓ Zone rurale, lipsite de vecinătatea unor orașe pe o rază de 25-30 km; ✓ Existența unor UAT-urile urbane fără o putere economică capabilă să contribuie la dezvoltarea zonelor periurbane; ✓ Peste 90% din UAT de nivelul 1 din raion au o populație de sub 5 mii locuitori iar peste 30% au o populație de sub 1,5 mii locuitori.
	Oportunități	Riscuri
	✓ Atragerea de noi investiții, sau extinderea celor existente pe terenurile libere aflate în jurul zonelor urbane și în apropierea coridoarelor de transport; ✓ Realizarea de proiecte finanțate din fonduri publice pentru dezvoltarea zonelor urbane și	✓ Creșterea disparităților teritoriale între UAT-uri rurale și UAT-uri urbane și rurale, prin scăderea atractivității localităților, generate de conectivitate la rețele de transport, energie și datorată lipsei infrastructurii edilitare.

	rurale în domenii identificate de comunitățile locale; ✓ Consolidarea cooperării intercomunale și a zonei urbane funcționale a municipiului Ungheni; ✓ Promovarea inovațiilor sociale în planificare și dezvoltare (smart city/village, specializare inteligentă, revitalizarea spațiilor publice, etc.)	
Populație și procese demografice	Avantaje	Dezavantaje
	✓ Structura pe vârste a populației relativ favorabilă; ✓ Tendințe de creștere a ponderii populației urbane; ✓ Spor natural pozitiv al populației.	✓ Zone rurale dezavantajate privind calitatea locuirii și accesul la servicii publice; ✓ Lipsa programelor de suport pentru tineri (sociale, vocaționale, etc.)
	Oportunități	Riscuri
	✓ Programe de susținere a populației; ✓ Creșterea calității serviciilor publice (sociale) prestate populației.	✓ Conflicte militare; ✓ Procese migraționiste negative; ✓ Degradarea condițiilor naturale și antropice; ✓ Creșterea ratei sărăciei.
Utilități și servicii publice	Avantaje	Dezavantaje
	✓ R. Ungheni – parte a ZMD5, în care se implementează un proiect pilot de 25 mil EUR, grant pentru investiții în infrastructura regională; ✓ Teren pentru construcția poligonului regional – identificat (com. Florițoaia Veche) și pregătit pentru demararea investițiilor; ✓ 21 de proiecte investiționale în desfășurare pentru îmbunătățirea infrastructurii alimentare cu apă potabilă și canalizare; ✓ Râul Prut – o importantă sursă de apă de suprafață pentru sistemele centralizate de alimentare cu apă.	✓ Cantități importante din deșeurile solide sunt aruncate la întâmplare în mediu sau incendiate; ✓ Majoritatea dotării tehnice în managementul deșeurilor este învechită, cu durată optimă de exploatare depășită; ✓ Majoritatea depozitelor de deșeuri nu sunt amenajate corespunzător și nu sunt exploatate în conformitate cu cerințele de mediu; ✓ Lipsa sistemului centralizat de aprovizionare cu apă pentru 65% din populație și de canalizare – 77%.
	Oportunități	Riscuri
	✓ Închiderea și lichidarea gropilor de gunoi odată cu funcționarea sistem regional de gestionare a DMS; ✓ Colectarea deșeurilor conform noului sistem regional de gestionare a DMS odată cu darea în exploatare a infrastructurii regionale; ✓ Dezvoltarea afacerilor conexe odată cu creșterea cantității de deșeuri reciclabile colectate; ✓ Regionalizarea serviciilor publice; ✓ Captarea și tratarea apei din râul Prut ca soluție optimă pentru aprovizionarea raionului cu apă potabilă.	✓ Tergiversarea regionalizării sistemului de MDS și AAC; ✓ Reticența populației de a accepta un tarif majorat pentru serviciile publice îmbunătățite; ✓ Insuficienta informare și conștientizare a publicului privind necesitatea conectării la serviciile publice existente; ✓ Scăderea debitului apei r. Prut, fapt ce va limita accesul consumatorilor la apă; ✓ Majorarea prețurilor la energie electrică și combustibil va determina creșterea tarifului la serviciile prestate populației; ✓ Scăderea nr de consumatori/ beneficiari din cauza migrației.
Energie regenera	Avantaje	Dezavantaje
	✓ Funcționarea unei turbine eoliene ce acoperă 1,5% din totalul necesar de energie electrică la nivel de raion; ✓ Independența energetică și economie de	✓ Cantitatea mică de energie regenerabilă produsă din totalul necesar de energie; ✓ Preț de achiziție majorat la surse regenerabile; ✓ Dificultăți la întreținerea și reparația instalațiilor

Dezvoltare economică	finanțe; ✓ Relief favorabil pentru unele instalații de energie regenerabilă.	de energie regenerabilă.
	Oportunități	Riscuri
	✓ Fonduri disponibile pentru proiecte în domeniul energiei regenerabile; ✓ Asigurarea securității energetice; ✓ Diversificarea surselor de energie.	✓ Lipsa resurselor umane calificate; ✓ Dependența de factorii climaterici; ✓ Perioada îndelungată de răscupărare a investiției.
	Avantaje	Dezavantaje
	✓ Mediu antreprenorial relativ dezvoltat și diversificat, cu cca 20% din populația ocupată; ✓ Existența de importante tradiții și competențe industriale; ✓ Existența instituțiilor de educație vocațională care oferă o bază pentru antreprenariat; ✓ Existența unei Zone Economice Libere, care dispune de rezerve de terenuri vacante pentru atragerea de noi investiții; ✓ Infrastructura de sprijinire a afacerilor este diversificată și reprezentată de 12 instituții; ✓ 35,1 mii persoane în vârstă aptă de muncă, disponibile a fi antrenate în activități economice; ✓ Patru clustere create în: turism, producerea mobilei, fabricarea covoarelor și cultivarea căpșunelor; ✓ Mun. Ungheni - unul din principalele centre de producere a covoarelor de pe continentul european; ✓ Solurile fertile și sisteme de irigație existente cu apa din Prut ce dau oportunitate dezvoltării moderne a agriculturii intensive cu valoare adăugată mare; ✓ Raionul dispune de curiozități unice în lume (schimbarea roților de tren, țesutul covoarelor moderne, ceramica neagră, crame, bucate locale, locuri sălbatice de odihnă și altele); ✓ Turiștii au acces la infrastructura existentă favorabilă, legătura bună telefonică și internet de viteză mare; ✓ Dezvoltarea de parteneriate cu instituțiile de educație pentru programe de cercetare, inovare, dezvoltare; ✓ Proximitatea punctelor vamale Ungheni și Sculeni.	✓ Disparități între localitățile din mediul rural și urban cauzate de polarizarea activităților economice în zone urbane și de suburbanizare; ✓ Fragmentarea activităților în firme de mici dimensiuni; ✓ 1/3 dintre întreprinderi sunt inactive din punct de vedere economic; ✓ În 2020, salariul mediu e de 80% față de media națională; ✓ Economii locale sub-dezvoltate și slab diversificate; ✓ Necesitatea de susținere și dezvoltare a structurilor de sprijin al afacerilor existente și creării unor structuri noi în baza specializărilor inteligente; ✓ Insuficiența structurilor de sprijin al afacerilor și al specializărilor inteligente; ✓ Pondere foarte ridicată a ocupării informale în agricultura de subsistență din mediul rural; ✓ Neconcordanța ofertei și cererii pentru forța de muncă; ✓ Lanțuri valorice slab dezvoltate în ramuri industriale cu potențial local foarte ridicat; ✓ Lipsa activității de procesare, care ar aduce o valoare adăugată mai mare și o predictibilitate sporită a afacerilor; ✓ Performanțele modeste ale sectorului turismului, cauzate de promovarea și colaborarea la faza incipientă de dezvoltare, deficiențele de infrastructură de transport, agrement, suport pentru turiști; ✓ Unele obiective din patrimoniu cultural avariate.
	Oportunități	Riscuri
	✓ Atragerea finanțărilor pentru dezvoltarea antreprenoriatului și a infrastructurii de sprijin a afacerilor; ✓ Valorificarea terenurilor prin investiții, parcuri logistice și industriale; ✓ Conjunctură favorabilă a pieței pentru creșterea și diversificarea capacităților de	✓ Economie fragmentată, lipsa legăturilor economice și tehnologice între diferite verigi a lanțurilor valorice; ✓ Piața mică și săracă ce nu permite procurarea bunurilor în cantități mari; ✓ Forță de muncă ieftină, dar necalificată, fapt ce frânează implementarea tehnologiilor moderne;

	✓ producție; ✓ Dezvoltarea afacerilor conexe (procesarea deșeurilor de la producția mobilei, lanț valoric de producere a covoarelor); ✓ Dezvoltarea ramurii pentru a crește valoarea adăugată a producției cerealiere; ✓ Potențial considerabil pentru dezvoltarea turismului având ca bază obiectivele existente, dar și pe dezvoltarea unor noi servicii.	✓ Deficit de specialiști pregătiți în domeniu, ceea ce creează probleme pentru creșterea competitivității; ✓ Pierderea pieței de desfacere cu CSI ca rezultat al războiului în Ucraina; ✓ Accesibilitatea scăzută la apa de irigare; ✓ Menținerea turismului la o valoare sub potențialul oferit de patrimoniul natural și cultural existent.
Infrastructură și servicii sociale	Avantaje ✓ Existența tuturor treptelor de școlarizare, mai puțin învățământul superior; ✓ Capacitatea instituțiilor școlare în mediul urban este suficientă atât pentru mun. Ungheni, cât și pentru or. Cornești; ✓ Capacitate suficientă a instituțiilor școlare în mediul rural; ✓ În majoritatea comunelor sunt furnizate servicii medicale de bază (medicină de familie); ✓ În aproximativ toate UAT-urile din raion există cel puțin un oficiu al medicilor de familie sau centru de sănătate; ✓ Experiența de prestare a serviciilor sociale la nivel local și raional; ✓ Asociații obștești active în domeniul social.	Dezavantaje ✓ Existența de zone dezavantajate/marginalizate în zone rurale privind calitatea locuirii și accesul la servicii publice de interes general; ✓ Inegalități în starea de sănătate cauzată de calitatea și accesul la serviciile medicale; ✓ Calitate nesatisfăcătoare a condițiilor în instituțiile de învățământ, inclusive facilitățile sanitare; ✓ Număr de locuri insuficiente în instituțiile preșcolare; ✓ Lipsa măsurilor de modernizarea infrastructurii obiectelor de ocrotire a sănătății; ✓ Disparități privind echiparea serviciilor, majoritar în zone rurale; ✓ Insuficiența sau nefuncționalitatea facilităților de recreere, culturale și sportive; ✓ Fluctuația specialiștilor în instituțiile educaționale, de sănătate și sociale; ✓ Lipsa specialiștilor în prestarea se servicii specializate (medicale, sociale, etc.); ✓ Colaborare intersectorială redusă; ✓ Finanțarea insuficientă a serviciilor publice; ✓ Servicii slab dezvoltate de ghidare în carieră.
	Oportunități ✓ Programe și proiecte de cooperare (naționale, tranfrontaliere) și finanțare a serviciilor publice; ✓ Digitalizarea serviciilor publice de interes general; ✓ Revitalizarea spațiilor publice; ✓ Revitalizarea tradițiilor sportive (canotaj, etc.)	Riscuri ✓ Degradarea calității vieții populației; ✓ Multiplicarea bolilor genetice, etc.; ✓ Conflicte militare regionale (ex. refugiați).
	Avantaje ✓ Cooperarea autorităților publice locale; ✓ Parteneriate eficiente cu organizațiile societății civile; ✓ Experiențe pozitive de implicare a cetățenilor în procesele decizionale la nivel local (consultare publică a politicilor publice locale, bugetarea participativă, etc.); ✓ Existența structurilor funcționale bine formate (servicii desconcentrate și descentralizate); ✓ Parteneriate regionale și transfrontaliere; ✓ Prezența centrelor multifuncționale de	Dezavantaje ✓ Fragmentare administrativă; ✓ Salarizarea insuficientă a funcționarilor publici; ✓ Fluctuația specialiștilor în autoritățile publice locale; ✓ Consilii de tineret nefuncționale; ✓ Organigrame învechite; ✓ Lipsa cunoștințelor și echipamentului pentru digitalizarea serviciilor publice; ✓ Incapacitate bugetară locală pentru localitățile mici.
Gubernanță locală și regională		

	prestare a serviciilor publice; ✓ Experiența de bugetare participativă în unele localități din raion.	
	<i>Oportunități</i>	<i>Riscuri</i>
	✓ Reforma administrației publice locale; ✓ Descentralizarea și optimizarea serviciilor publice; ✓ Digitizarea și digitalizarea serviciilor publice; ✓ Promovarea conceptului de responsabilizare socială corporativă; ✓ Cooperarea intersectorială în dezvoltarea de servicii publice; ✓ Programe de suport pentru tineri; ✓ Programe de finanțare/granturi și cooperări transfrontaliere pentru diverși actori (publici, asociațivi, privați); ✓ Perspectiva de aderare la UE; ✓ Politici de urbanizare / poli de creștere.	✓ Reforme nefinalizate/nivel scăzut de eficiență; ✓ Instabilitatea politică regională; ✓ Schimbări frecvente la nivel central instituțional; ✓ Force major (pandemie, război).

2. VIZIUNEA ȘI OBIECTIVELE DE DEZVOLTARE

Viziunea de dezvoltare a raionului Ungheni presupune un angajament comun al tuturor actorilor publici și privați de a sprijini crearea unui mediu economic dinamic și performant, care să afirme raionul Ungheni ca motor al dezvoltării regionale, să permită regenerarea și revigorarea sustenabilă a comunităților locale și să le asigure o viață mai bună locuitorilor.

Viziunea de dezvoltare:

Ungheni va tinde să se transforme către anul **2030** într-un raion:

- cu o economie dinamică și un nivel de viață ridicat;
- conectat la fluxurile economice și de transport (auto, feroviar, fluvial) dintre Est și Vest;
- ce valorifică resursele existente: poziționarea geografică, potențialul agricol, patrimoniul natural și antropic.

Locuitorii vor:

- dispune de locuri de muncă variate și bine remunerate;
- avea acces la infrastructură, servicii publice de calitate și confort;
- avea un cadru natural lipsit de poluare.

Obiectivele de dezvoltare:

OG1: Creșterea coeziunii teritoriale și funcționalității zonelor urbane și rurale din regiunea Ungheni

- OS 1.1 Creșterea măsurilor de protecție a mediului și adaptarea la schimbări climatice
- OS 1.2 Crearea și funcționarea sistemului de management integrat al deșeurilor menajere solide
- OS 1.3 Regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și canalizare
- OS 1.4 Extinderea infrastructurii de energie convențională și alternativă
- OS 1.5 Reabilitarea infrastructurii rutiere, feroviare, fluviale și pietonale

OG2: Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii Ungheni

- OS 2.1 Susținerea clusterelor valorice prioritare și diversificarea activităților economice non-agricole
- OS 2.2 Extinderea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport în afaceri
- OS 2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului
- OS 2.4 Susținerea agriculturii și infrastructurii post-recoltare

OG3: Promovarea coeziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din regiunea Ungheni

- OS3.1 Modernizarea infrastructurii educaționale
- OS3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate
- OS 3.3 Dezvoltarea serviciilor de protecție socială a populației

OS 3.4 Revitalizarea infrastructurii sportive și de recreere

OS 3.5 Rehabilitarea infrastructurii culturale și valorificarea patrimoniului cultural

OG4: Consolidarea guvernancei locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale

OS 4.1 Consolidarea capacităților autorităților locale în implementarea politicilor publice locale, participare comunitară și asigurarea transparenței procesului decizional

OS 4.2 Promovarea inovațiilor sociale în guvernare locală

OS 4.3 Consolidarea parteneriatelor: teritoriale, intercomunitare, regionale și transfrontaliere.

3. DIRECȚIILE DE DEZVOLTARE ȘI ACȚIUNILE PRIORITARE

OG 1: Creșterea coeziunii teritoriale și funcționalității zonelor urbane și rurale din regiunea Ungheni	
Obiective specifice	Acțiuni și proiecte:
OS 1.1 Creșterea măsurilor de protecție a mediului și adaptarea la schimbări climatice	✓ Măsuri active de gospodărire pentru a asigura menținerea habitatelor și/sau în vederea protejării anumitor specii, grupuri de specii sau comunități biotice (pot fi admise activități științifice, activități turistice, activități educaționale și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale); ✓ Protecția fondului piscicol prin controlul implementării legislației în vigoare; ✓ Protejarea și dezvoltarea zonelor umede și fâșiilor de apă (managementul integrat al fâșiilor de apă); ✓ Asigurarea protecției coridoarelor de mișcare a biodiversității în limitele raionului Ungheni; ✓ Asigurarea protecției habitatelor existente, precum și mărirea suprafețelor cu vegetație naturală, din cadrul acestor coridoare; ✓ Reconstrucția ecosistemelor și habitatelor deteriorate; ✓ Asigurarea integrității și extinderea fondului forestier; ✓ Conservarea suprafețelor împădurite, realizarea unui sistem de monitorizare a acestora, respectarea regimului de construire și a distanțelor de protecție față de ecosistemele de protecție; ✓ Amenajări pentru combaterea alunecărilor de teren și eroziunii solului; ✓ Consolidarea capacităților tehnice a sistemelor antigrindină pentru creșterea gradului de acoperire a ariei aferente localităților Cioropcani, Valea Mare, Costiuleni, Măcărești, Zagarancea, Petrești, Morenii Noi.
OS 1.2 Crearea și funcționarea sistemului de management integrat al deșeurilor menajere solide	✓ Construcția infrastructurii regionale de gestionare a deșeurilor menajere solide; ✓ Extinderea serviciului comun de MDS către toate 34 APL-uri din regiunea cheie Ungheni în baza unui singur operator și a unei politici tarifare comune pentru toți beneficiarii serviciului comun de MDS; ✓ Îmbunătățirea dotării tehnice a prestatorului raional de servicii; ✓ Extinderea serviciului și cantității de deșeuri colectate separat și reciclate/tratate în tot raionul Ungheni; ✓ Încurajarea compostării individuale – min 20% din gospodăriile casnice să composteze deșeurile biodegradabile; ✓ Închiderea și lichidarea a 35 de gropi de gunoi; ✓ Creșterea gradului de sensibilizare a populației privind atingerea viziunii

	naționale de #zerodeseuri; ✓ Creșterea capacității de atragere și gestionare a fondurilor pentru finanțarea investițiilor necesare în infrastructura tehnico-edilitară pentru transportarea, sortarea și depozitarea deșeurilor din toată regiunea-cheie Ungheni; ✓ Încurajarea dezvoltării afacerilor conexe – transformarea deșeurilor în resurse.
OS 1.3 Regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și canalizare	✓ Extinderea serviciului comun de AAC către toate 34 APL-uri din regiunea cheie Ungheni în baza unui singur operator și a unei politici tarifare comune pentru toți beneficiarii serviciului comun; ✓ Extinderea și reabilitarea infrastructurii centralizate de AAC în raionul Ungheni; ✓ Îmbunătățirea calității apei în sistemul public de alimentare cu apă și prestarea apei potabile către toți consumatorii; ✓ Construcția de mini-stații de epurare la toate instituțiile publice din zonele rurale care nu acces la sistemul centralizat de canalizare; ✓ Construcția de noi stații și modernizarea stațiilor de epurare existente a apelor uzate; ✓ Demararea investițiilor privind inter-conectarea sistemelor de alimentare cu apă din județul Iași și localitățile raionului Ungheni; ✓ Construcția și reabilitarea rezervoarelor de apă; ✓ Desfășurarea campaniilor de conștientizare privind creșterea ratei de conectare la serviciul de AAC și construcția de fose septice.
OS 1.4 Extinderea infrastructurii de energie convențională și alternativă	✓ Dezvoltarea și generarea de noi surse alternative de alimentare cu energie electrică regenerabilă; ✓ Extinderea rețelei de stații de încărcare a vehiculelor electrice în mun. Ungheni; ✓ Eficientizarea energetică a clădirilor publice prin diverse măsuri; ✓ Generarea de energie din surse alternative la clădirile publice cu consum mare; ✓ Extinderea rețelei de gaze naturale; ✓ Elaborarea de studii de fezabilitate pentru identificarea și valorificarea surselor de producere a energiei regenerabile, care va acoperi cel puțin 20% din consumul existent (panouri fotovoltaice, turbine eoliene, sisteme pe biomasă).
OS 1.5 Reabilitarea infrastructurii rutiere, feroviare, fluviale și pietonale	✓ Reabilitarea și modernizare drumurilor în mun. Ungheni, or. Cornești și localitățile rurale; ✓ Creșterea accesibilității la zona urbană – îmbunătățirea rețelei de drumuri și modernizarea transportului public; ✓ Construcția podului de peste Prut Ungheni-Ungheni, în regiunea Zagarancea; ✓ Construcția infrastructurii rutiere conexe podului Ungheni-Ungheni; ✓ Construcția autostrăzii A1 Ungheni-Chișinău-Odesa; ✓ Reabilitarea drumurilor regionale din raion; ✓ Reabilitarea drumului republican R17; ✓ Construcția centurii mun. Ungheni; ✓ Construcția unei gări moderne de transport pentru pasageri pe terenul unității militare din centrul municipiului; ✓ Conectarea gării Ungheni cu Aeroportul Internațional Iași; ✓ Construcția și reabilitarea infrastructurii pietonale, în special în localitățile prin care trec drumuri naționale și regionale; ✓ Modernizarea parcului de transport (feroviar, auto) din mun. Ungheni și

	raionul Ungheni.
--	------------------

OG2: Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii Ungheni	
Obiective specifice	Acțiuni și proiecte:
OS 2.1 Susținerea clusterelor valorice prioritare și diversificarea activităților economice non-agricole	✓ Elaborarea unui Portofoliu de Oferte Investiționale pentru raionul Ungheni; ✓ Promovarea dezvoltării clusterelor regionale agro-industriale; ✓ Oferirea de suport producătorilor din Ungheni pentru îmbunătățirea capacităților de marketing și vânzare a produselor; ✓ Crearea unui brand al producătorilor locali pe clusterelor inițiate; ✓ Stimularea instituțiilor de educație profesională și universitară pentru a reiniția cursurile de pregătire a specialiștilor în domeniu și pentru scrierea de programe relevante, care să faciliteze prelucrarea comenzilor individuale; ✓ Inițierea de parteneriate cu instituțiile superioare de educație pentru activități de cercetare, dezvoltare și inovare; ✓ Asocierea producătorilor pentru a facilita condiții mai bune în relațiile cu furnizorii și a îmbunătăți competențele profesionale ale lucrătorilor din sector; ✓ Stimularea generării de materie primă în cadrul țării (colectarea lânii, înființarea de plantații de Paulownia) cu scopul obținerii de beneficii mutuale și micșorarea volumului de import; ✓ Măsuri de stimulare a economiei circulare în cadrul clusterelor create; ✓ Diminuarea impactului asupra mediului și obținerea veniturilor suplimentare din valorificare deșeurilor în calitate de resursă în cadrul afacerilor conexe.
OS 2.2 Extinderea și echiparea infrastructurii și serviciilor de suport în afaceri	✓ Susținerea infrastructurii de afaceri existente; ✓ Construcția unui Centru multifuncțional regional care va include spații pentru evenimente, alimentație publică, comercializare a produselor din regiune; ✓ Reabilitarea și modernizarea infrastructurii principale și secundare de irigații din zona riverană râului Prut și din proximitatea conductelor regionale de transportare apă; ✓ Modernizarea și autorizarea sanitară a piețelor agroalimentare existente în localitățile rurale; ✓ Construcția Centrului regional de business „EXPUN”; ✓ Inițierea dezvoltării unui hub logistic inter-modal în mun. Ungheni; ✓ Susținerea și extinderea infrastructurii externe a ZEL „Ungheni – Business”; ✓ Construcția unei hale moderne pentru piața agroalimentară regională în municipiul Ungheni.
OS 2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului	✓ Dezvoltarea Centrului de Informare Turistică al Consiliului raional Ungheni; ✓ Înființarea unui Centru Regional de Informare și Promovare Turistică în mun. Ungheni; ✓ Modernizarea unităților de comerț și alimentație publică; ✓ Dezvoltarea de agro-pensiuni, case rurale și puncte gastronomice în localitățile rurale cu potențial turistic; ✓ Valorificarea, prin turism, a valorilor meșteșugărești autentice; ✓ Dezvoltarea de popasuri turistice și alimentație publică de-a lungul principalelor artere de transport internațional; ✓ Restaurarea și introducerea în circuitul turistic a unor obiective de patrimoniu aflate în stare avansată de degradare;

	✓ Dezvoltarea și marcarea traseelor turistice în localitățile raionului Ungheni. Marketarea acestora în regiune, oferirea pentru vânzare a pachetelor turistice agențiilor de nivel național. Includerea acestora în pachete naționale. ✓ Elaborarea materialelor de promovare a ofertei turistice a raionul Ungheni; ✓ Crearea asociației operatorilor din turism din raionul Ungheni și formarea rețelei de infrastructură turistică a municipiului și raionului (ghizi, transport, cazare, alimentare, distracții ș.a.). ✓ Promovarea evenimentelor turistice, festivalurilor la nivel de raion; ✓ Elaborarea unei pagini web și a unei aplicații mobile privind pachetele turistice, destinațiile turistice și alte informații turistice la nivel de raion; ✓ Valorificarea relațiilor de cooperare cu partenerii altor state pentru extinderea itinerarelor turistice.
OS 2.4 Susținerea agriculturii și infrastructurii post-recoltare	✓ Modernizarea rețelei publice de drumuri agricole de la nivelul UAT-urilor rurale; ✓ Creșterea consumului de îngrășăminte minerale și organice pentru asigurarea productivității ridicate pe terenurile cultivate; ✓ Creșterea dimensiunii teritoriale a exploatațiilor agricole; ✓ Transformarea fermelor zootehnice de semi-subsistență în exploatații comerciale viabile; ✓ Sprijinirea producătorilor agricoli pentru practicarea agriculturii ecologice și comercializarea de produse ECO; ✓ Crearea de centre de prelucrare a produselor agricole tradiționale în localitățile de proveniență; ✓ Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de păstrare și prelucrare a producției agricole (în special a cerealelor) pentru creșterea valorii adăugate; ✓ Extinderea rețelelor de irigare existente; ✓ Organizarea și instituirea dialogului și medierea necesarului de produse între producătorii agricoli și întreprinderile de procesare; ✓ Școlarizarea permanentă prin organizarea seminarelor și studiilor cu participarea savanților din domeniul agriculturii, inclusiv cu caracter internațional, organizarea de întruniri și mese rotunde între producători și procesatori; ✓ Identificarea și susținerea unor loturi demonstrative prin aplicarea metodelor productive.

OG3: Promovarea coeziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din regiunea Ungheni

Obiective specifice	Acțiuni și proiecte:
OS 3.1 Modernizarea infrastructurii educaționale	✓ Reorganizarea unor instituții de educație timpurie (complex educațional) în mun. Ungheni și localitățile rurale din raion; ✓ Reabilitarea termică și modernizarea clădirilor de educație (primară, gimnazială, liceală) din mun. Ungheni, or. Cornești și localitățile rurale; ✓ Crearea condițiilor de acces în instituțiile de învățământ pentru copii și tinerii cu dizabilități; ✓ Diversificarea ofertei educaționale și crearea activităților/cercurilor extrașcolare pentru copii și tineri;

	✓ Dezvoltarea capacităților Centrului Raional de Tineret și extinderea rețelei de filiale; ✓ Înființarea de noi clase de învățământ profesional dual în instituțiile de învățământ profesional-tehnic (Școala profesională Ungheni și Colegiul Agro-Industrial Ungheni); ✓ Deschiderea unor grupe suplimentare în instituțiile de educație timpurie (localitățile: Agronomovca, Buciumeni, Bumbata, Cetireni, Cioropcani, Costuleni, Măcărești, Morenii Noi, Sinești, Todirești); ✓ Reabilitarea infrastructurii taberelor de odihnă pentru copii și tineri; ✓ Modernizarea/construcția de săli de sport școlare și terenuri artificiale la unitățile de învățământ general (gimnazii și licee); ✓ Elaborarea și implementarea de programe de suport pentru atragerea și retenția specialiștilor în domeniul educațional; ✓ Organizarea cursurilor de pregătire antreprenorială pentru tinerii din localitățile rurale ale raionului și introducerea în curricula instituțiilor de educație a unor cursuri dedicate educației antreprenoriale; ✓ Implementarea de programe sociale de prevenire a abandonului școlar.
OS3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate	✓ Reconstrucția unui spital modern în raionul Ungheni; ✓ Reabilitarea și modernizarea IMSP Spitalului Raional Ungheni; ✓ Reabilitarea și modernizarea Centrului Stomatologic Raional Ungheni; ✓ Reabilitarea IMSP Spitalului Raional Ungheni și fondarea unei secții de îngrijiri paliative din or. Cornești (Terapia Cornești); ✓ Reabilitarea și modernizarea filialei IMSP Spitalului Raional Ungheni din com. Sculeni (Terapia Sculeni); ✓ Modernizarea centrului de sănătate Ungheni; ✓ Reabilitarea (inclusiv măsuri de eficiență energetică) și dotarea cu utilități ale celor 13 Centre de Sănătate din raion, precum și celor 27 oficii ale medicilor de familie și 27 oficii de sănătate subordonate; ✓ Deschiderea punctelor de distribuție a medicamentelor și dispozitivelor medicale; ✓ Programe de suport pentru atragerea și retenția specialiștilor în domeniul medical; ✓ Implementarea soluțiilor de telemedicină, cu precădere în zonele rurale izolate.
OS 3.3 Dezvoltarea serviciilor de protecție socială a populației	✓ Crearea unei filiale a centrului multifuncțional regional pentru seniori în mun. Ungheni, inclusiv cu serviciul echipa mobilă; ✓ Extinderea rețelei de centre pentru copiii aflați în dificultate; ✓ Elaborarea programului integrat de ocupare a persoanelor vulnerabile; ✓ Dezvoltarea serviciilor de consiliere și sprijin pentru familiile cu copii în dificultate; ✓ Oferirea sprijinului tinerilor în dificultate din r. Ungheni pentru integrarea socio-profesională; ✓ Acordarea serviciilor de asistență și consultanță copiilor cu comportament deviant, în corespundere cu necesitățile individuale; ✓ Îmbunătățirea serviciilor sociale la domiciliul persoanelor vârstnice; ✓ Crearea cluburilor de interes pe lângă instituțiile sociale existente la nivel comunitar;

	✓ Elaborarea de studii privind adaptarea infrastructurii și serviciilor publice la necesitățile persoanelor cu nevoi speciale; ✓ Adaptarea infrastructurii fizice, instituțiilor și a serviciilor publice în corespundere cu nevoile de acces a persoanelor afectate; ✓ Îmbunătățirea și diversificarea serviciilor oferite de CRISB și Centrul „Sf. Vasile cel Mare”, Sculeni. ✓ Diversificarea serviciilor sociale destinate persoanelor cu dizabilități “Echipă mobilă”, “Asistență personală”, “Îngrijire socială la domiciliu”, “Plasament familial pentru adulți”; ✓ Crearea serviciului social “Locuință protejată”; ✓ Susținerea tinerilor specialiști prin oferirea de locuințe; ✓ Facilitarea accesului victimelor violenței pe bază de gen la serviciile sociale.
OS 3.4 Revitalizarea infrastructurii sportive și de recreere	✓ Construcția unui complex multifuncțional sportiv dotat cu bazin în mun. Ungheni; ✓ Organizarea activităților sportive; ✓ Susținerea și promovarea sportului de masă și performanță; ✓ Amenajarea terenurilor sportive multifuncționale în or.Ungheni, or. Cornești și localitățile rurale; ✓ Revitalizarea activităților sportive cu tradiții în raionul Ungheni (canotaj, hipism, biatlon, etc.); ✓ Amenajarea zonei „Lacului Delia” în zonă de recreere și agrement de importanță regională în municipiul Ungheni și reparația digului (mun. Ungheni); ✓ Reabilitarea și amenajarea spațiilor de recreere / zonelor de agrement în localitățile din raion.
OS 3.5 Reabilitarea infrastructurii culturale și valorificare patrimoniului cultural	✓ Dotarea cu utilaj, costume populare și instrumente a instituțiilor de cultură din raion; ✓ Reabilitarea termică și modernizarea clădirilor instituțiilor de cultură; ✓ Diversificarea, creșterea atractivității și accesibilității ofertei culturale și încurajarea participării cetățenilor la activitățile culturale; ✓ Dezvoltarea schimburilor culturale și a parteneriatelor.

OG4: Consolidarea guvernanței locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale	
Obiective specifice	Acțiuni și proiecte:
OS 4.1 Consolidarea capacităților autorităților locale în implementarea politicilor publice locale, participare comunitară și asigurarea transparenței procesului decizional	✓ Elaborarea și aprobarea documentației de urbanism (Planuri Urbanistice Generale) pentru toate UAT rurale din raion; ✓ Digitizarea informațiilor/datelor privind infrastructurile publice, utilități și servicii publice; ✓ Creșterea procedeeleor de comunicare online cu cetățenii pentru actualizarea problematicei teritoriale specific fiecărei UAT componente; ✓ Îmbunătățirea conținutului digital și a infrastructurii TIC sistemice în domeniul e-transport, e-educație, e-incluziune socială, e-sănătate și e-cultură; ✓ Realizarea unui ghid/sistem de politici și proceduri în administrarea GIS la nivelul CR Ungheni; ✓ Elaborarea de politici locale sectoriale (d.ex. suport pentru tinerii specialiști); ✓ Colaborarea cu alte instituții pentru informarea tuturor actorilor interesați de apelurile de proiecte finanțate din fonduri naționale sau parteneri dezvoltare.
OS 4.2 Promovarea inovațiilor sociale în guvernare locală	✓ Promovarea mecanismelor de bugetare participativă în comunitățile din raion; ✓ Contractarea ONG-urilor pentru prestarea serviciilor publice (în special cele sociale); ✓ Actualizarea nomenclatorului de servicii publice care pot fi oferite Asociațiilor Obștești și instituțiilor private pentru a fi prestate; ✓ Identificarea și implementarea de noi formule de guvernare locală.
OS 4.3 Consolidarea parteneriatelor: teritoriale, intercomunitare, regionale, transfrontaliere.	✓ Promovarea cooperării teritoriale a localităților rurale în cadrul abordării LEADER (grupuri de acțiune locală); ✓ Încurajarea cooperării intercomunale pentru regionalizarea serviciilor publice în vederea îmbunătățirii calității acestora; ✓ Preluarea de bune practici de peste hotare privind cooperări la diverse niveluri; ✓ Organizarea, în parteneriat cu asociațiile din domeniu, GALuri, primăriile rurale, consultanți privați etc. a unor întâlniri periodice și organizarea de vizite de studiu în țară și străinătate; ✓ Promovarea înființării de comitete/ echipe sectoriale pe lângă primarii localităților rurale pentru dezvoltarea locală.

4. PLANUL DE ACȚIUNI pentru perioada 2022 - 2025

Activități	Peri- oada	Responsabil	Indicatori de rezultat	Cost estimat, mii MDL	Potențiale surse de finanțare	Convergența strategică
Obiectivul general 1: Creșterea coeziunii teritoriale și funcționalității zonelor urbane și rurale din regiunea Ungheni						
Obiectiv specific 1.1 Creșterea măsurilor de protecție a mediului și adaptarea la schimbări climatice						
1.1.1 Protejarea și dezvoltarea zonelor umede și fâșiilor de apă (managementul integrat al surselor de apă)	2022 - 2025+	• APL nivelul 1	• Nr de proiecte realizate • Suprafața zonelor umede dezvoltate, ha	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM • Finanțare externă	ODD 13 Acțiune asupra climei
1.1.2 Asigurarea integrității și extinderea fondului forestier	2022 - 2025+	• APL nivelul 1	• Suprafața terenurilor cu plantații forestiere, ha	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM	ODD 15 Viața pe pământ
1.1.3 Amenajări pentru combaterea alunecărilor de teren și eroziunii solului	2022 – 2025+	• APL nivelul 1	• Lucrări de amenajare efectuate	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM	Programul național de dezvoltare a orașelor-
1.1.4 Dezvoltarea parteneriatelor pentru protecția mediului (activități științifice, activități turistice, activități educaționale, de promovare și unele activități de valorificare durabilă a unor resurse naturale)	2022 - 2025+	• APL nivelul 1	• Nr. de parteneriate dezvoltate • Nr de evenimente organizate	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM • Agenția Moldsilva • Finanțare externă	poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
1.1.5 Reparația digului (mun. Ungheni)	2025-2027	• Primăria Ungheni	• Digul reparat capital și dat în exploatare	30 000	• Primăria Ungheni • Guvern RM • Finanțare externă	
Obiectiv specific 1.2: Crearea și funcționarea sistemului de management integrat al deșeurilor solide						
1.2.1 Construcția infrastructurii regionale de gestionare a deșeurilor menajere solide	2022 - 2025	• CR Ungheni	• Un depozit regional construit • O stație de sortare	99 000	• BERD • BEI • Guvern RM	ODD 11 Orașe și comunități

				constuită și funcțională			durabile
				• O stație de compostare a deșeurilor verzi construită și funcțională			Strategia de Gestionare a Deșeurilor 2013-2027
1.2.2	Crearea unui operator regional de gestionare a deșeurilor	2022	• CR Ungheni • Consiliul Intercomunal	• O întreprindere de prestare a serviciului de MDS creată/reorganizată și funcțională	-	• UE4Moldova	
1.2.3	Extinderea serviciului comun de MDS către toate 34 APL-uri din regiunea cheie Ungheni	2022 - 2025	• CR Ungheni • Consiliul Intercomunal • Operatorul regional	• 34 de APL-uri au semnat contracte de delegare a serviciului de MDS • 100 % din populația raionului beneficiară a serviciului de MDS	-	• UE4Moldova	Programul de Dezvoltare a Serviciului Public Comun de Management al Deșeurilor Solide în regiunea cheie Ungheni
1.2.4	Îmbunătățirea dotării tehnice a prestatorului raional de servicii	2022 - 2025	• CR Ungheni	• Nr de autospeciale procurate • Nr de containere și pubele individuale procurate • Nr de platforme construite	33 400	• UE4Moldova • BERD • BEI • Guvern RM	
1.2.5	Încurajarea compostării individuale	2022 - 2025	• Operatorul regional • APL nivelul 1	• 20 % din gospodăriile casnice compostează deșeurile biodegradabile	34 900	• BERD • BEI • Guvern RM	
1.2.6	Închiderea și lichidarea a 35 de gropi de gunoi	2024 - 2025	• CR Ungheni • Operatorul regional • APL nivelul 1	• 35 gropi de gunoi închise și lichidate • Calitatea mediului și aspectul localității îmbunătățite	35 200	• BERD • BEI • Guvern RM	
1.2.7	Creșterea gradului de sensibilizare a populației privind atingerea viziunii naționale de #zerodeseuri	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1 • Operatorul regional	• Populația informată și conștientă despre: - necesitatea colectării (separate) deșeurilor; - contractarea serviciului; - compostarea deșeurilor; - aplicarea acțiunilor de 5R.	20 000	• BERD • BEI • Guvern RM • APL	

1.2.8 Creșterea capacității de atragere și gestionare a fondurilor pentru finanțarea investițiilor necesare	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1 • Operatorul regional	• Nr de persoane instruite f/b • Nr de proiecte / volumul de investiții atrase	-	• CR Ungheni
---	-------------	--	---	---	--

Obiectiv specific 1.3: Regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și canalizare

1.3.1 Construcția unei stații de epurare a apelor uzate în mun. Ungheni	2023	• CR Ungheni • Operatorul regional • Primăria Ungheni	• O stație de epurare regională construită și funcțională	200 000	• Guvern RM	ODD 6 Apă curată și igienă
1.3.2 Construcția unui rezervor de apă de 1000m3 în or. Cornești		• CR Ungheni • Operatorul regional • Primăria or. Cornești	• Un rezervor construit • Apă potabilă livrată consumatorilor • Nr de beneficiari f/b		• APL nivelul 1	Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere
1.3.3 Crearea unui operator regional de prestare a serviciului de AAC	2022	• CR Ungheni • Consiliul intercomunal	• Un operator creat / reorganizat	-	• UE4Moldova	Programul de Dezvoltare a Serviciului Public Comun de Alimentare cu Apă și Canalizare în regiunea cheie Ungheni
1.3.4 Extinderea serviciului comun de AAC către toate 34 APL-uri din regiunea cheie Ungheni	2022 - 2025	• CR Ungheni • Consiliul Intercomunal • Operatorul regional	• 34 de APL-uri au contracte de delegare a serviciului comun de AAC • Nr de beneficiari noi f/b	-	• UE4Moldova	
1.3.5 Construcția de mini-stații de epurare a apelor uzate la toate instituțiile publice din zonele rurale care nu au acces la sistemul centralizat de canalizare	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr de mini-stații de epurare construite • Nr de instituții publice / agenți economici beneficiari	1 200	• CR Ungheni • APL nivelul 1	
1.3.6 Îmbunătățirea calității apei în sistemul public de alimentare cu apă	2022 - 2025	• Operatorul regional	• Serviciu îmbunătățit de apă • Nr de consumatori de apă potabilă f/b		• Operator raional	
1.3.7 Construcția de noi stații și modernizarea stațiilor de epurare existente a	2022 - 2025	• CR Ungheni • Operatorul	• Nr de stații construite / modernizate		• APL nivelul 1 • Guvern RM	

apelor uzate		regional	• Calitatea apelor deversate - îmbunătățită			
1.3.8 Extinderea și reabilitarea infrastructurii de alimentare cu apă și canalizare	2022 - 2025	• Consiliul intercomunal • CR Ungheni • Operatorul regional	• Tipul de infrastructură construită/reabilitată • Km de apeduct extins • Km de apeduct reabilitat • Km de canalizare construiți • Nr de beneficiari f/b • 2 contrarezervoare subterane de acumulare a apei din s. Elizavetovca (2 x 3000m3) reparate.		• APL nivelul 1 • CR Ungheni • Finanțare externă	
1.3.9 Extinderea rețelelor de canalizare în mun. Ungheni	2023 - 2027	• SRL Apă-Canal Ungheni • Primăria Ungheni	• Rata de acoperire cu servicii de canalizare crescută până la 70 %	66 000	• Guvern RM	
1.3.10 Reabilitarea și extinderea apeductului magistral Zagarancea - Cornești	2022- 2024	• CR Ungheni	• 14 984 km rețele de apeduct construite/reabiliate; • O stație de tratare reabilitată • O stație de pompare construită • 70 000 de persoane deservite; • 38 de localități ce au acces la sistemul de AAP construit/reabilitat.	26 227	• Guvern RM • CR Ungheni • APL nivelul 1	Programul național de dezvoltare a orașelor- poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
1.3.11 Îmbunătățirea calității vieții populației rurale prin construcția apeductului de interconecțiune a râului Prut - s. Măcărești cu apă potabilă a 13 localități din raioanele Nisporeni și Ungheni	2023- 2024	APL Măcărești APL Costuleni	• 29,8 km de rețele de apeduct construite • 5 rezervoare de apă cu capacitate de 50 m • 6 stații de pompare și	49 633	• Guvern RM • CR Ungheni • CR Nisporeni • APL Măcărești • APL Costuleni	POR Centru

			- ridicare a presiunii; • 8 turnuri de apă cu capacitate de 50m³ • 15551 locuitori deserviți; • 13 localități ce au acces la sistemul de AAP construit/reabilitat; • 39 de instituții publice conectate la apeduct; • 5252 de gospodării conectate; • 80 de agenți economici conectați la apeduct⁶.			
1.3.12 Îmbunătățirea serviciilor de alimentare cu apă și canalizare în municipiul Ungheni	2022	Primăria Ungheni CR Ungheni	• 19,664 km Rețele de apeduct construite/reabilitate; • 8,088 km rețele de canalizare construite/reabilitate; • 3 stații de pompare a apei uzate construite/reabilitate • O localitate cu acces la sistemul de AAP construit/reabilitat; • O localitatea cu acces la sistemul de canalizare construit/ reabilitat; • 28545 persoane cu acces la sistemul de AAP și canalizare reabilitat/	58 837	• UE • CR Ungheni • Primăria Ungheni	POR Centru

⁶ Indicatorii sunt pentru 5 localități, dintre care 3 în raionul Nisporeni

- construit;
- 26 010 persoane conectate la sistemul de AAP construit/ reabilitat;
- 2535 persoane conectate la sistemul de canalizare construit/ reabilitat.

Obiectiv specific 1.4 Extinderea infrastructurii de energie convențională și alternativă

1.4.1	Extinderea infrastructurii de aprovizionare cu gaze naturale	2023-2025	• CR Ungheni	• Nr de km construiți • Nr de gospodării conectate	-	• Guvern RM • APL nivelul 1 • CR Ungheni • Contribuția cetățenilor	ODD 7 Energie accesibilă și curată
1.4.2	Demararea proiectului demonstrativ de frigider bazat pe utilizarea energiei regenerabile (gheță naturală, pompe de căldură cu utilizarea energiei solare și altele) pentru pre-răcirea căpșunelor		• CR Ungheni • Cluster bacifer	• Un proiect demonstrativ demarat	-	• Sector privat • CR Ungheni	
1.4.3	Instalarea sistemelor de colectoare solare de preîncălzire a apei pentru generarea de abur și instalarea sistemelor fotovoltaice-termice din surse regenerabile pentru a reduce costul energiei electrice și al apei calde în producerea de covoare		• Antreprenorii în domeniu	• Tipul de generatoare instalate • Nr de producători care au instalații • Capacitatea de energie generată	-	• Sector privat	
1.4.4	Dezvoltarea unui ghid de bune practici în eficiență energetică și utilizarea surselor regenerabile în turism		• UE4Ungheni	• Un ghid dezvoltat		• UE4Ungheni	
1.4.5	Dezvoltarea unui ghid de bune practici în eficiență energetică și captarea profilului în industria de mobilă		• UE4Ungheni	• Un ghid dezvoltat		• UE4Ungheni	
1.4.6	Instalarea sistemelor cu panouri fotovoltaice-termice	2023-2025	• Proprietarii	• Nr de obiective cu panouri instalate • Volumul de energie	-	• Sector privat • Finanțare externă	

1.4.7	Sporirea eficienței energetice a Liceului Teoretic „Mihai Eminescu” din municipiul Ungheni	2022	• CR Ungheni • Primăria Ungheni • Liceul Teoretic „M. Eminescu”	generat • O clădire publică renovată; • 9.094,00m² de clădire publică renovată; • 12.636,89m² pe care s-au executat lucrări de termoizolare; • 5.615,00m² pereți exteriori izolați; • 1.545,15m² ferestre și uși exterioare schimbate; • 5.476,74m² planșeu izolat; • O centrală termică construită; • Un sistem fotovoltaic construit • 1288 beneficiari (f/b) pe an.	63 400	• Uniunea Europeană prin intermediul ADR Centru	POR Centru
1.4.8	Eficientizarea energetică a IMSP Ungheni prin: - descentralizarea încălzirii termice - dotarea cu baterii solare	2023-2025	• IMSP CS Ungheni	• O centrală termică pe gaz • Suprafața pereților izolați termic (m2) • 15 % din geamuri schimbate • 1 Sistem fotovoltaic instalat	12 000	• Guvern RM • CR Ungheni • Finanțare externă	

Obiectiv specific 1.5 Reabilitarea infrastructurii rutiere, feroviare, fluviale și pietonale

1.5.1	Construcția podului de peste r. Prut în regiunea Zagarancea Ungheni-Ungheni	2023-2025	• CR Ungheni	• Podul Ungheni-Ungheni, cu două benzi pe sens, construit	800 000	• Guvernul României	ODD 11 Orașe și comunități durabile
1.5.2	Construcția infrastructurii rutiere conexe podului Ungheni-Ungheni	2023-2025	• CR Ungheni	• 800m de drum de acces la pod construit • Infrastructura la punctul de control vamal construită	37 000	• Guvern RM	

1.5.3	Reabilitarea și modernizarea drumului G88 Cornești – Boghenii Noi-Năpădeni-M5	2023-2025	• ADR Centru • CR Ungheni	• Lungimea rețelei de drumuri reabilite		• FNDRL • Guvern RM	
1.5.4	Reabilitarea și modernizare drumurilor în or. Cornești și localitățile rurale	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Lungimea rețelei de drumuri reabilite, km		• APL • Guvern RM	
1.5.5	Dezvoltarea sistemului de transport public urban	2022-2027	• Primăria Ungheni	• 24 de unități noi de transport • Serviciul local de transport public urban funcțional	12 000	• Guvern RM • Primăria Ungheni	Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
1.5.6	Reabilitarea infrastructurii drumurilor municipiului Ungheni	2022-2027	• Primăria Ungheni	• 16,3km de drumuri locale modernizate	163 000	• Finanțare externă • Guvern RM • IFI	
1.5.7	Reabilitarea drumurilor regionale Cornești – Năpădeni, Cornova	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Km de drum renovat • Nr de localitățile beneficiare		• Guvern RM • CR Ungheni • APL nivelul 1	

Obiectivul general 2: Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii Ungheni

Obiectivul specific 2.1: Susținerea clusterelor valorice prioritare și diversificarea activităților economice non-agricole

2.1.1	Elaborarea Portofoliului de proiecte investiționale a raionului Ungheni și diseminarea lui	2022-2025	• UE4Moldova	• 20 de fișe elaborate și promovate	-	• UE4Moldova	ODD 8 Munca decentă și creștere economică;
2.1.2	Identificarea clădirilor și terenurilor proprietate publică și susținerea APL I în atragerea investitorilor	2023	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de clădiri/terenuri identificate și promovate		• CR Ungheni • Finanțare externă	
2.1.3	Oferirea de infrastructura digitală, hardware și software, necesară pentru a facilita specializarea economică inteligentă	2023	• CCI a RM, filiala Ungheni • CR Ungheni	• Infrastructura IT construită • Specializarea economică realizată		• UE4Moldova	ODD 9 Industrie, inovație și infrastructură
2.1.4	Menținerea platformei de dialog (Agenda locala de business, Platforma de cooperare economică) între sectorul privat și autoritățile locale pentru a identifica și	2022-2025	• CCI a RM, filiala Ungheni • CR Ungheni	• Colaborarea dintre sectorul privat și autoritățile locale catalizată • Necesități identificate și		• UE4Moldova	ODD 5 Egalitate de

soluționa principalele necesități și obstacole cu care se confruntă întreprinderile locale și cele mai bune soluții

soluții aplicate

gen

2.1.5 Sprijinirea implementării „Planurilor de dezvoltare a clusterelor”	2022-2025	• UE4Moldova • CR Ungheni • Clustere create	• Planurile de dezvoltare a clusterelor implementate • Sprijin oferit pentru 4 programe (i) Extinderea și dezvoltarea companiilor existente; (ii) Recrutarea și atragerea de companii noi; (iii) Sprijinirea noilor antreprenori; (iv) Sprijinirea inițiativelor-pilot pentru promovarea antreprenoriatului social	• Contribuția clusterelor • UE4Moldova • Finanțare externă
2.1.6 Sprijinirea organizării principalelor sectoare economice locale în clustere dinamice orientate spre creștere	2022-2025	• Clustere • CR Ungheni • APL nivelul 1	• Clustere de afaceri locale și dinamice organizate și funcționale • consultanță și asistență tehnică oferită părților interesate	• UE4Moldova
2.1.7 Organizarea evenimentelor de formare antreprenorială, atragerea investițiilor, promovare și B2B	2022-2025	• CR Ungheni • CCI a RM, filiala Ungheni	• Numărul de evenimente organizate • Numărul de participanți f/b • Nr de afaceri deschise / extinse	• APL nivelul 1 • CR Ungheni • Finanțare externă • Sponsorizări
2.1.8 Facilitarea cooperării între firmele existente și actorii asociați pentru fiecare „cluster emergent”. Susținerea „actorilor-nucleu” pentru a coopera în vederea inițierii promovării comune a strategiei de dezvoltare a afacerilor	2022-2025	• Clusterele create	• Părțile interesate evaluate pentru fiecare cluster emergent • Actorii-nucleu susținuți în vederea cooperării comune	• UE4Moldova • Contribuția clusterelor
2.1.9 Sprijinirea internaționalizării economiilor regionale prin integrarea	2022-2025	• CR Ungheni • ODIMM	• Agenda proactivă de dezvoltare a afacerilor -	• UE4Moldova • Guvern RM

principalelor sectoare economice în lanțurile valorice internaționale avansate

2.1.10 Sprijinirea pătrunderii produselor locale pe piața UE prin încurajarea cooperării dintre producătorii locali și importatorii/distribuitorii din UE.

2022-
2025

• CCI a RM,
filiala Ungheni

implementată

- Mecanism comun de management al calității implementat
- Brand creat
- Calitatea produselor ameliorată
- Canalele de distribuție conectate
- Produse certificate
- Producătorul și instituțiile de cercetare și dezvoltare - conectați

- UE4Moldova
- Guvern RM

2.1.11 Dezvoltarea parteneriatelor cu instituțiile de învățământ profesional

2022-
2025

• CR Ungheni

- Nr de instituții partenere
- Nr de evenimente comune
- Nr de elevi beneficiari

- Buget local
- Finanțare externă

2.1.12 Impulsionarea participării agenților economici în programe de finanțare

2022-
2025

• CR Ungheni
• CCI a RM,
filiala Ungheni
• APL nivelul 1

- Nr de evenimente organizate
- Nr de informații distribuite
- Nr de participanți

- ODIMM
- AIPA
- AOFM
- Finanțare externă

2.1.13 Încurajarea:

- antreprenoriatului feminin și în rândul tinerilor
- conceptului de responsabilitate corporativă socială
- economie verde și circulară
- digitalizare, etc

2022-
2025

• CR Ungheni
• CCI a RM,
filiala Ungheni
• APL nivelul 1

- Nr de evenimente organizate
- Nr de informații distribuite
- Nr de participanți
- Nr de afaceri susținute

- ODIMM
- AIPA
- AOFM
- Finanțare externă

2.1.14 Implementarea Programului de Abilitare economică a supraviețuitoarelor violenței în familie și a tinerilor/tinerelor NEET (neocupați/neocupate)

2022-
2025

• AO Făclia

- Nr de evenimente
- Nr de beneficiari

- Finanțare externă

2.1.15	Elaborarea și implementarea proiectului – Platforma Online de ghidare în carieră – Time4skills	2022-2025	• AO Făclia	• Platformă funcțională • Nr de evenimente • Nr de beneficiari	• Finanțare externă
--------	--	-----------	---	--	---

Obiectiv specific 2.2 Extinderea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport în afaceri

2.2.1	Dezvoltarea dialogului cu prestatorii serviciilor de suport în afaceri	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de evenimente comune • Plan de acțiuni comun	-	• Buget local	ODD 8 Munca decentă și creștere economică
2.2.2	Modernizarea piețelor comerciale din raion	2022-2025	• APL nivelul 1 • Administrațiile piețelor	• Nr de piețe modernizate • Nr de locuri de comercializare	-	• Buget local • Finanțare externă	
2.2.3	Construcția/amenajarea spațiilor industriale		• CR Ungheni • APL nivelul 1	• 1 proiect dezvoltat	35 000	• Buget local • Finanțare externă	
2.2.4	Susținerea dezvoltării și promovării infrastructurii de afaceri existente (ZEL Ungheni, CSB, CAU)	2022-2025	• Administrațiile instituțiilor • APL	• Nr de instituții dotate • Nr de evenimente de promovare	15 000	• CR Ungheni • Finanțare externă	Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere
2.2.5	Dezvoltarea și implementarea proiectului de construcție a centrului multifuncțional regional pentru producători autohtoni	2024-2025	• CR Ungheni • Primăria Zagarancea	• 1 proiect dezvoltat • 10 producători beneficiari de spații de comercializare și prestare servicii	35 000	• Finanțare externă	
2.2.6	Construcția unei hale moderne pentru piața agroalimentară regională	2023-2027	• Primăria Ungheni	• O hală modernă pentru piața agricolă regională dată în exploatare și funcțională	6 000	• Finanțare externă	
2.2.7	Construcția Centrului regional de business „EXPUN”, va fi dezvoltat și operaționalizat în cooperare cu ODIMM	2023-2027	• Primăria Ungheni	• un centru de birouri pentru activitățile TIC și BPO funcțional • o sală de conferințe și de expoziții • un incubator de afaceri • spații de producție funcționale	50 000	• Guvern RM	

Obiectiv specific 2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului

2.3.1 Dezvoltarea Centrului raional de Informare Turistică	2023-2025	• CR Ungheni	• 1 centru funcțional și activ • Materiale elaborate și diseminate • Ofertă actualizată și promovată	-	• CR Ungheni • Finanțare externă	POR Centru
2.3.2 Achiziționarea unui sistem integrat pentru organizarea evenimentelor	2022-2024	• Primăria Ungheni	• O scenă mobilă de 80m2 achiziționată	12 000	• UE – M4EG	
2.3.3 Crearea unui Centru virtual de informare turistică, pentru a ajuta potențialii turiști să identifice noi destinații și să acceseze pachete turistice	2022-2024	• CR Ungheni • APL nivelul I • Cluster Ungheni	• Platforme virtuale create • Nr de turiști beneficiari ai serviciului f/b	-	• UE – M4EG • Finanțări externe	
2.3.4 Instalarea de indicatoare de informare turistică	2022-2024	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de indicatoare instalate	30	• UE – M4EG	
2.3.5 Realizarea unui studiu de piață privind ofertele și destinațiile turistice, pentru a identifica noi oportunități de afaceri în domeniile turistic și cultural	2022-2024	• Primăria Ungheni	• Un studiu realizat • Nr de oportunități identificate	100	• UE – M4EG	
2.3.6 Desfășurarea de ateliere, târguri de valorificare a meșteșugurilor locale	2022-2024	• CR Ungheni • APL nivelul I • Cluster Ungheni	• Nr de evenimente organizate • Tipul de meșteșuguri valorificate	75	• Buget local • UE – M4EG	
2.3.7 Organizarea de vizite turistice pentru jurnaliștii naționali și operatorii de turism din orașele înfrățite cu municipiul Ungheni, tabere de vară	2022-2024	• CR Ungheni • APL nivelul I • Cluster Ungheni	• Nr de vizite organizate • Nr de jurnaliști participanți f/b	-	• Buget local • UE – M4EG • Co-finanțări • Finanțări externe	
2.3.8 Dezvoltarea rutelor turistice din raion	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de rute create	-	• UE4Moldova	
2.3.9 Editarea unui booklet turistic al raionului	2023	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Un booklet elaborat (electronic și fizic)	-	• UE4Moldova	
2.3.10 Dezvoltarea potențialului polilor		• CR Ungheni	• Nr de zone dezvoltate	--	• CR Ungheni	

turistici (planificare, amenajare, consolidare)

2.3.11 Impulsionarea creării și dezvoltării pensiunilor, caselor rurale, punctelor gastronomic, etc.

• CR Ungheni

• Nr de unități create

-

• FNDR
• UE4Moldova
• Finanțare externă

• CR Ungheni
• FNDR
• UE4Moldova
• Finanțare externă

2.3.12 Crearea de Popasuri turistice

• APL nivelul I

• Nr de unități create

4 000

• FNDR
• UE4Moldova
• Finanțare externă

Obiectiv specific 2.4 Susținerea agriculturii și infrastructurii post-recoltare

2.4.1 Îmbunătățirea și dezvoltarea infrastructurii de păstrare și prelucrare a producției agricole (în special a cerealelor) pentru creșterea valorii adăugate:

2022

–

2025

• CR Ungheni
• APL nivelul I
• Asociații de profil
• Cluster bacifere

• Nr de unități create

3 000

• Finanțare externă
• Contribuția partenerilor

- Crearea a 3 puncte de colectare a laptelui de la micii fermieri (mai ales in zona Cula)
- Dezvoltarea infrastructurii și a punctelor de prelucrare si pastrare a cerealelor (construcția unui elevator cu capacitate de 50 mii tone, s. Pîrlița)
- Construcția casei de ambalare și procesare a fructelor moi prin crearea de valoare adăugată (s. Blindești)

280 000

35 000

2.4.2 Extinderea rețelelor de irigare existente

2022 -
2025

• CR Ungheni
• APL nivelul I

• Nr de rețele extinse

• Finanțare externă

2.4.3 Școlarizarea permanentă prin organizarea seminarelor și studiilor cu participarea savanților și practicienilor din

2022 -
2025

• CR Ungheni

• Nr de evenimente organizate

100

• CR Ungheni

domeniul agriculturii, inclusiv cu caracter internațional, organizarea de întruniri și mese rotunde între producători și procesatori

2.4.4	Identificarea și susținerea unor loturi demonstrative prin aplicarea metodelor productive.	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL nivelul I •	• Nr de loturi indentificate • Nr de loturi susținute	-	• Guvern RM
2.4.5	Sprrijinirea producătorilor agricoli pentru practicarea agriculturii ecologice și comercializarea de produse ECO.	2022 - 2025	• CR Ungheni • Producătorii agricoli	• Nr de producători agricoli sprijiniți	-	• CR Ungheni • Guvern RM

Obiectivul general 3: Promovarea coeziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din regiunea Ungheni

Obiectiv specific 3.1: Modernizarea infrastructurii educaționale

3.1.1	Reabilitarea termică și modernizarea clădirilor de educație (ale învățământului primar, gimnazial, liceal) din mun. Ungheni, or. Cornești și localitățile rurale	2022 - – 2025	• APL nivelul 1	• Nr de instituții educaționale reabilite	-	• Guvern RM • APL • Guvernul României	ODD 4 Educație de calitate
3.1.2	Diversificarea și crearea activităților/cercurilor extrașcolare pentru copii și tineri în mun. Ungheni, or. Cornești, satul Pârlița, Măcărești și Sculeni;	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr de copii beneficiari de servii educaționale extrașcolare, f/b	-	• APL • Guvern RM	
3.1.3	Implementarea sistemului de învățământ profesional dual în instituțiile de învățământ profesional-tehnic (Școala profesională Ungheni și Colegiul Agro-Industrial Ungheni)	2022 - 2025	• CR Ungheni • Camera de Comerț și Industrie Ungheni	• Nr de clase de învățământ dual create • Nr de beneficiari f/b	-	• APL • Guvern RM	
3.1.4	Modernizarea /construcția de săli de sport școlare și terenuri artificiale la unitățile de învățământ general (gimnazii și licee)	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de spații sportive construite/renovate	-	• APL • Guvern RM • FMF	

Obiectiv specific 3.2: Dezvoltarea infrastructurii aferente serviciilor publice de sănătate

3.2.1	Reabilitarea (inclusiv măsuri de eficiență energetică) și dotarea cu utilități ale celor 13 Centre de Sănătate din raion, precum și a celor 27 oficii ale medicilor de familie și 27	2022 - 2025	• CR Ungheni • Instituțiile reabilite	• Nr centrelor renovate • Nr de beneficiari f/b	-	• CNAS • Guvern RM	ODD 3 Sănătate și stare de bine
-------	--	----------------	--	--	---	---	------------------------------------

oficii de sănătate subordonate

3.2.2	Programe de suport pentru atragerea și retenția personalului medical;	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL	• Nr de beneficiari ai programelor de retenție a specialiștilor, f/b	-	• Guvern RM • CNAM
3.2.3	Reabilitarea bazinului balnear din cadrul IMSP CS Ungheni	2023-2025	• IMSP CS Ungheni	• Un bazin reabilitat, modern • 3 Saune	12 000	• Finanțare externă • Guvernul României • CR Ungheni
3.2.4	Modernizarea ascensoarelor IMSP CS Ungheni	2023-2025	• IMSP CS Ungheni • IMSP SR Ungheni	• 2 ascensoare modernizate	1 400	• CR Ungheni
3.2.5	Dotarea IMSP CS Ungheni cu aparataj digital modern (radiograf digital și USG)	2023-2025	• IMSP CS Ungheni	• Aparataj digital modern achiziționat	4 000	• CR Ungheni • Finanțare externă
3.2.6	Dotarea IMSP SR Ungheni cu aparataj digital modern	2023-2025	• IMSP SR Ungheni	• Aparataj modern achiziționat	6 000	• CR Ungheni • Finanțare externă
3.2.6	Reabilitarea clădirii fostului spital feroviar	2023-2025	• IMSP SR Ungheni	• Clădire reabilitată	6 000	• CR Ungheni • Finanțare externă

Obiectiv specific 3.3: Dezvoltarea serviciilor de protecție socială a populației

3.3.1	Dezvoltarea serviciilor de consiliere și sprijin pentru familiile cu copii în dificultate	2022 - 2025	• CR Ungheni	• Manual operațional elaborat • Nr de beneficiari f/b	50 000	• CR Ungheni • Guvern RM	
3.3.2	Îmbunătățirea serviciilor sociale la domiciliul persoanelor vârstnice	2022 - 2026	• CR Ungheni	• Nr de beneficiari f/b	50 000	• CR Ungheni	ODD 10 Inegalități reduse
3.3.3	Elaborarea de studii / analize privind accesul persoanelor afectate la infrastructura fizică, instituțiile și serviciile publice	2023-2025	• CR Ungheni	• Nr de studii elaborate • Acțiunile întreprinse ca rezultat al constatărilor din analize	10 000	• CR Ungheni	ODD
	a) Un studiu privind adaptarea transportului public la persoanele cu						

necesitățile speciale;

b) Un studiu privind accesul persoanelor cu neceștiități speciale în instituțiile publice

3.3.4	Facilitarea accesului victimelor violenței pe baza de gen la serviciile sociale	2022 - 2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de beneficiari f/b	90 000	• CR Ungheni • Guvern RM • UN Women
3.3.5	Diversificarea instruirilor oferite persoanelor din diverse categorii sociale	2023-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de instruiți și subiectele abordate (d.ex. accesarea rețelelor de socializare pentru persoanele în etate) • Nr de beneficiari f/b		• CR Ungheni • Guvern RM • Finanțare externă
3.3.6	Dezvoltarea serviciilor integrate pentru incluziunea pe piața muncii a femeilor casnice (neocupate)		• AO Făclia	• Nr beneficiarelor • Nr cluburilor active • Program de intervenție activ		• Finanțare externă
3.3.7	Campanie de conștientizare privind Munca decentă și Viață Decentă		• AO Făclia • CR Ungheni • Asociația Patronatelor • CNSM	• Campanie desfășurată • Nr persoanelor informate		• Contribuția partenerilor

Obiectiv specific 3.4: Revitalizarea infrastructurii sportive și de recreere

3.4.1	Amenajarea terenurilor sportive multifuncționale în or. Ungheni, or. Cornești și localitățile rurale	2023 – 2025+	• APL nivelul 1	• Nr de terenuri sportive multifuncționale construite / amenajate	-	• CR Ungheni • Guvern RM • UN Women • Guvern RM • FMF	Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
3.4.2	Amenajarea zonei „Lacului Delia” în zonă de recreere și agrement de importanță regională în municipiul Ungheni	2023 - 2027	• Primăria Ungheni	• ”Lacul Delia” transformat într-o zonă de odihnă și recreere pentru locuitori	31 000	• Primăria Ungheni • Guvern RM	
3.4.3	Reabilitarea și amenajarea spațiilor de recreere / zonelor de agrement în localitățile din raion.	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr de spații publice amenajate	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM	

Obiectiv specific 3.5 Reabilitarea infrastructurii culturale și valorificarea patrimoniului cultural

3.5.1 Modernizarea căminelor culturale din localitățile raionului	2022 - 2025	• APL nivelul 1 • CR Ungheni	• Nr. de edificii culturale renovate	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM
3.5.2 Diversificarea ofertei culturale la nivel raional	2022 - 2025	• APL nivelul 1 • CR Ungheni	• Nr. evenimente culturale organizate	-	• CR Ungheni • APL nivelul 1

Obiectivul general 4: Consolidarea guvernancei locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale

Obiectiv specific 4.1: Consolidarea capacităților autorităților locale în implementarea politicilor publice locale, participare comunitară și asigurarea transparenței procesului decizional

4.1.1 Proiectarea și construirea infrastructurii TIC necesare pentru a permite dezvoltarea SMART în regiune	2023-2024	• CR Ungheni •	• Planificare și monitorizare participativă asigurată • participarea publică sporită	-	• UE4Moldova	ODD 16 Pace, justiție și instituții puternice;
4.1.2 Sprijinirea intervențiilor de dezvoltare rurală pentru crearea locurilor de muncă în zonele rurale – oferind granturi în sprijinul creării, funcționării și conducerii GAL-urilor din comunitățile vizate și implementării proiectelor de dezvoltare rurală	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de granturi oferite în sprijinul creării și funcționării GAL-urilor • Nr de proiecte implementate	4 000	• Guvern RM • UE4Moldova • APL nivelul 1 • Finanțare externă	
4.1.3 Consolidarea capacităților privind aplicarea de soluții inovatoare pentru dezvoltarea infrastructurii și prestarea serviciilor	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de ghișee unice înființate	-	• UE4Moldova • Finanțare externă	Programul național de dezvoltare a orașelor-poli de creștere în Republica Moldova pentru anii 2021-2027
4.1.4 Crearea centrelor de prestare a serviciilor populației localității rurale	2022-2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de centre create • Nr de localități beneficiare • Nr de beneficiari f/b	-	• CR Ungheni • APL nivelul 1 • Finanțare externă	
4.1.5 Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului civic al municipiului	2023-2027	• Primăria Ungheni	• Lucrări complexe de revitalizare urbană a centrului finalizate și date în exploatare	80 000	• Primăria Ungheni • Guvern RM • Finanțare externă	

Obiectiv specific 4.2: Promovarea inovațiilor sociale în guvernare locală						
4.2.1	Promovarea mecanismelor de bugetare participativă în comunitățile din raion	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr autorităților locale ce aplică instrumentul de bugetare participativă	-	• APL nivelul 1 ODD 5 Egalitate de gen
4.2.2	Contractarea altor entități pentru prestarea serviciilor publice (în special cele sociale)	2022 – 2025	• CR Ungheni	• Nr de ontracte semnate • Tipul de servicii prestate	-	• CR Ungheni • Asociații obștești
4.2.3	Sprijinirea inițiativelor sociale de consolidare a guvernanței locale	2022 – 2025	• CR Ungheni • APL nivelul 1	• Nr de inițiative lansate • Nr de participanți b/f	-	• CR Ungheni • APL nivelul 1 • Finanțare externă
Obiectiv specific 4.3: Consolidarea parteneriatelor: teritoriale, intercomunitare, regionale, transfrontaliere						•
4.3.1	Promovarea cooperării teritoriale a localităților rurale în cadrul abordării LEADER (ex. grupuri de acțiune locală)	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr localități membre a Grupurilor Locale de Acțiuni • Nr de parteneriate inițiate	-	• APL nivelul 1 • Rețeaua LEADER • Guvern RM ODD 17 Parteneriate pentru obiective;
4.3.2	Parteneriate intercomunitare în pregătire civilă și servicii comune pentru situații de urgență (d.ex. pompierii)	2022 - 2025	• APL nivelul 1	• Nr de parteneriate • Nr de servicii intercomunitare create	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM • Finanțare externă Programul Interreg NEXT România-Republica Moldova 2021-2027
4.3.3	Crearea de parteneriate intercomunitare în prestarea serviciilor publice (ex. AAC, MDS)	2022 - 2025	• APL nivelul 1 • CR Ungheni	• Nr de parteneriate create • Nr de localități membre ale parteneriatelor	-	• APL nivelul 1 • Guvern RM • Finanțare externă
4.3.4	Consolidarea parteneriatelor transfrontaliere	2022 - 2025	• APL nivelul 1 • CR Ungheni	• Nr de activități și evenimente desfășurate • Nr de proiecte implementate • Volumul de investiții atrase	-	• Guvern RM • APL nivelul 1 • Finanțare externă - UE

5 IMPACTUL ESTIMAT

Implementarea prezentei Strategii urmărește soluționarea problemelor de bază de dezvoltare socioeconomică a raionului Ungheni în vederea valorificării potențialului acestuia pentru creștere regională. În acest sens, Strategia își propune să sprijine APL-le și comunitățile din raion în depășirea principalelor curențe de dezvoltare și oferirea unei vieți calitative și în confort pentru toți locuitorii săi.

Obiective Generale ale Strategiei de Dezvoltare Socio- Econometice a r. Ungheni	Contribuția SDSE la realizarea indicatorilor de impact
OG 1. Creșterea coeziunii teritoriale și funcționalității zonelor urbane și rurale din regiunea Ungheni	Până în 2030, mun. Ungheni își va valorifica pe deplin potențialul de dezvoltare în calitate de pol de creștere și centru economic al micro-regiunii de centru-est, difuzând prosperitate pentru teritoriile rurale adiacente pe care le polarizează. Nivelul de acoperire cu servicii de (i) management al deșeurilor și (ii) alimentarea cu apă și canalizare în toate cele 34 de APL-uri va fi de: - 100 % pentru persoanele fizice și juridice - 50 % din instituțiile publice din zonele rurale vor avea mini-stații de tratare a apelor uzate⁷ - 20 % din toate gospodăriile casnice din zonele rurale vor avea fose septice - minimum 70% acoperire cu servicii centralizate de canalizare în mun. Ungheni - o stație nouă de epurare a apelor uzate. Populația raionului va avea acces la servicii îmbunătățite de apă potabilă, colectarea, transportarea, sortarea și depozitarea deșeurilor. Prin urmare, localitățile vor fi mai curate, mediul mai puțin poluat, iar populația mai sănătoasă. Noile instalații de energie regenerabilă vor crește semnificativ independența raionului privind consumul de energie tradițională, iar măsurile de eficiență energetică aplicată la instituțiile publice vor duce la optimizarea consumului de energie electrică și termică. De la 1,5% energia regenerabilă generată va crește până la 20%. Modernizarea infrastructurii rutiere, feroviare și fluviale va accelera deplasarea de persoane și bunuri și va spori procesele economice.
OG 2. Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii Ungheni	Infrastructura turistică, infrastructura de suport în afaceri, infrastructura post-recoltare construite, modernizate și funcționale, clusterelor create și funcționale, un sistem de irigare extins vor duce la creșterea nr de locuri de muncă atractive în sectorul privat, o economie competitivă și diversificată, lanțuri valorice extinse, toate acestea bazându-se pe asocierea producătorilor, pe parteneriate create și active și o economie circulară în toate domeniile.

⁷ Pentru localitățile unde nu există sistem centralizat de canalizare

	Pentru mun. Ungheni, în calitate de pol de creștere, impactul estimat se referă la: ✓ creșterea salariului mediu până la cel puțin media națională; ✓ creșterea ratei de acoperire cu locuri de muncă (cu excepția celor cu finanțare din buget) până la cel puțin 55% față de numărul populației în vârstă aptă de muncă; ✓ creșterea capacității fiscale a mun. Ungheni până la minimum 70% din nivelul municipiului Chișinău.
OG 3. Promovarea coeziunii sociale și îmbunătățirea calității vieții locuitorilor din regiunea Ungheni	Îmbunătățirea infrastructurii și serviciilor sociale vor contribui la creșterea calității vieții, în special accesul și calitatea serviciilor publice, atât în mediul urban, cât și rural și vor asigura condiții de incluziune socială a persoanelor vulnerabile. Locuitorii din cel puțin 50 % de localități rurale vor avea acces îmbunătățit la infrastructura socială și de recreere: ✓ funcționarea micilor complexe sportive; ✓ funcționarea zonelor de recreere la scară mică.
OG 4. Consolidarea guvernancei locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale	Digitizarea și digitalizarea serviciilor publice va spori gradul de accesibilitate la acestea pentru toate categoriile sociale și de vârstă și va optimiza timpul necesar accesării și prestării acestora. Noi forme de interacțiune și intensificarea celor existente va implica mai multe persoane și instituții în diverse activități de dezvoltare comunitară și va spori buna guvernare la nivel de fiecare APL, precum și cea la nivel de raion. Totodată, parteneriatele și cooperarea inter-comunală va contribui la regionalizarea unor servicii, intensificarea cooperării locale. Inovațiile sociale vor asigura implementarea de noi soluții de guvernare și management în sectorul public.

Indicatori de rezultat

Obiectivul general 1:

Creșterea **coeziunii teritoriale** și funcționalității zonelor urbane și rurale din regiunea Ungheni

Obiective specifice	Ținte și indicatori de rezultat
1.1 Creșterea măsurilor de protecție a mediului și adaptarea la schimbări climatice	✓ Nr de specii / comunități biotice protejate; ✓ Nr de activități științifice / educaționale / de valorificare durabilă a unor resurse naturale); ✓ Nr și numele zonelor umede și fâșiilor de apă protejate; ✓ Ha de vegetație naturală și habitate protejate / extinse; ✓ Nr de ecosisteme și habitate reconstruite; ✓ Ha de fond forestier extins; ✓ Aria acoperită cu capacități tehnice de pentru creșterea gradului de acoperire a ariei aferente localităților.
1.2 Crearea și funcționarea sistemului de	✓ Tipul de infrastructură regională de gestionare a deșeurilor menajere solide construită; ✓ 34 de APL-uri beneficiare a serviciului public comun de MDS în baza unui singur

management integrat al deșeurilor menajere solide	prestator de serviciu; ✓ Unitățile achiziționate și tipul de tehnică îmbunătățită a prestatorului raional de servicii; ✓ Volumul de deșeuri colectate separat și reciclate/tratate în raion; ✓ % de gospodării casnice care compostează deșeurile biodegradabile; ✓ 35 de gropi de gunoi închise și lichidate; ✓ Nr de campanii / evenimente de informare / conștientizare privind atingerea viziunii naționale de #zerodeseuri; ✓ Suma fondurilor atrase pentru finanțarea investițiilor necesare în infrastructura tehnico-edilărită pentru transportarea, sortarea și depozitarea deșeurilor din toată regiunea-cheie Ungheni; ✓ Nr de afaceri conexe MDS dezvoltate.
1.3 Regionalizarea serviciului de alimentare cu apă și canalizare	✓ 34 de APL-uri beneficiare a serviciului public comun de AAC în baza unui singur prestator de serviciu; ✓ Km de apeduct și canalizare reabilitați / noi construiți; ✓ Nr de gospodării din totalul beneficiarilor care au apă potabilă, care corespunde parametrilor necesari; ✓ Nr de fose septice construite de gospodăriile individuale; ✓ Nr de mini-stații de tratare a apelor uzate construite / nr de instituții publice care utilizează stații de epurare a apelor; ✓ Nr de noi stații de epurare construite / nr de stații modernizate; ✓ Volumul investițiilor alocate pentru inter-conectarea sistemelor de alimentare cu apă din județul Iași și localitățile raionului Ungheni; ✓ Nr rezervoarelor de apă construite și reabilitate; ✓ Nr de campanii de conștientizare desfășurate și drept rezultat, nr de gospodării care s-au conectat la serviciul de AAC și și-au construit fose septice.
1.4 Extinderea infrastructurii de energie tradițională și alternativă	✓ Nr de noi surse alternative de alimentare cu energie electrică instalate și funcționale; ✓ Nr de stații de încărcare a vehiculelor electrice construite; ✓ Nr de clădiri publice eficientizate energetic, tipul de măsuri întreprinse și kW de energie economisiți; ✓ Nr de clădiri publice ce utilizează surse alternative de energie; ✓ Km de rețea de gaze naturale construite și nr de gospodării / instituții nou-conectate; ✓ Nr de studii de fezabilitate elaborate pentru identificarea și valorificarea surselor de producere a energiei regenerabile; ✓ Până în 2030, cel puțin 20% din consumul existent de energie electrică generat de sistemele de energie regenerabilă instalate / construite (panouri fotovoltaice, turbine eoliene, sisteme pe biomasă).
1.5 Reabilitarea infrastructurii rutiere, feroviare, fluviale și pietonale	✓ Km de drum modernizat; ✓ Km de drum cu accesibilitate crescută spre zona urbană; ✓ Un pod peste Prut Ungheni-Ungheni construit în regiunea Zagarancea; ✓ Km și tipul de infrastructură rutieră conexă podului Ungheni-Ungheni construiți; ✓ Km de autostradă A1 Ungheni-Chișinău-Odesa construiți; ✓ Km de drum pentru centura mun. Ungheni construiți; ✓ O gară modernă de transport pentru pasageri în mun. Ungheni construită; ✓ Km de infrastructură pietonală construită; ✓ Nr de unități de vagoane/trenuri și autocare / microbuze achiziționate pentru

	parcurile auto.
--	-----------------

Obiectivul general 2:
Sporirea atractivității și competitivității economice a regiunii Ungheni

Obiective specifice	Ținte și indicatori de rezultat
2.1 Susținerea clusterelor valorice prioritare și diversificarea activităților economice non-agricole	✓ Un portofoliu de Oferte Investiționale elaborat / nr de proiecte dezvoltate; ✓ Nr de cluster regionale agro-industriale create și funcționale; ✓ Nr de producători care au beneficiat de suport pentru îmbunătățirea capacităților de marketing și vânzare a produselor; ✓ Un brand al producătorilor locali creat pentru fiecare cluster inițiat; ✓ Nr de instituții de educație care au reinițiat cursurile de pregătire a specialiștilor în domeniu și pentru scrierea de programe relevante; ✓ Nr de parteneriate inițiate cu instituțiile superioare de educație pentru activități de cercetare, dezvoltare și inovare; ✓ Nr de producători asociați pentru a facilita condiții mai bune în relațiile cu furnizorii și a îmbunătăți competențele profesionale ale lucrătorilor din sector; ✓ Cantitatea și tipul de materie primă generată în cadrul țării și furnizată producătorilor din raionul Ungheni (colectarea lânii, înființarea de plantații de Paulownia) cu scopul obținerii de beneficii mutuale și micșorarea volumului de import; ✓ Nr și tipul de măsuri de stimulare a economiei circulare în cadrul clusterelor create.
2.2 Extinderea și echiparea infrastructurii și serviciilor de suport în afaceri	✓ Centru multifuncțional regional construit; ✓ Nr de piețe agroalimentare modernizate și autorizate sanitar ✓ Spații industriale multifuncționale construite ✓ Un centru regional de business „EXPUN” construit: suprafața în m2, nr de birouri pentru activitățile TIC și BPO, un incubator de afaceri, o sală de conferințe și de expoziții, nr de beneficiari f/b; ✓ Un hub logistic inter-modal în mun. Ungheni construit; ✓ Nr de infrastructuri externe a ZEL ”Ungheni – Business” extinse; ✓ O hală modernă pentru piața agroalimentară regională în municipiul Ungheni construită.
2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului	✓ Centrele de Informare și Promovare Turistică dezvoltate; ✓ Nr de agro-pensiuni, case rurale și puncte gastronomice dezvoltate în localitățile rurale cu potențial turistic; ✓ Nr și tipul de valori meșteșugărești autentice valorificate prin turism; ✓ Nr de popasuri turistice și alimentație publică dezvoltate de-a lungul principalelor artere de transport internațional; ✓ Nr și tipul de obiective de patrimoniu aflate în stare avansată de degradare – restaurate și introduse în circuitul turistic; ✓ Nr de trasee turistice dezvoltate, marcate și incluse în pachetele turistice și oferite pentru vânzare de către agenții; ✓ Nr de asociații a operatorilor din turism din raionul Ungheni create; ✓ O rețea de infrastructură turistică creată (nr de ghizi, nr de unități de transport, cazare, alimentare, tipul de distracții ș.a.); ✓ Nr de evenimente turistice, festivaluri promovate; ✓ O pagină web și o aplicație mobilă dezvoltate privind informații turistice la nivel de

	raion; ✓ Nr de relații de cooperare cu partenerii altor state valorificate și nr de itinerarii turistice extinse ca rezultat al acestor cooperări.
2.4 Susținerea agriculturii și infrastructurii post-recoltare	✓ Km de drumuri agricole de la nivelul UAT-urilor rurale modernizate; ✓ Km de rețea de irigare construiți/ modernizați; ✓ Ha de exploatații agricole crescute; ✓ Nr de ferme zootehnice de semi-subzistență transformate în exploatații comerciale viabile; ✓ Nr de loturi demonstrative susținute prin aplicarea metodelor productive; ✓ Nr de producători agricoli sprijiniți pentru practicarea agriculturii ecologice și nr de produse ECO comercializate ✓ Nr de centre de prelucrare a produselor agricole tradiționale în localitățile de proveniență; ✓ Nr și tipul de infrastructuri îmbunătățite pentru păstrarea și prelucrarea producției agricole (în special a cerealelor) pentru creșterea valorii adăugate.

Obiectivul general 3:

Promovarea **coeziunii sociale** și **îmbunătățirea calității vieții** locuitorilor din regiunea Ungheni

Obiective specifice	Ținte și indicatori de rezultat
3.1 Modernizarea infrastructurii educaționale	✓ Nr de instituții de educație timpurie (complex educațional) reorganizate; ✓ Nr de instituții de educație reabilite termic și modernizate; ✓ Nr de instituții de educație cu infrastructură accesibilă beneficiarilor cu nevoi speciale; ✓ Nr și tipul de noi activități/cercuri extrașcolare pentru copii și tineri; ✓ Nr de noi filiale ale Centrului Raional de Tineret; ✓ Nr de noi clase de învățământ profesional dual înființate în instituțiile de învățământ profesional-tehnic (Școala profesională Ungheni și Colegiul Agro-Industrial Ungheni); ✓ Nr de noi grupe suplimentare deschise în instituțiile de educație timpurie și localitățile acestora; ✓ Nr de tabere de copii cu infrastructura reabilitată / tipul de infrastructură reabilitată; ✓ Nr de săli de sport școlare și terenuri artificiale modernizate / construite la unitățile de învățământ general (gimnazii și licee); ✓ Nr de programe de suport elaborate și implementate pentru atragerea și retenția specialiștilor în domeniul educațional; ✓ Nr de cursuri de pregătire antreprenorială organizate pentru tinerii din localitățile rurale; ✓ Nr de cursuri dedicate educației antreprenoriale introduse în curricula instituțiilor de educație; nr de instituții care au introdus aceste cursuri; ✓ Nr de programe sociale implementate pentru prevenirea abandonului școlar.
3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate	✓ Un spital modern reconstruit în raionul Ungheni; ✓ IMSP Spitalul Raional Ungheni reabilitat și modernizat; ✓ Centrul Stomatologic Raional Ungheni reabilitat și modernizat; ✓ IMSP Spitalului Raional Ungheni reabilite și o secție de îngrijiri paliative din or. Cornești (Terapia Cornești) fondată; ✓ Filiala IMSP Spitalului Raional Ungheni din com. Sculeni (Terapia Sculeni)

	modernizată; ✓ Centrul de sănătate Ungheni modernizat; ✓ Reabilitarea (inclusiv măsuri de eficiență energetică) și dotarea cu utilități ale celor ; ✓ Nr de Centre de Sănătate reabilite; ✓ Nr de oficii ale medicilor de familie și oficii de sănătate subordonate reabilite; ✓ Nr de puncte de distribuție a medicamentelor și dispozitivelor medicale deschise; ✓ Nr de programe de suport pentru atragerea și retenția specialiștilor în domeniul medical; ✓ Nr de specialiști reținuți în raion ca rezultat al programelor de suport; ✓ Nr de localități care implementează telemedicina; nr de beneficiari; nr de medici care prestează acest tip de servicii medicale.
3.3 Dezvoltarea serviciilor de protecție socială a populației	✓ O filială a centrului multifuncțional regional pentru seniori, inclusiv cu serviciul o echipa mobilă - creată; ✓ Nr de noi centre pentru copiii aflați în dificultate deschise; ✓ Un program integrat de ocupare a persoanelor vulnerabile creat; ✓ Nr de servicii de consiliere și sprijin pentru familiile cu copii în dificultate create; ✓ Serviciul social „Custodia” instituit și implementat; ✓ Nr de tineri în dificultate sprijiniți pentru integrarea socio-profesională; nr de tineri angajați în câmpul muncii; ✓ Nr de copii comportament deviant cărora li se acordă servicii de asistență și consultanță; ✓ Nr de cluburi de interes create și funcționale pe lângă instituțiile sociale existente la nivel comunitar; ✓ Nr de studii elaborate privind adaptarea infrastructurii și serviciilor publice la necesitățile persoanelor cu nevoi speciale; ✓ Nr de instituții infrastructura cărora a fost adaptată și este la moment accesibilă persoanelor cu nevoi speciale; ✓ Nr de servicii diversificate, oferite de CRISB și Centrul „Sf. Vasile cel Mare”, Sculeni; ✓ Nr de servicii sociale noi/diversificate destinate persoanelor cu dizabilități (d.ex.: “Echipă mobilă”, “Asistență personală”, “Îngrijire socială la domiciliu”, “Plasament familial pentru adulți”); ✓ Serviciul social “Locuință protejată” creat și operațional; ✓ Nr de tineri specialiști cărora li s-a oferit locuințe; ✓ Nr de victime ale violenței pe bază de gen care au accesat serviciile destinate acestora.
3.4 Revitalizarea infrastructurii sportive și de recreere	✓ Un complex multifuncțional sportiv dotat cu bazin construit în mun. Ungheni; ✓ Nr de activități sportive organizate pentru sportul în masă și de performanță; ✓ Nr de terenuri sportive multifuncționale amenajate; ✓ Nr și tipul de activități sportive cu tradiții revitalizate ✓ Zona “Lacul Delia” amenajată pentru recreere și agrement; ✓ Digul de pe lacul Delia reparat; ✓ Nr de spații de recreere / zone de agrement reabilite și amenajate.
3.5 Reabilitarea infrastructurii culturale	✓ Nr de costume populare, instrumente și alt utilaj achiziționate; ✓ Nr de instituții de cultură beneficiare; ✓ Nr clădirilor instituțiilor de cultură reabilite termic și modernizate; ✓ Nr de activități culturale desfășurate;

	✓ Nr de parteneriate și schimburi culturale dezvoltate; ✓ Conținutul ofertei culturale diversificate; ✓ Nr de instrumente achiziționate pentru instituțiile de cultură; ✓ Dotarea cu utilaj, nr de costume populare și instrumente a instituțiilor de cultură din raion.
--	---

Obiectivul general 4:

Consolidarea guvernantei locale și implicării cetățenilor în procesele decizionale

Obiective specifice	Ținte și indicatori de rezultat
4.1 Consolidarea capacităților autorităților locale în implementarea politicilor publice locale, participare comunitară și asigurarea transparenței procesului decizional	✓ Nr de PUG elaborate și aprobate; ✓ Nr de date digitizate privind infrastructurile publice, utilități și servicii publice; ✓ Nr de interacțiuni online cu cetățenii pentru actualizarea problematicei teritoriale specifică fiecărei UAT componente; ✓ Domeniile cu conținut digital îmbunătățit (d.ex.: e-transport, e-educație, e-incluziune socială, e-sănătate și e-cultură); ✓ Un ghid/sistem de politici și proceduri în administrarea GIS la nivelul CR Ungheni realizat; ✓ Nr de politici locale sectoriale elaborate și implementate; ✓ Nr de colaborări pentru informarea actorilor interesați de apelurile de proiecte lansate.
4.2 Promovarea inovațiilor sociale în guvernare locală	✓ Nr de servicii publice prestate de entități asociative și private (în baza contractului cu Consiliul Raional); ✓ Nr de instituții care implementează mecanismul de bugetare participativă; ✓ Nr de servicii publice actualizate în nomenclator; ✓ Nr și tipul de formule de guvernare locală identificate și implementate.
4.3 Consolidarea parteneriatelor: teritoriale, intercomunitare, regionale, transfrontaliere.	✓ Nr de GAL-uri create / funcționale ✓ Nr de proiecte accesate / evenimente organizate de GAL-uri; ✓ Nr de servicii publice regionalizate și operaționale în baza cooperării intercomunale în toate 34 de APL-uri; ✓ Nr și tipul de bune practici preluate și implementate privind cooperări la diverse niveluri; ✓ Nr și tematica întâlniri periodice și a vizitelor de studiu organizate; ✓ Nr de comitete/ echipe sectoriale create și funcționale pe lângă primarii localităților rurale pentru dezvoltarea locală.

6 RISCURILE DE IMPLEMENTARE

Categorii de Riscuri	Tipurile de riscuri	Probabilitate	Măsurile de diminuare
Riscuri Tehnologice	Calitatea slabă a documentației tehnice cu erori care necesită revizuire	Medie	Monitorizarea strictă și verificarea calității documentației elaborate și eliminarea imediată a neajunsurilor depistate
	Procedurile repetate de achiziții	Sporită	Caiete de sarcini cu specificații clare și

Categorii de Riscuri	Tipurile de riscuri	Probabilitate	Măsuri de diminuare
	publice ce pot genera întârzieri semnificative în implementarea proiectelor		promovarea achizițiilor lansate către companiilor potențial interesate pentru a spori nr de oferte colectate
Riscuri de Management / Operaționale	Resurse financiare insuficiente pentru implementarea acțiunilor prevăzute de SDSE	Medie	Implicarea companiilor de consultanță / experților din extern pentru a contribui la scrierea de proiecte și atragerea de noi surse de finanțare
	Implicarea scăzută a instituțiilor / partenerilor / organizațiilor responsabile de implementarea acțiunilor strategiei	Medie	Crearea de parteneriate noi și consolidarea celor existente pentru implementarea cooperantă a acțiunilor prevăzute
	Capacități limitate ale APL de a atrage surse de finanțare și a implementa proiecte	Medie	Oferirea de asistență APL-ilor în scriere de proiecte, cooperare dintre mai multe APL-uri pentru a crea infrastructură și servicii comune
	Calitatea și disponibilitatea redusă a datelor statistice este o constrângere pentru procesul de monitorizare și evaluare eficientă	Scăzută	Colectarea datelor necesare chiar de la începutul implementării Strategiei. Actualizarea treptată a bazei de date.
	Fluctuația mare de personal la instituțiile responsabile de implementarea SDSE	Medie	Motivarea angajaților prin oferirea de diverse oportunități de valorificare a potențialului acestora
Riscuri Externe	Mediu politic volatil	Sporită	
	Alocarea unui volum mai mic al finanțărilor promise pentru anumite acțiuni din documentele strategice naționale	Medie	Asigurarea finanțării SDSE din diverse surse (naționale, locale, private, parteneri de dezvoltare)
	Impactul pandemiei și a războiului asupra dezvoltării economice	Sporită	Susținerea mediului de afaceri și sporirea rezilienței acestuia la riscurile externe
	Procese migraționale	Scăzută	Elaborarea de politici publice locale pentru retenția specialiștilor din diverse domenii în raion; Sporirea atractivității locurilor de muncă existente și a celor noi create
	Schimbări climaterice și dezastre naturale	Medie	Întreprinderea de acțiuni pentru creșterea rezilienței raionului la schimbări climatice

7 CADRUL DE MONITORIZARE ȘI EVALUARE A STRATEGIEI. AUTORITĂȚILE RESPONSABILE

Sistemul de monitorizare și evaluare este un instrument de management esențial pentru planificarea, elaborarea și implementarea Strategiei și Planului de Acțiuni, precum și pentru asigurarea principiilor bunei guvernante la nivel raional.

Monitorizarea reprezintă o analiză regulată a acțiunilor stabilite în Planul de Acțiuni. Scopul monitorizării este evaluarea semestrială a progresului, verificarea actualității și exactității acțiunilor planificate, precum și formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea progresului de implementare a strategiei.

Consiliul Raional este responsabil de coordonarea procesului de implementare, monitorizare și evaluare a Strategiei. Pentru realizarea acestei sarcini autoritatea publică colaborează cu instituții responsabile de realizarea acțiunilor și proiectelor incluse în strategie: autorități publice locale de nivelul 1, asociații profesionale, asociații obștești, etc. Întru asigurarea implementării, monitorizării, evaluării și raportării progreselor realizate conform Planului de Acțiuni va fi stabilită structură responsabilă de monitorizare și raportare a acțiunilor – **Consiliul de Monitorizare și Evaluare**, cu secretariat- Secția Economie și Reforme. Anual, **raportul privind progresele** implementării strategiei, inclusiv recomandările de revizuire a priorităților și măsurilor de dezvoltare, va fi prezentate în ședința consiliului raional. Strategia, precum și rapoartele de progres privind implementarea acestora vor fi publicate pe pagina web <http://www.crungheni.md/en/> ale autorității publice responsabile de implementarea strategiei.

Pentru monitorizarea procesului de implementare a strategiei teritoriale, Consiliul Raional Ungheni va utiliza pachete de indicatori specifici pentru diverse faze ale procesului și pentru scopuri diferențiate pe faze.

Componenta de **evaluare** își propune ca sarcină efectuarea unor studii și analize, intermediare (2025) și finale (2030) pentru a afla dacă strategia a generat efectele dorite și în ce măsură aceste efecte sânt atribuite intervențiilor Strategiei.

Pentru fazele de realizare și depunere de **proiecte**, Consiliul Raional Ungheni va realiza activități de coordonare a indicatorilor ce privesc procesul de depunere a proiectelor pentru finanțare din fonduri guvernamentale și asistență internațională, după următorii indicatori:

- ✓ Numărul total de cereri de finanțare a proiectelor depuse;
- ✓ Numărul de cereri de finanțare depuse per sector (economic, social, mediu, transport, resurse umane, etc.);
- ✓ Număr de cereri de finanțare depuse per beneficiar eligibil;
- ✓ Valoarea totală MDL / Euro a cererilor de finanțare depuse;
- ✓ Numărul de cereri de finanțare aprobate în urma procesului de verificare.

Pentru faza de monitorizare a implementării proiectelor vor fi urmăriți indicatori specifici, precizați prin documentațiile de proiectare și execuție (sau prin contractele de finanțare). De la caz la caz, acești indicatori se referă atât la rezultatul direct al fiecărui proiect (ex. lungime de drum reabilitat, lungime rețea de apă, număr de clase din unități de învățământ modernizate, etc.), cât și la impactul asupra dezvoltării economice și sociale (locuri de muncă create, procent de scădere a abandonului școlar, număr de vizitatori, etc.).

Tabel 5: Indicatorii de monitorizare

#	Indicatorii socio-economici	Unitatea de măsură	Anul de bază 2020	Proгноză	
				2025	2030
Populația					
1.	Numărul populației (prezentă), inclusiv	mii locuitori	116,623	117,928	119, 008
1.1	în localitățile urbane (prezentă)	mii locuitori	41,071	41,294	41,134
1.2	în localitățile rurale	mii locuitori	75,552	76,634	77,874
2.	Implicată în procese de migrație (circulară), estimativ	mii	34,986	36,500	38,000
3.	Densitatea populației	loc/km2	107.7	108.9	109.9
4.	Numărul localităților urbane	un	2	2	2
5.	Numărul localităților rurale	un	72	72	72
Teritorii					
6.	Teritoriul total al raionului, inclusiv:	Mii ha	108,262	108,262	108,262
6.1	Terenuri agricole	Mii ha	72,855	73,066	73,277
		%	67,3%	67,5%	67,7%
6.2	Terenuri silvice	Mii ha	22,137	22,599	23,062
		%	20%	21%	21%
6.3	Teritoriile zonelor naturale protejate și ale patrimoniului istorico-cultural	Mii ha	6,182	6,182	6,182
		%	5,7%	5,7%	5,7%
6.4	Teritoriile zonelor de agrement	Mii ha	3,391	3,492	3,597
		%	3,1%	3,2%	3,2%
Protecția mediului					
7.	Acoperirea populației cu servicii de salubritate	%	30%	80%	100%
Apă și canalizare					
8.	Acoperirea cu servicii centralizate de apeduct	% gospodării	65	70	80
9.	Acoperirea cu servicii centralizate de canalizare	% gospodării	23	30	50
Gaze naturale					
10.	Lungimea conductelor de gaze de presiune mare și medie	km	185	218	251
Energie electrică					

11.	Capacitatea totală a surselor centralizate	MWh/an	310 980,0	310 980,0	310 980,0
12.	Necesarul de energie electrică	MWh/an	76 049,5	84 998,9	95 001,3
13.	Energia produsă din surse regenerabile	MWh/an	1 222,6	8 499,9	9 500,1
Transport					
14.	Lungimea rețelei feroviare	km	81	81	81
15.	Lungimea rețelei de transport auto, inclusiv:	km	2015	2044	2102
15.1	De importanță internațională	km	62	62	89
15.2	De importanță națională	km	150	154	159
15.3	De importanță raională	km	170	172	174
15.4	De importanță locală	km	1632	1656	1680
16.	Lungimea căilor navigabile	km	-	20	50
Economie					
17.	Numărul populației ocupate	mii angajați	35,328	36,849	38,990
Social					
18.	Asigurarea populației cu instituții sociale, inclusiv:				
18.1	Instituții preșcolare	Mii loc	6.148	6.273,7	6.399,3
		Locuri/1000 locuitori	52,7	53,2	53,8
18.2	Instituții de învățământ primar și secundar	Mii loc	16.880	16.880	16.880
		Locuri/1000 locuitori	144,7	143,1	141,8
19.	Număr de paturi în instituții de ocrotire a sănătății	paturi	305	325	350
		paturi/1000 locuitori	2,6	2,8	2,9
20.	Număr de medici	Mii medici	402	406	410
		Medici/1000 locuitori	3,4	3,4	3,4
21.	Instituții culturale	Mii loc	6,65	8,09	9,53
		Locuri/1000 locuitori	0,06	0,07	0,08
Cooperare					
22.	Numărul unităților administrativ teritoriale	un	33	33	33
23.	Numărul comunelor membre GAL	un	16	23	33

ANEXA PORTOFOLIUL DE PROIECTE PRIORITARE

Lista proiectelor prioritare*

#	Titlul proiectului	Autoritatea/organizația responsabilă	Correspondența cu obiectivele de dezvoltare
1.	Centru expozițional multifuncțional pentru promovarea producătorilor din regiune	Primăria comunei Zagarancea	OS 2.2 Extinderea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport în afaceri
2.	Construcția complexului multifuncțional cu spații de producție în cadrul Casei Antreprenoriatului Ungheni	Casa Antreprenoriatului Ungheni	OS 2.2 Extinderea și echiparea infrastructurilor și serviciilor de suport în afaceri
3.	Sporirea atractivității turistice a Rezervației Naturale "Plaiul Fagului"	CR Ungheni	OS 2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului
4.	Dezvoltarea și promovarea traseelor turistice naționale și transfrontaliere în regiunea Ungheni	CR Ungheni	OS 2.3 Dezvoltarea și promovarea sustenabilă a turismului
5.	Stimularea și diversificarea activităților economice în subregiunea Cula	Autoritățile publice locale de nivelul 1 din subregiunea Cula	OS 2.4 Susținerea agriculturii și infrastructurii post-recoltare
6.	Modernizarea clădirii Centrului Educațional Ungheni și a terenului de sport	CR Ungheni	OS 3.1 Modernizarea infrastructurii educaționale
7.	Renovarea taberei de odihnă pentru copii "Pro Sănătatea" din Rezervația Naturală "Plaiul Fagului"	CR Ungheni	OS 3.1 Modernizarea infrastructurii educaționale
8.	Sporirea eficienței energetice a clădirii IMSP Centrul de Sănătate Ungheni	Centrul de Sănătate Ungheni	OS 3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate
9.	Crearea Centrului de Diagnosticare Medicală în cadrul spitalului raional (clădirea fostului spital feroviar)	Spitalul Raional Ungheni	OS 3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate
10.	Crearea Laboratorului Medical modern în cadrul spitalului raional	Spitalul Raional Ungheni	OS 3.2 Dezvoltarea infrastructurii serviciilor publice de sănătate
11.	Crearea serviciului specializat pentru victimele violenței în bază de gen	CR Ungheni	OC 3.3 Dezvoltarea serviciilor de protecția socială a populației

*Notă – lista include proiecte prioritare pe agenda CR care nu au acoperire financiară deplină și necesită identificare de fonduri externe în următorii ani

Fișa de proiect 1

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Primăria comunei Zagarancea
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni Camera de Comerț și Industrie a RM, filiala Ungheni ADR Centru Clusterelor din raionul Ungheni Agenți economici
Titlul proiectului	Centru expozițional multifuncțional pentru promovarea producătorilor din regiune
Context / problema care ar urma să fie soluționată	În raionul Ungheni lipsește infrastructura hard de sprijin și promovare a afacerilor (cu excepția Zonei Economice Libere "Ungheni-Business", atractivă pentru companiile mari), care ar oferi spațiu de producere/prestare servicii, comercializare, în special a produselor locale; organizare de evenimente, precum și spațiu de recreere prin diversitatea de activități ce se va derula. Un astfel de obiect de infrastructură ar permite și un număr de antreprenori să își desfășoare activitatea pe un teritoriu, fapt ce ar facilita desfășurarea sesiunilor de informare, instruire privind dezvoltarea și extinderea afacerilor.
Obiectivul general al proiectului	Încurajarea dezvoltării antreprenoriatului la nivel de raion prin crearea infrastructurii necesare pentru promovarea antreprenorilor și a produselor locale
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Construcția infrastructurii pentru comercializarea produselor, în special cele locale OS2: Încurajarea organizării evenimentelor publice și private în raionul Ungheni prin crearea facilităților necesare OS3: Dinamizarea economiei raionului prin susținerea antreprenoriatului local și regional
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Un centru multifuncțional construit; ✓ Infrastructura creată pentru prestare de servicii (sală de conferințe, sală pentru evenimente, sală de expoziții, sală de prezentări, bucătărie, cinema); ✓ 10 producători beneficiari de spații de comercializare și prestare servicii; ✓ Noi locuri de muncă create în raion; ✓ Antreprenori din sfera producerii și prestări servicii informați și activi privind oportunitățile de finanțare și dezvoltare a afacerii.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Antreprenori locali și regionali (producători și prestatori de servicii); ✓ Populația raionului; ✓ Vizitatorii zonei.
Bugetul estimativ, MDL	38 mln
Posibile surse de finanțare	FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră, PPP
Perioada de implementare	2025-2028

Fișa de proiect 2

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Casa Antreprenoriatului Ungheni
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni Camera de Comerț și Industrie a RM, filiala Ungheni
Titlul proiectului	Construcția complexului multifuncțional cu spații de producție în cadrul Casei Antreprenoriatului Ungheni
Context / problema care ar urma să fie soluționată	De la crearea sa în 2004, Casa Antreprenoriatului Ungheni canalizează energiile creative din raionul Ungheni pentru a oferi suport și spațiu pentru dezvoltarea afacerilor și a start-up-urilor. Deși instituția oferă suficient spațiu pentru închiriere de birouri (peste 100 de întreprinderi au fost incubate de la înființarea organizației), cererea pentru spații de producție și pentru diversificarea tipului de activitate antreprenorială desfășurată este în creștere. Prin urmare, este necesar ca Organizația să ofere și alt tip de spații decât cele existente pentru a permite creșterea numărului de rezidenți și beneficiari ai serviciilor Casei Antreprenoriatului. Totodată, pe lângă infrastructura hard ce va fi oferită, Organizația își propune să susțină dezvoltarea afacerilor prin tehnologizarea acestora și oferirea de servicii de consultanță în funcție de nevoile mediului de afaceri.
Obiectivul general al proiectului	Extinderea activității și serviciilor Casei Antreprenoriatului Ungheni prin oferirea de spații de producție antreprenorilor.
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Construcția unei hale <i>open space</i> pentru antreprenorii în sectorul producerii OS2: Atragerea de noi rezidenți și oferirea de suport soft: oportunități de finanțare, promovarea exporturilor, misiuni economice, bursă de contacte, etc
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Un spațiu de producție <i>open space</i> construit și închiriat de rezidenți; ✓ Gama de servicii oferite de Casa Antreprenoriatului extinsă; ✓ O nouă etapă în activitatea Organizației demarată (d.ex.: retehnologizarea afacerilor, atragere de noi investiții); ✓ Numărul de beneficiari ai Organizației extins (atât afaceri locale cât și din străinătate).
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Start-up-uri; ✓ Antreprenori locali, raionali, naționali și internaționali; ✓ Populația raionului – noi locuri de muncă în sfera producției; ✓ Autoritatea publică locală.
Bugetul estimativ, MDL	40 mln
Posibile surse de finanțare	Programe de Cooperare Transfrontalieră, Guvernul RM, co-finanțare, donatori străini.
Perioada de implementare	2024-2027

Fișa de proiect 3

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Consiliul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Rezervația Naturală "Plaiul Fagului" Primăria Rădenii Vechi ADR Centru Consiliul raional Călărași Clusterul turistic regional Ținutul de Vest
Titlul proiectului	Sporirea atractivității turistice a Rezervației Naturale "Plaiul Fagului"
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Rezervația Naturală de Stat Plaiul Fagului, deși este una din cele mai pitorești și reprezentative ecosisteme ecologice silvice, este foarte puțin promovată din punct de vedere turistic. Deocamdată este creat un singur traseu turistic de 2,3km, însă potențialul zonei este mult mai mare. Pentru a-l promova, sunt necesare o serie de acțiuni ce vor face zona atractivă pentru vizitatori și valorificată de localnici.
Obiectivul general al proiectului	Valorificarea și promovarea atractivității turistice a zonei prin consolidarea infrastructurii și dezvoltarea conceptului de turism verde
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Sporirea atractivității zonei RNS OS2: Dezvoltarea și amenajarea infrastructurii turistice în RNS. OS3: Dezvoltarea produselor turistice, a sistemelor de vizibilitate și a competențelor resurselor umane pentru industria turistică
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ 13 km drum de acces către s. Rădenii Vechi; ✓ Plan Urbanistic Zonal pentru zona RNS și localitățile adiacente elaborat; ✓ Un turn de observare panoramică construit ; ✓ 2 terase de observare amenajate; ✓ Un muzeu al RNS cu facilități de observare on-line a vietăților; ✓ Un festival <i>Sărbătoarea Fagului</i> organizat; ✓ Instruiri cu prestatorii locali organizate; ✓ Materiale promoționale elaborate și diseminate.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Antreprenorii din zonă; ✓ Meșterii populari; ✓ Populația din localitățile adiacente Rezervației Naturale; ✓ Vizitatorii zonei.
Bugetul estimativ, MDL	77 mln
Posibile surse de finanțare	FNDR, Programul Satul European, Programe de Cooperare Transfrontalieră
Perioada de implementare	2023-2027

Fișa de proiect 4

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Consiliul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Primăria comunei Sculeni ADR Centru Consiliul raional Călărași Consiliul raional Nisporeni Consiliul Județean Iași Clusterul turistic regional Ținutul de vest ANTREC Moldova ANTREC Romania
Titlul proiectului	Dezvoltarea și promovarea traseelor turistice naționale și transfrontaliere în regiunea Ungheni
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Potențialul turistic al raionului Ungheni este divers ca istorie, etnografie, industrie, meșteșuguri și altele. Raionul dispune de curiozități unice în lume (schimbarea roților de tren, țesutul covoarelor moderne, ceramica neagră, crame, bucate locale, locuri sălbatice de odihnă și altele). Turiștii din România (UE) și din țară au acces bun pe drumuri asfaltate, infrastructura existentă favorabilă, legătura bună telefonică și internet de viteză mare. Cu toate acestea, potențialul dat nu este valorificat, lipsesc rute turistice în care să poată fi marketate de către operatorii naționali și internaționali. Este necesar de dezvoltat trasee turistice pentru a susține clusterul turistic raional, și a transforma raionul Ungheni în unul atractiv pentru vizitatori naționali și internaționali și a stimula crearea de noi locuri de muncă în domeniu. Dezvoltarea și integrarea traseelor turistice raionale în cele transfrontaliere va poziționa raionul Ungheni, aflat la hotar cu un stat membru UE – România, în șirul destinațiilor turistice transfrontaliere.
Obiectivul general al proiectului	Valorificarea potențialului turistic raional prin crearea traseelor turistice raionale și integrarea acestora în șirul destinațiilor turistice naționale și transfrontaliere.
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Consolidarea capacității clusterului turistic regional Ținutul de Vest OS2: Consolidarea capacității APL în vederea creării și promovării traseelor și a clusterului turistic OS3 : Integrarea traseelor turistice locale în circuitul regional și transfrontalier OS4: Desfășurarea activităților de consolidare a cunoștințelor în domeniu
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ O platformă digitală creată; ✓ Un brand turistic regional creat; ✓ O echipă de management instruită; ✓ Prestatori de servicii instruiți; ✓ Un centru de informare turistică dezvoltat și promovat; ✓ O pagină web și materiale promoționale elaborate și diseminate; ✓ Un plan de management de valorizare a patrimoniului natural și cultural al raionului elaborat; ✓ Un punct de informare turistică în s. Sculeni deschis; ✓ 3 trasee locale/regionale integrate; ✓ Un plan comun de promovare a atracțiilor transfrontaliere creat; ✓ Vizite de studiu și schimb de experiență desfășurate.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Prestatorii de servicii în domeniul turismului; ✓ Turiștii naționali și internaționali; ✓ Antreprenorii raionali; ✓ Populația locală.
Bugetul estimativ, MDL	2,7 mln
Posibile surse de finanțare	Bugetul raional, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră
Perioada de implementare	2022-2024

Fișa de proiect 5

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	APL de nivelul 1 din subregiunea Cula
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni Grupul de Acțiune Locală pentru Subregiunea Cula
Titlul proiectului	Stimularea și diversificarea activităților economice în subregiunea Cula
Context / problema care ar urma să fie soluționată	O Hotărâre a Guvernului din 2006, datele Recensământului Național din 2014, precum și IDAM atestă faptul că localitățile Subregiunii Cula sunt defavorizate, luând în considerație numeroasele probleme legate de infrastructura subdezvoltată de drumuri locale, PIB pe cap de locuitor, bonitatea terenurilor agricole sub media pe raion, investițiile modeste în dezvoltarea sectoarelor de producție, dar și populația în descreștere ca urmare a unei rate înalte de migrație externă. Aceste localități deprivă se caracterizează prin activitate antreprenorială subdezvoltată, număr mic de unități economice, număr redus de întreprinderi și nivel înalt al șomajului,. Prin urmare, sunt necesare acțiuni speciale în scopul ameliorării situației social-economice și dezvoltării durabile a localităților.
Obiectivul general al proiectului	Creșterea venitului populației din sub-regiunea Cula prin susținerea și promovarea antreprenoriatului social.
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Dinamizarea activității economice în localitățile sub-regiunii Cula și mobilizarea resurselor existente OS 2: Susținerea agriculturii ecologice prin creșterea productivității agricole și a calității produselor locale OS3: Consolidarea capacităților GAL-ului privind dezvoltarea economică a sub-regiunii Cula
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ 150 de familii beneficiare; ✓ Cantitatea și calitatea de lapte colectată; ✓ Pășuni valorificate și furaj de calitate produs pentru sectorul zootehnic; ✓ Parteneriate/asocieri create; ✓ Noi afaceri agricole demarate; ✓ O Strategie a GAL revăzută; ✓ Capacitățile GAL privind dezvoltarea economică consolidate.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Antreprenorii și potențialii antreprenori locali (cu accent pe fermieri); ✓ 150 de familii din grupuri social-vulnerabile; ✓ Instituțiile publice din sub-regiune.
Bugetul estimativ, MDL	3 mln
Posibile surse de finanțare	FNDR, Programul Satul European, Programe de Cooperare Transfrontalieră
Perioada de implementare	2025-2027

Fișa de proiect 6

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Consiliul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Ministerul Educației și Cercetării Asociații obștești cu profil educațional și sportiv
Titlul proiectului	Modernizarea clădirii Centrului Educațional Ungheni și a terenului de sport
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Centrul Educațional a fost creat în anul 2011 și găzduiește 4 instituții educaționale: Centrul Raional de Creație al Copiilor, Școala Raională de Sport și Centrul Raional de Asistență și Performanță Educațională (CRAPE), Centrul Raional de Tineret. În cadrul centrului sunt prestate anual multiple servicii educaționale către circa 1000 de copii și 3713 de tineri. În același timp, Centrul Raional de Creație are 6 filiale în localitățile: Petrești, Zagarancea, Buzduganii de Sus, Pîrlița, Costuleni, mun. Ungheni. Activitățile sunt realizate în cadrul unui complex constituit dintr-o clădire cu o suprafață netă de 3162,2 m² și o suprafață încălzită de 2240,7 m². De asemenea, din cadrul complexului face parte și un teren de sport cu suprafața de 1792 m². Activitatea Centrului educațional este finanțată preponderent din Bugetul de Stat.
Obiectivul general al proiectului	Modernizarea infrastructurii educaționale și sportive a Centrului Educațional Ungheni
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Modernizarea, eficientizarea energetică și echiparea Centrului Educațional Ungheni OS2: Construcția și amenajarea terenului de sport multifuncțional cu suprafața de 1792 m²
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Documentația tehnică actualizată; ✓ Clădirea Centrului Educațional cu suprafața de 3162,2 m² eficientizată energetic și modernizată privind accesibilitatea; ✓ Instituțiile educaționale din cadrul Centrului dotate cu echipament și mobilier; ✓ Terenul de sport multifuncțional cu suprafața de 1792 m² renovat
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ 897 de copii și 3713 tineri ✓ 32 cadre didactice și 2 angajați ai Centrului Raional de Tineret ✓ 4 instituții și organizații educaționale
Bugetul estimativ, MDL	8,7 mln lei
Posibile surse de finanțare	Bugetul local, Bugetul de Stat, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră, organizații internaționale
Perioada de implementare	2024 - 2026

Fișa de proiect 7

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Consiliul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Primăria satului Rădenii Vechi Rezervația Naturală "Plaiul Fagului" Agenția "Moldsilva" ADR Centru
Titlul proiectului	Renovarea taberei de odihnă pentru copii "Pro Sănătatea" din Rezervația Naturală "Plaiul Fagului"
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Tabăra de odihnă pentru copii "Pro Sănătatea" din Rezervația Naturală "Plaiul Fagului" a fost creată în anul 1974, cu o capacitate de circa 450 locuri și este administrată de către Consiliul Raional. Proximitatea cu Rezervația Naturală "Plaiul Fagului" oferă diverse oportunități de diversificare a serviciilor educaționale și de recreere pentru copii. În ultimii ani au existat mai multe inițiative care au contribuit la îmbunătățirea infrastructurii taberei de odihnă și atractivitatea locației (ex: reparația scenei, construcția unor foșoare destinate muzeului în aer liber, etc). De asemenea, tabăra de odihnă găzduiește anual diverse evenimente publice (târguri, festivaluri, concursuri, etc.) care sunt complementare activităților de odihnă și agrement pentru copii. Integrarea cu succes a taberei de odihnă în circuitele educaționale, culturale și turistice necesită îmbunătățirea infrastructurii (spații de cazare, utilități sanitare, spații de joacă și agrement, sistem de iluminat) și a serviciilor educaționale prestate.
Obiectivul general al proiectului	Îmbunătățirea infrastructurii taberei de odihnă pentru copii "Pro Sănătatea" și diversificarea serviciilor educaționale și de agrement.
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Renovarea și construcția spațiilor de cazare din cadrul taberei de odihnă pentru copii OS2: Amenajarea spațiilor educaționale și de agrement în aer liber (spații de creație și învățare, spații expoziționale, spații sportive, etc.) OS3: Diversificarea activităților educaționale, de odihnă și agrement pentru copii și tineri
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Condiții de cazare și sanitare îmbunătățite; ✓ Spații educaționale și de agrement amenajate; ✓ Activități educaționale, culturale și de agrement adaptate contextului și nevoilor de dezvoltare a copiilor și tinerilor; ✓ Activități turistice și culturale conexe organizate în zona taberei de odihnă.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Circa 3000 copii și tineri anual; ✓ Circa 40 Educatori și personal tehnic anual; ✓ Circa 1000 participanți la evenimente educaționale și culturale organizate în zona taberei de odihnă pentru copii anual.
Bugetul estimativ, MDL	130 mln lei (I etapa – 75 mln; II etapa- 55 mln)
Posibile surse de finanțare	Bugetul local, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră
Perioada de implementare	2023 - 2025

Fișa de proiect 8

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	IMSP Centrul de Sănătate Ungheni
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni IMSP SR Ungheni (Centrul Diagnostic Consultativ)
Titlul proiectului	Sporirea eficienței energetice a clădirii IMSP Centrul de Sănătate Ungheni
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Centrul de Sănătate Ungheni a fost înregistrat în anul 2007 având ca fondator Consiliul Raional Ungheni (100%). În cadrul centrului activează 143 angajați care prestează servicii medicale primare către circa 35852 persoane din municipiul și raionul Ungheni. Situația din sectorul energetic, țintele stabilite la nivel regional privind economisirea consumului de energie și necesitatea de îmbunătățire a condițiilor de prestare a serviciilor angajează CR Ungheni într-un proces de renovare a infrastructurii, utilizarea de tehnologii și practici care contribuie la eficiența energetică în clădirile publice. Cele mai importante măsuri care se impun sunt: (i) reparații capitale, (ii) măsuri de izolare termică, (iii) retehnologizarea rețelelor termice interioare, (iv) reabilitarea sistemului de încălzire, (v) renovarea sistemului de iluminare, etc.
Obiectivul general al proiectului	Îmbunătățirea eficienței energetice în clădirea IMSP CS Ungheni și a calității serviciilor medicale primare prestate populației
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Renovarea anvelopei clădirii CS Ungheni (izolarea termică a pereților exteriori, schimbarea ferestrelor, etc.) și sistemului de iluminat OS2 Amenajarea terenului adiacent (trotuare, etc.) și a spațiilor verzi OS3: Proiectarea și renovarea sistemului intern de încălzire și a sistemului de cazane pe gaz
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ O clădire modernizată și eficientizată din punct de vedere energetic; ✓ Sistem eficient și modern de încălzire; ✓ Reducerea consumului normativ anual de energie și emisiile normative anuale de CO₂; ✓ Promovarea celor mai bune practici de eficiență energetică în clădirile publice; ✓ Condiții mai bune de lucru, consultanță medicală și tratament pentru angajații și clienții instituției.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ 143 angajați ai CS Ungheni; ✓ 116 angajați ai CDC Ungheni; ✓ 107762 potențiali beneficiari ai instituției .
Bugetul estimativ, MDL	15,5 mln lei
Posibile surse de finanțare	Bugetul de Stat, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră, Organizații internaționale
Perioada de implementare	2023 - 2025

Fișa de proiect 9

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	IMSP Spitalul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni
Titlul proiectului	Crearea Centrului de Diagnosticare Medicală în cadrul spitalului raional (clădirea fostului spital feroviar)
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Spitalul Raional Ungheni este amplasat în municipiul Ungheni și are o capacitate de 273 paturi. De asemenea, acesta are deschise 2 filiale în orașul Cornești și comuna Sculeni, cu 15 și respectiv 17 paturi. Anual, la SR Ungheni sunt înregistrate circa 20 mii de adresări, dintre care circa 57% sunt internați în diverse secții specializate cu o durată de ședere de circa 7 zile. În mod constant administrația spitalului planifică și execută diverse lucrări de renovare a infrastructurii spitalului, procurarea de echipamente moderne, dar insuficiența de fonduri reduce din capacitatea de a realiza investiții importante. În prezent se consideră oportun și necesar modernizarea infrastructurii de diagnosticare medicală care să asigure pacienților acces la servicii medicale de calitate și un diagnostic corect (tomografie computerizată, ultrasonografie, endoscopie, etc).
Obiectivul general al proiectului	Acordarea de asistență medicală înalt calificată populației, focalizată spre asigurarea accesului pacienților la metode moderne de diagnosticare medicală
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Renovarea și modernizarea clădirii Centrului de Diagnosticare medicală (clădirea fostului spital feroviar) OS2: Diversificarea serviciilor și tehnicilor de investigare a persoanelor cu probleme de sănătate
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Analizată oportunitatea creării Centrului de Diagnosticare Medicală în cadrul SR Ungheni; ✓ Auditul energetic și documentația tehnică de renovare a clădirii fostului spital feroviar elaborată; ✓ Infrastructura fizică destinată centrului renovată și modernizată; ✓ Centrul este dotat cu echipamente moderne de diagnosticare medicală.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Circa 20000 beneficiari anual
Bugetul estimativ, MDL	6,5 mln lei
Posibile surse de finanțare	Bugetul de Stat, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră
Perioada de implementare	2023 – 2026

Fișa de proiect 10

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	IMSP Spitalul Raional Ungheni
Parteneri posibili	Consiliul Raional Ungheni
Titlul proiectului	Crearea Laboratorului Medical modern în cadrul spitalului raional
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Spitalul Raional Ungheni este amplasat în municipiul Ungheni și are o capacitate de 273 paturi. De asemenea, acesta are deschise 2 filiale în orașul Cornești și comuna Sculeni, cu 15 și respectiv 17 paturi. Anual, la SR Ungheni sunt înregistrate circa 20 mii de adresări, dintre care circa 57% sunt internați în diverse secții specializate cu o durată de ședere de circa 7 zile. În mod constant administrația spitalului planifică și execută diverse lucrări de renovare a infrastructurii spitalului, procurarea de echipamente moderne, dar insuficiența de fonduri reduce din capacitatea de a realiza investiții importante. Spitalul raional consideră prioritar îmbunătățirea serviciilor oferite de laboratoarele medicale care să asigure necesitățile tuturor pacienților și a personalului medical responsabil de îngrijirea acestora.
Obiectivul general al proiectului	Asigurarea serviciilor de analize medicale de înaltă calitate și accesibile, care asigură un management medical eficient și nediscriminatoriu al pacienților
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Renovarea și modernizarea spațiilor destinate activității Laboratorului Medical din cadrul SR Ungheni OS2: Asigurarea prestării serviciilor de analiză medicală de calitate conform necesităților pacienților și personalului medical
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ Auditul energetic și documentația tehnică de renovare a blocului CR Ungheni elaborată; ✓ Infrastructura fizică destinată activității Laboratorului Medical renovată și modernizată; ✓ Laboratorul medical este dotat cu echipamente moderne de analiză medicală; ✓ Pacienții și angajații spitalului dispun de condiții decente de investigații medicale și activitate profesională.
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Circa 20000 beneficiari anual
Bugetul estimativ, MDL	8,5 mln lei
Posibile surse de finanțare	Bugetul de Stat, FNDRL, Programe de cooperare transfrontalieră
Perioada de implementare	2024 – 2026

Fișa de proiect 11

Denumirea u.a.t	Raionul Ungheni
Partener lider	Consiliul Raional Ungheni
Parteneri posibili	IMSP Spitalul Raional Ungheni UN Women Moldova UNICEF Moldova
Titlul proiectului	Crearea serviciului specializat pentru victimele violenței în bază de gen
Context / problema care ar urma să fie soluționată	Violența sexuală și de gen (SGBV) este tipul de violență îndreptată împotriva unei persoane pe motive ce au de-a face cu genul sau sexul unei persoane. Aceasta include violența domestică, violul, abuzul sexual și hărțuirea sexuală, intimidarea la școală și locul de muncă, traficul de ființe umane, etc. La nivel național și raional lipsesc serviciile specializate menite să ofere asistență și protecție victimelor infracțiunilor privind viața sexuală, iar în raionul Ungheni, spre exemplu, serviciile medicale sunt oferite victimelor violenței sexuale de către specialiștii de la spitalul raional. Răspunsul la cazurile de violență sexuală este fragmentar, lipsește buna coordonare intersectorială a specialiștilor din domeniile dreptului, justiției, medicina legală și domeniul social. De asemenea, lipsesc procedurile operaționale clare, care să reglementeze managementul cazurilor de violență sexuală atât sectorial, cât și intersectorial, în special în raport cu victimele adulte.
Obiectivul general al proiectului	Prevenirea și combaterea violenței sexuale prin asigurarea accesului la servicii specializate (recuperare și îngrijire, consiliere juridică, consiliere psihosocială, etc.) pentru victimele violenței.
Obiectivele specifice ale proiectului	OS1: Reconstrucția și modernizarea blocului nr.4 Spitalului Raional Ungheni ce asigură siguranța, confortul și accesul persoanelor în incinta clădirii OS2: Dezvoltarea serviciilor specializate medicale și sociale pentru victimele violenței sexuale OS3: Colaborarea intersectorială în domeniul protecția victimelor violenței sexuale
Rezultatele proiectului. Indicatori calitativi și cantitativi	✓ O clădire cu suprafața de 372 m² reconstruită și modernizată conform cerințelor de prestare a serviciilor specializate pentru victimele violenței sexuale; ✓ Servicii specializate de suport oferite victimelor violenței sexuale; ✓ Parteneriate intersectoriale funcționale în sprijinul victimelor violenței sexuale
Potențiali beneficiari ai proiectului	✓ Victimele violenței sexuale din regiunea Ungheni ✓ Profesioniști din domeniul medical, social, drept, etc
Bugetul estimativ, MDL	6 mln lei
Posibile surse de finanțare	Bugetul local, Programul EVA, Uniunea Europeană
Perioada de implementare	2022 - 2025